

15701

1

PROPOZYCJE i MATERIAŁY

BIBLIOGRAFIE REGIONALNE

Dokonania
Dylematy
Wnioski

WYDAWNICTWO
SBP

PROPOZYCJE I MATERIAŁY

BIBLIOGRAFIE REGIONALNE

Dokonania

Dylematy

Wnioski

Materiały z konferencji Puławy 15-16 września 1994 r.

REGIONAL BIBLIOGRAPHIES

Achievements

Dilemma

Conclusions

Puławy, from 15th to 16th September 1994

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

Komitet Redakcyjny serii wydawniczej
«PROPOZYCJE I MATERIAŁY»

dr Stanisław CZAJKA (przewodniczący), mgr Lucjan BILIŃSKI,
mgr Jan BURAKOWSKI, prof. dr hab. Marcin DRZEWIECKI,
mgr Janina JAGIELSKA, mgr Janusz NOWICKI (sekretarz),
dr Ewa STACHOWSKA-MUSIAŁ, mgr Maria WASIK-ŚWIDERSKA,
dr hab. Elżbieta Barbara ZYBERT

Projekt graficzny okładki i strony tytułowej
Wydawnictwo SBP

Redaktor tomu
Janusz NOWICKI

Redakcja techniczna i korekta
Anna LIS

© Copyright by Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

ISBN 83-85778-32-2

CIP — Biblioteka Narodowa

Bibliografie regionalne : dokonania, dylematy, wnioski : materiały z konferencji,
Puławy 15—16 września 1994 r. ([red. t. Janusz Nowicki] — Warszawa : Wydaw.
SBP. 1995.— (Propozycje i Materiały / [Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich] : 1)

Wydawnictwo SBP. Warszawa 1995. Wyd. I.

Nakład: 500 egz. Ark. wyd. 5,25. Ark. druk. 6

Skład i łamanie: Cezary Stupik, 01-407 Warszawa, ul. Deotymy 15/17 m. 22

Druk i oprawa: Warszawska Drukarnia Naukowa, 00-656 Warszawa, ul. Śniadeckich 8

„Być bibliografem,
ma być rzeczą najpiękniejszą
i najpoważniejszą:
Cóż bowiem człowiekowi
więcej satysfakcji przynosić może,
nad oswojenie się
ze wszystkimi pracami ludzkimi ...”

Joachim Lelewel *Bibliograficznych ksiąg dwoje*

Drodzy Czytelnicy

Wydawnictwo SBP chce jak najlepiej służyć społeczności bibliotekarskiej i braci akademickiej. W tym celu stworzyliśmy przed dwoma laty serię «Nauka—Dydaktyka—Praktyka», która spotkała się z życzliwym przyjęciem zarówno w środowisku pracujących bibliotekarzy, jak i wśród adeptów zawodu. Serię tę, w której ukazało się dotąd 12 tomów, będziemy nadal kontynuować. W tece redakcyjnej posiadamy już kilka propozycji wybitnych autorów z naszego środowiska. Począwszy od tej publikacji proponujemy Wam nową serię wydawniczą:

PROPOZYCJE I MATERIAŁY

w ramach której wydawać będziemy **bardzo szybko** książki zawierające tzw. gorące tematy, aktualia, ciekawe materiały z licznych konferencji i seminariów organizowanych przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Chcemy ocalić i upowszechnić dorobek różnych kręgów środowiska bibliotekarskiego, pokazać jego zmagania z aktualnymi problemami polskiego bibliotekarstwa. Nie zrezygnujemy też z publikowania ciekawszych prac doktorskich, interesujących naukowych i popularnonaukowych dociekań. Jesteśmy przekonani, że szybsze krążenie myśli i idei zrodzonych w naszym środowisku przyczyni się do podwyższenia standardów polskiego bibliotekarstwa. Nie ukrywamy nadziei, iż publikacje te posłużą również celom dydaktycznym, szkoleniowym i potrzebom poznawczym.

Rozpoczynamy serię tytułem: BIBLIOGRAFIA REGIONALNA.

W przygotowaniu:

— JAK POMAGAĆ BIBLIOTEKOM?

— INFORMACJA BIZNESOWA W BIBLIOTECE

**Zapraszamy autorów do współpracy,
a czytelników do korzystania z naszych publikacji**

Wydawnictwo SBP

WSTĘP

Publikacja, którą oddajemy do rąk Czytelnika, jest pokłosiem ogólnopolskiej konferencji pt.: „Bibliografie regionalne (terytorialne) w Polsce” zorganizowanej 15–16 września 1994 r. w Puławach. Inicjatorem spotkania był Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Myśl zorganizowania konferencji poświęconej bibliografii regionalnej pojawiła się w planach SBP w początkach 1993 r., a realny kształt przybrała w rok później, gdy do jej współorganizacji zgłosiły akces BN oraz WBP w Lublinie, a z dużą życzliwością do idei konferencji odniósł się Departament Upowszechniania Kultury MKiS, wspierając wysiłek bezpośrednich organizatorów — przede wszystkim dotacją finansową.

Udział MKiS w inicjatywach środowiska bibliotekarskiego był w 1994 r. bardzo znaczący. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz biblioteki publiczne zorganizowały, dzięki finansowej i organizacyjnej pomocy MKiS, wiele ważnych dla zawodowego życia konferencji, sympozjów i szkoleń.

W konferencji w Puławach uczestniczyli bibliografowie prawie ze wszystkich bibliotek wojewódzkich kraju, przedstawiciele Biblioteki Śląskiej, Biblioteki Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu oraz innych ośrodków zainteresowanych pracami nad bibliografią regionalną.

Licznie reprezentowane było Prezydium ZG SBP oraz kierownictwo BN. Program konferencji opracowali organizatorzy przy udziale WBP. Głównym celem dwudniowych obrad była wymiana doświadczeń w pracy nad bibliografią regionalną oraz przegląd jej stanu w 1994 r. Przypomniane zostały pokrótce dzieje bibliografii regionalnej w Polsce oraz jej dorobek. Służyły temu liczne komunikaty i wystąpienia przedstawicieli WBP oraz wyniki sondażu ankietowego przedstawione przez L. Bilińskiego. Uzyskane w ten sposób materiały stanowią cenny wkład do wiedzy o współczesnym stanie bibliografii regionalnej, jej kondycji w 1994 r. Inicjatorem konferencji było wiadomo, że sytuacja wojewódzkich ośrodków bibliograficznych nie jest łatwa. Trudności różnej natury — wydawnicze, finansowe, metodyczne — sygnalizowane były na różnych spotkaniach kadry bibliotecznej w ostatnich latach,

w sprawozdaniach WBP, w czasopismach bibliotekarskich i konferencjach poświęconych automatyzacji bibliotek, choć — przyznać to wyraźnie trzeba — zagadnienia bibliografii regionalnej w ostatnich latach rzadko gościły na łamach literatury i czasopism zawodowych.

Istniały zasadnicze obawy, że kryzys finansowy, który objął wiele bibliotek, ograniczył ich rozwój i funkcjonowanie, również negatywnie odcisnął się na tworzeniu publikacji bibliograficznych, zepchnął wręcz działalność bibliograficzną na margines prac bibliotecznych.

W tej sytuacji inicjatorzy konferencji postanowili o tych sprawach porozmawiać z bezpośrednimi twórcami bibliografii regionalnej. Zapytać ich oraz specjalistów bibliografów z BN o opinię. Chodziło m. in. o to, co sądzą oni o potrzebie ożywienia prac, unowocześnienia warsztatu, możliwościach zmian i przyspieszeniu druku publikacji bibliograficznych o regionie, o wyrażenie opinii na temat przyszłości, zamierzeń i obaw, jakie towarzyszą ich pracy nad bibliografią.

Konferencja — referaty i dyskusja — dostarczyła bogatego, choć niepełnego, materiału na temat stanu, zagrożeń i perspektyw rozwoju prac nad bibliografią regionalną. Uświadomiła potrzebę kontynuowania dyskusji, poszukiwania bardziej efektywnych rozwiązań w tworzeniu bibliografii o regionie (województwie, terytorium). Dorobek — jak wynika z referatów i przygotowanych materiałów, wykazu publikacji, wystawy towarzyszącej obradom — w zakresie tworzenia bibliografii w Polsce nie jest mały. Wiele jednakże prac jest opóźnionych, a nawet zagrożonych. Nie mała jest grupa WBP, które nie uczestniczą w żadnej formie prac nad bibliografią regionalną (terytorialną) lub których działalność bibliograficzna ma charakter marginesowy, śladowy. Bazą i oparciem merytorycznym dla bibliografii regionalnej są nadal WBP w „starych województwach”. Ale pojawiły się też nowe aktywne ośrodki — WBP Ciechanów, Piła, Sieradz.

Do korzystnych tendencji należy stopniowe unowocześnienie prac bibliograficznych. Swoimi doświadczeniami z uczestnikami konferencji w zakresie komputeryzacji bibliografii regionalnej podzieliły się przedstawicielki WBP z Olsztyna (Bożena Wasilewska) — zastosowanie mikrokomputerów w opracowaniu bibliografii regionalnej; Opola (Hanna Jamry) — wykorzystanie komputera w pracach nad *Bibliografią województwa opolskiego* (pakiet programowy Mikro CDS/ISIS); Zielonej Góry (Maria Adamek) — stan prac nad *Bibliografią Ziemi Lubuskiej* (system PROLIB). Na szerszym tle zagadnienia te przedstawiła dr J. Sadowska — w referacie „Bibliografia regionalna w warunkach automatyzacji”.

Autorzy referatów i dyskutanci często powracali do przyczyn opóźnień i niepowodzeń w tworzeniu bibliografii regionalnej.

Do najważniejszych, najczęściej wymienianych ograniczeń, należą: brak pieniędzy, odpowiedniej bazy poligraficznej, niedostatek wykwalifikowanej kadry oraz tradycyjny ciągle warsztat. Wśród postulatów powtarzały się różne propozycje pomocy. Jednym z ich adresatów była BN, innym — współpartnerzy (biblioteki współpracujące).

Odpowiadając na postulaty kierowane pod adresem BN, dr J. Sadowska, kier. Instytutu Bibliograficznego poinformowała, że oczekiwana przez bibliografów norma opisu bibliograficznego artykułu i wydawnictwa ciągłego jest już po ankietyzacji (wiosna), a w jesieni 1994 r. spodziewane jest posiedzenie Komisji Normalizacyjnej. W Instytucie Bibliograficznym BN* przygotowano poradnik dla użytkowników normy (w końcu roku zostanie skierowany do druku). W kwestii niezbędnego w automatyzacji formatu dokumentów, dr J. Sadowska stwierdziła, iż BN stosuje format MARC-BN sprawdzony w opisie książek i czasopism oraz testowany dla artykułów. Docelowym formatem dla Polski będzie USMARC. W przyszłości przewidywane jest przejście z MARC-BN na USMARC. Umożliwi to odpowiedni program konwersji, który zostanie opracowany. Skorzystać będą z niego mogły inne zainteresowane biblioteki.

Dr J. Sadowska podała ponadto, że ponad 200 bibliotek otrzymało dotychczas z Biblioteki Narodowej program MAK. Zadeklarowała przy tym gotowość IB do udzielania bibliotekom pomocy w kwestii wdrażania automatyzacji (w tym możliwość praktyki w BN).

W trakcie konferencji wielokrotnie — w referatach i dyskusji — przewijał się wątek koordynacji działalności bibliograficznej w skali kraju i w regionie.

Odnosząc się do tych zagadnień, J. Wołosz przypomniał koncepcję podporządkowania sieci bibliografii regionalnej SINTO i poddanie jej nadzorowi merytorycznemu i organizacyjnemu IB BN. Rok 1980 miał być terminem zapoczątkowującym budowę systemu. Jednak zmiany polityczne przekreśliły te plany. Kresem ich był upadek SINTO. J. Wołosz krytycznie odniósł się do koncepcji „nadzoru” w tworzeniu bibliografii regionalnych przez poszczególne ośrodki. Opowiedział się natomiast za tym, by rozwijać różne formy pomocy i współdziałania, bowiem „niewątpliwie potrzebne i wskazane są kontakty umożliwiające zainteresowanym wymianę doświadczeń oraz pozyskiwanie opinii i ocen”.

* Dalej używamy skrótu IB, BN.

L. Biliński, powołując się na wyniki przeprowadzonej przez siebie ankiety, zwrócił uwagę, że „biblioteki wojewódzkie oczekują na różne formy pomocy ze strony BN”. Taka pomoc jego zdaniem winna obejmować zwłaszcza automatyzację bibliografii regionalnej.

Dr J. Sadowska przedstawiła własny model współpracy ośrodków nad tworzeniem bibliografii regionalnych.

Współpraca wg niej miałyby przebiegać na trzech poziomach:

1) współpraca i podział zadań między ośrodkami regionu (ośrodki musiałyby posługiwać się tym samym formatem i systemem — byłby to rodzaj współkatalogowania);

2) współpraca między regionami (szczególne granicznymi); zakłada się tu wgląd w bazy danych, przejmowanie niektórych opisów;

3) współpraca metodyczna i wymiana doświadczeń na forum Komisji (Sekcji) SBP.

„Rola Instytutu Bibliograficznego w pracach nad bibliografią regionalną — wg dr J. Sadowskiej — winna sprowadzać się do ogólnej pomocy metodycznej, udostępniania baz danych z bibliografii narodowej, promowania bibliografii regionalnej, pomocy przy wdrażaniu automatyzacji”.

Poszukując nowej formuły organizacyjnej dla współpracy ogólnokrajowej, uczestnicy zgodnie uznali potrzebę powołania Zespołu pod auspicjami SBP, który „organizowałby współpracę bibliotek w zakresie tworzenia bibliografii regionalnych”. W trakcie drugiego dnia obrad powołano Zespół ds. Bibliografii Regionalnej, powierzając opiekę nad nim sekretarzowi generalnemu ZG SBP — J. Jagielskiej. W skład Zespołu weszli: Beata Nowak (Poznań), Jolanta Błaszczuk (Warszawa), Bożena Wasilewska (Olsztyn), Teresa Zabielska (Lublin), Alina Sokołowska-Szczepaniec (Wrocław), Hanna Jamry (Opole), Halina Sołomianko (Białystok), Elżbieta Stec (Kielce), Ewa Bomerska (Gdańsk), Elżbieta Minda (Szczecin), Joanna Stec (Tarnów), Teresa Bątkiewicz (Katowice). Zaproponowano też miejsce w Zespole dla przedstawicieli Biblioteki Uniwersyteckiej z Torunia oraz Instytutu Bibliograficznego, który reprezentować będzie Elżbieta Stefańczyk.

Fakt powołania, a właściwie reaktywowania, Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej został z życzliwością przyjęty przez ZG SBP. Uczestniczące w konferencji władze Stowarzyszenia zadeklarowały pomoc organizacyjną i wsparcie finansowe dla inicjatyw Zespołu. W tym względzie Stowarzyszenie kontynuuje bogate tradycje zespołów problemowych działających przy ZG i ZO. W przeszłości taki Zespół działał. O jego dokonaniach była mowa na konferencji.

Powołany Zespół nie zastąpi z pewnością instytucjonalnej koordynacji, ale odegrać może pozytywną rolę w pobudzaniu inicjatyw i pozyskiwaniu dla bibliografii regionalnej sojuszników, sponsorów i przyjaciół. Może być cennym forum dla nowych inspiracji, reprezentantem bibliografów we współpracy z MKiS, BN, WBP, kierownictwem SBP.

Bibliografia regionalna, aby rozwijała się nadal, by skutecznie przewyciężane były towarzyszące jej słabości — wymaga pomocy. Dziś chyba najbardziej potrzebuje wsparcia finansowego.

Inicjatorzy i autorzy programu konferencji mieli nadzieję, że w jej trakcie — w dyskusji zwłaszcza — przeanalizowane zostaną kwestie źródeł finansowania prac bibliograficznych, sposobów pozyskiwania środków pozabudżetowych i dotacji samorządowych. W tym zakresie spotkanie nie dostarczyło oczekiwanych propozycji i wniosków. Uwaga, zgromadzonych w Puławach bibliografów, skupiła się — zgodnie z ich doświadczeniem zawodowym — na kwestiach merytorycznych jako zna-

Otwarcie Konferencji. Na zdjęciu Dyrektor WBP w Lublinie,
Zdzisława Piotrowska

nych im najlepiej. Sprawy finansowe — sądzić należy — są przedmiotem codziennej praktyki, troski i zabiegów kadry zarządzającej: dyrektorów, służb administracyjnych i organizatorów bibliotekarstwa. Tam zatem, organizując w przyszłości podobne spotkanie, należy kierować — do tej kategorii pracowników bibliotek — zapytania na powyższy temat i oczekiwać na nie odpowiedzi. Na konferencji zapowiedziane zostało — przez przedstawicieli Biblioteki Narodowej — zorganizowanie w 1995 r. IV Ogólnokrajowej Narady Bibliografów. Projekt poparło kierownictwo SBP, proponując, by do jej współorganizacji włączył się reaktywowany w Puławach Zespół ds. Bibliografii Regionalnej.

Przewodniczący SBP, wyraził też nadzieję, że równie udane merytorycznie i poznawczo spotkania bibliografów, jak w Puławach, odbywać się będą corocznie.

Warto odnotować, że staraniem gospodarzy — kolegów z WBP w Lublinie — merytoryczną część konferencji uzupełniała ciekawa, pouczająca wystawa pt.: „Bibliografie regionalne (terytorialne) w Polsce”. W dwu gablotach zaprezentowano ostatnio wydane tomy wszystkich bibliografii regionalnych. Gospodarzom, uczestnicy puławskiego spotkania, zawdzięczają też bardzo dobre warunki obrad i pobytu (w siedzibie Instytutu Weterynarii), koleżeńską atmosferę i interesujący program kulturalny.

I.

REFERATY

DLACZEGO BIBLIOGRAFIA REGIONALNA?

Tytuł mojego referatu został sformułowany i przyjęty wcześniej niż wiadomo było kto będzie jego autorem. W gronie inicjatorów i organizatorów konferencji, którzy pozytywnie zareagowali na liczne sygnały o potrzebie odbycia spotkania poświęconego bibliografii regionalnej, propozycję tytułu przyjęto bez dyskusji. Akceptując tytuł wieloznaczny a zarazem sugerujący powrót do pytań podstawowych, dano wyraz przeświadczeniu, że — tak jak to odczytuję — istnieje pilna potrzeba przeglądu różnych zagadnień bibliografii regionalnej oraz wspólnego zastanowienia się nad nimi w gronie specjalistów i osób zainteresowanych.

Podjąłem się przygotowania tego referatu, ponieważ podzielałem powyższy pogląd, a jednocześnie dostrzegam potrzebę ponownego zapytania o sprawy, które starano się rozwiązać w przeszłości, a które w nowej sytuacji i w nowych warunkach wydają się być nadal problemami otwartymi, wymagającymi nowych rozstrzygnięć.

Jeśli dziś odradzają się pytania, to przede wszystkim dlatego, że w okresie ostatniego półwiecza bibliografia regionalna bardzo się rozwinęła w naszym kraju, że obecnie dysponujemy bogatym i cennym dorobkiem w tej dziedzinie, że jest potrzeba nie tylko zachowania, lecz również wzbogacania tego dorobku, co łączy się zawsze z rozwiązywaniem określonych problemów. Jednocześnie w ostatnich latach zmieniły się uwarunkowania oraz pojawiły się nowe możliwości techniczne o wyjątkowo dużym znaczeniu dla opracowywania, publikowania i korzystania z bibliografii regionalnej.

Osiągnięty stan bibliografii regionalnej zawdzięczać należy przede wszystkim temu, iż jej opracowanie wzięły na siebie w zdecydowanej większości przypadków wojewódzkie biblioteki publiczne wspierane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, a ponadto, że były to w gruncie rzeczy w większości inicjatywy lokalne, podejmowane przez ludzi gotowych pracować ofiarnie, liczących głównie na własne siły i nie zrażających się przeciwnościami i trudnościami. Śmiem przypuszczać, że gdyby doszło do utworzenia wielokrotnie postulowanego ośrodka koordynującego prace nad bibliografią regionalną, nie mielibyśmy „nieomal całkowitej ich sieci”. Zwłaszcza gdyby owa koordynacja przybierała formę komen-

derowania. Wiele zespołów traciłoby czas i energię na uzyskiwanie opinii, porad i wskazówek, bez których — jak dowodzi praktyka — można sobie samemu poradzić. Łudzone by się także nadziejami na uzyskanie pomocy finansowej, co — jak dziś wiemy — było nierealne.

Zmiany w ostatnich kilkunastu latach, a zwłaszcza w ostatnim pięcioleciu wywarły duży wpływ także na bibliografię regionalną. Skłaniają one do ponownego przemyślenia wielu kwestii na nowo. Należą do nich m. in. rola bibliografii regionalnej, koncepcja dalszego jej rozwoju, problemy wykorzystania, współpraca zespołów tworzących bibliografie i inne. Z pewnością nie jesteśmy przygotowani obecnie do przedstawienia propozycji nowych rozwiązań, ale czas i pora, aby dokonać przeglądu wszystkich zagadnień bibliografii regionalnej, zidentyfikować problemy najważniejsze, zastanowić się nad sposobami ich rozwiązania. W moim przekonaniu — temu właśnie celowi ma służyć nasze spotkanie, które jak sądzę — jest tym ważniejsze, że odbywa się po długiej przerwie, a po drugie — ma ono miejsce po rozchwianiu się koncepcji bibliografii terytorialnych, powiązanych i podporządkowanych SINTO i zhierarchizowanym strukturom obmyślonym dla scentralizowanego zarządzania tym systemem.

Nawiązując do tej ostatniej kwestii, warto może zastanowić się nad racjami, które dziś przemawiają za dalszym rozwojem tego rodzaju bibliografii. Tak się składa, że w okresie ostatniego półwiecza były one zmienne. W pierwszym okresie silny impuls do rozwoju bibliografii regionalnej dały względy polityczne. To one sprawiły, że w centrum zainteresowania znalazła się bibliografia Ziem Zachodnich, która miała nie tylko ułatwiać dostęp do informacji o tych ziemiach i sprzyjać procesowi ich inkorporacji do organizmu państwowego, lecz także przeciwstawiać się i przeciwdziałać pojawiającym się za granicą — jak to wówczas określano — „bibliografiom tendencyjnym i niepełnym”. Uwikłanie w politykę wywarło wpływ na postrzeganie wówczas roli bibliografii regionalnej. Helena Hleb-Koszańska, ówczesny autorytet w dziedzinie bibliografii, syntetyzując doświadczenia tego okresu na Drugiej Ogólnopolskiej Naradzie Bibliografów w 1966 r., powiedziała m. in.: „Sądzę, że wolno traktować bibliografie regionalne jako pożyteczną pomoc w akcji upowszechniania wiedzy o własnym regionie i budzeniu lokalnego patriotyzmu, który przyczynia się do umocnienia poczucia solidarności narodowej”¹. Z cytowanej wypowiedzi, nie kwestionowanej przez uczestników narady, wynika, że w tym czasie bibliografię regio-

¹ H. Hleb-Koszańska: *Aktualny stan bibliografii w Polsce oraz postulaty na przyszłość*. W: *Druga Ogólnokrajowa Narada Bibliografów*. Warszawa 1967 s. 24–25.

nalną traktowano jedynie jako „pożyteczną pomoc” albo użyteczne narzędzie w sterowaniu określonymi procesami, w danym przypadku — budzeniem patriotyzmu poprzez upowszechnianie wiedzy o regionie.

Nieco inaczej podchodzono do bibliografii regionalnej pod koniec następnej dekady. Zaczęły się wówczas dyskusje wokół koncepcji SINTO. Wizja kompleksowego systemu informacji o logicznej i przejrzystej architekturze urzekła wielu spośród nas i stępiła krytycyzm tak istotny przy ocenie realiów. W dyskusjach uwagę skupiono na sprawach organizacyjnych, zakładając, że środki na realizację projektów to tylko kwestia czasu niezbędnego do uzgodnienia i przyjęcia opracowywanych wszystkich elementów systemu. Wielu bibliotekarzy uznało, że SINTO jest szansą dla bibliotek (sporadycznie — że biblioteki są szansą SINTO).

Pod wpływem wizji sintowskich znaleźli się także bibliografowie. Na Trzeciej Ogólnokrajowej Naradzie Bibliografów w 1978 r. dominowało myślenie w kategoriach scentralizowanego zarządzania i budowy zhierarchizowanych struktur resortowych. Jego rezultatem są zapisy w uchwale przyjętej na naradzie. Dotyczą one m. in. bibliografii regionalnej. Sądzę, że należy je tu przypomnieć. Brzmia one następująco:

1. Należy opracować koncepcję jednolitego systemu bibliografii regionalnej, obejmującego swym zasięgiem i zakresem terytorium całego kraju, powierzając jej sformułowanie grupie roboczej ds. bibliografii regionalnej.

2. Proponuje się powierzenie nadzoru merytorycznego i organizacyjnego nad bibliografią Instytutowi Bibliograficznemu Biblioteki Narodowej.

3. Konieczne wydaje się powiązanie systemu bibliografii regionalnych z układem terytorialnych SINTO.

4. W koncepcji systemu bibliografii regionalnej należy strannie rozważyć problemy kryteriów doboru i selekcji dokumentów.

5. Dla sprawnego przebiegu tych prac należy powołać wyspecjalizowane zespoły w jednostkach organizacyjnych opracowujących poszczególne człony systemu bibliografii regionalnej”².

Zgodnie z ówczesnymi obyczajami wnioski te nieomal w całości adresowane były do władz i dotyczyły kwestii organizacyjnych. Potwierdzono w nich akces do SINTO oraz wiarę w potrzebę nadzoru merytorycznego i organizacyjnego ze strony IB.

W uchwale przyjętej na naradzie nie została uwzględniona propozycja utworzenia sieci bibliografii terytorialnych, opartych wyłącznie na

² Uchwała III Ogólnokrajowej Narady Bibliografów. W: *Trzecia Ogólnokrajowa Narada Bibliografów*. Warszawa 1980 s. 310–311.

kryteriach administracyjnych — co zostało zakwestionowane w dyskusji m. in. przez Teresę Służałą z Biblioteki Śląskiej w Katowicach³ — ale zgłoszenie tej propozycji zostało zauważone i wykorzystane w następnych miesiącach przez twórców SINTO. Z propozycją wystąpiła Cecylia Zofia Gałczyńska, która negując aktualność cytowanej w tym referacie opinii H. Hleb-Koszańskiej z 1966 r. na temat roli bibliografii regionalnej jako „pożytecznej pomocy” w upowszechnianiu wiedzy o regionie i krzewieniu patriotyzmu lokalnego, oświadczyła, że „obecna ich rola (tj. bibliografii regionalnych — J. W.) winna zmienić się w sposób zasadniczy. Istnieje bowiem potrzeba rozpoczęcia działań w kierunku stworzenia jednolitego, pełnego, centralnie sterowanego systemu bibliografii regionalnych, obejmujących cały obszar kraju⁴.

Nowa rola bibliografii nie została przez C. Z. Gałczyńską zdefiniowana, mimo że dotychczasowa miała być zmieniona w sposób zasadniczy. Zmiana uzasadniona była potrzebą stworzenia jednolitego (ulubione ongiś słowo przy opisie i rozstrzyganiu kwestii strukturalnych), oczywiście pełnego i centralnie sterowanego systemu. Mamy tu więc do czynienia z pojmowaniem roli bibliografii regionalnej w kategoriach struktury organizacyjnej, służącej wypełnianiu zadań systemu nadrzędnego, jakim już wówczas miał być SINTO, ze wszystkimi konsekwencjami tego podporządkowania. Autorka koncepcji bez owijania w bawełnę wyraźnie powiedziała: „Tworzenie terytorialnych systemów informacji w ramach SINTO wymaga więc nowego spojrzenia na funkcje bibliografii regionalnej jako na element tych systemów. Jeśli centra terytorialnych systemów informacji mają dostarczać informacji syntetyczno-analitycznych, faktograficznych i przekrojowych niezbędnych dla celów planowania regionalnego, zarządzania gospodarką narodową danego terytorium, dla celów nauki i techniki itp. muszą one dysponować kompletną informacją dotyczącą wszystkich zagadnień leżących w polu zainteresowania, głównie, lecz nie tylko, użytkowników instytucjonalnych. Bibliografie regionalne muszą zatem uwzględniać wszystkie typy i formy dokumentów niezależnie od tego, czy były one opublikowane czy też nie, muszą też dążyć do kompletności. Słabością dotychczas ukazujących się bibliografii regionalnych był fakt nieuwzględniania przez większość z nich prac niepublikowanych, np. dysertacji doktorskich, prac magisterskich, dyplomowych, opracowań naukowo-badawczych nie przeznaczonych do druku, sprawozdań z zagranicznych

³ Trzecia Ogólnokrajowa Narada Bibliografów... s. 240–245.

⁴ C. Z. Gałczyńska: *O nową koncepcję bibliografii w Polsce*. W: *Trzecia Ogólnokrajowa Narada Bibliografów...* s. 148.

podróży służbowych, dokumentacji technicznej, rozpoznai geologicznych”⁵.

Ten przydługi cytat był konieczny, aby przypomnieć myślenie, które zaważyło na dalszych poczynaniach w zakresie bibliografii regionalnych.

Zanim poświęcimy im nieco uwagi, zauważmy, że owo podporządkowanie bibliografii regionalnych terytorialnym systemom informacji SINTO wiązało się nie tylko z podporządkowaniem zhierarchizowanym strukturalnemu systemowi nadrzędnemu, ale również z propozycjami zmian w zasadach doboru dokumentów do bibliografii regionalnych oraz ze wskazywaniem „głównie, lecz nie tylko, użytkowników instytucjonalnych”, a więc przede wszystkim struktur biurokratycznych, w odniesieniu do których powszechnie stwierdzano, że informacja jest im niepotrzebna. Sądzę, że zauroczenie SINTO musiało być zaiste wielkie, jeśli tego rodzaju poglądy wygłaszano z trybuny najważniejszego forum bibliografów. Być może wyraźne lekceważenie potrzeb użytkownika indywidualnego było tym elementem, który sprawił, że w uchwale narady kwestie te częściowo pominięto, choć niektórzy cytowane wcześniej punkty uchwały odczytywali jako aprobatę dla tworzenia systemu bibliografii terytorialnych.

Sposób zapisu w uchwale nie miał jednak większego znaczenia, ponieważ nie miał on wpływu na aktywność zwolenników SINTO. Już w 1979 r. zagadnienie tworzenia sieci bibliografii regionalnych stało się tematem narady bibliotek publicznych w Rzeszowie i było twórczo rozwijane. W wyniku tych prac uznano potrzebę — i tu nie mogę się powstrzymać od cytatu — „przyjęcia innych niż dotąd podstaw wyznaczania zakresu takich bibliografii (którymi dotąd dla większości z nich było trudne do sprecyzowania, dające szereg możliwości interpretacyjnych pojęcie regionu) oraz zastąpienia tego pojęcia pojęciem terytorium, rozumianym jako obszar określony wyłącznie administracyjnie, mogący stać się podstawowym elementem budowy systemu bibliografii nazywanych odpowiednio bibliografiami terytorialnymi, mających charakter wyłącznie przedmiotowy. Dla sfery działań organizacyjnych przyjęto propozycję instytucjonalnej koordynacji bujnego rozwoju dotychczasowej działalności bibliograficznej tego typu, wyznaczając tym bibliografiom ponadto rolę narzędzia informacji w terytorialnych systemach informacji SINTO”⁶. Przyjęto projekt opracowywania 23 bibliografii terytorialnych, odnoszących się do jednego lub kilku województw

⁵ C. Z. Gałczyńska: *O nową koncepcję bibliografii w Polsce...* s. 150–151.

⁶ C. Z. Gałczyńska: *System bibliografii terytorialnych w Polsce. Zagadnienia organizacyjne*. „Przegląd Biblioteczny” 1981 R. 49. s. 47.

i przewidziano termin zapoczątkowania budowy systemu w 1980 r. **Pojęcie bibliografii regionalnej zastąpiono w sposób formalny, normalizując terminologię, pojęciem bibliografii terytorialnej.** Podjęto też inne działania związane z realizacją systemu bibliografii terytorialnej, które przesunęły uwagę bibliotekarzy i bibliografów na płaszczyznę organizacyjną, powodując, że głównym przedmiotem zainteresowania stało się tworzenie jednolitej, centralnie sterowanej sieci bibliografii terytorialnych.

Jak wiadomo, okres intensywnych prac nad wdrożeniem systemu nie trwał długo. Wprowadzenie stanu wojennego i zapaść gospodarcza kraju, przekreśliły wiele programów i planów i obnażyły ich słabości, gasząc pierwotny entuzjazm lub tylko chłodne wyrachowanie, że podłączenie się do większego, nadrzędnego systemu będzie równoznaczne z podłączeniem się do nowych źródeł zasilania finansowego. Wszystkie takie nadzieje zawiodły, a ich kresem były likwidacja CINTe i upadek SINTO.

Uwikłane w rozpadające się koncepcje i programy ośrodki opracowujące bibliografie regionalne znalazły się w prawdziwie trudnej sytuacji. Załamaniu uległy bowiem nie tylko ich zamierzenia i plany, lecz pojawiły się nowe trudności, które są udziałem wszystkich bibliotek w okresie dokonującej się transformacji.

Wydaje mi się, że zebraliśmy się na tej konferencji dlatego, że wszyscy odczuwamy potrzebę dyskusji nad zaistniałą sytuacją i wspólnie pragniemy się zastanowić, jakie kroki podjąć, aby ruszyć z miejsca.

Sądzę, że powinna nam przyświecać idea zachowania i wspierania tego, co uznajemy za cenny dorobek bibliografii regionalnej, a więc opublikowane i opracowane bibliografie, doświadczone zespoły tworzące bibliografie i zorganizowane warsztaty pracy. Powinniśmy też dążyć do doskonalenia opracowywanych bibliografii. W tym przypadku warunkiem powodzenia jest weryfikacja przyjętych rozstrzygnięć i zasad oraz sięgnięcie po technikę komputerową.

Nie możemy tu sobie pozwolić na dłuższe roztrząsanie kwestii, które na to zasługują. Dlatego też zasygnalizuję tylko niektóre zagadnienia, którymi winnyśmy się zająć możliwie szybko.

Na pierwszy plan wysuwa się kwestia roli i użytkownika bibliografii regionalnych. A więc **jaką rolę ma do spełnienia obecnie bibliografia regionalna?** Komu i czemu ma ona służyć? Czy istotnie jej głównym użytkownikiem ma być użytkownik instytucjonalny — jak to stwierdzono przed kilkunastu laty? Czy słusznie zadekretowano odejście od opracowywania regionalnych bibliografii podmiotowych na rzecz przedmiotowych?

Jeśli dziś pytamy dlaczego bibliografia regionalna, to tym pytaniem sygnalizujemy swoje przeświadczenie, że w nowych warunkach będzie rosnąć zapotrzebowanie na informację dotyczącą regionu, społeczności lokalnych, gospodarki, miejscowego handlu, usług, wydarzeń kulturalnych itp. Jej użytkownikiem będzie użytkownik indywidualny: dziennikarz, polityk, działacz, handlowiec, biznesmen, nauczyciel, uczeń itp. Jeśli tak ma być, a doświadczenie krajów rozwiniętych to potwierdza, bibliografia regionalna musi stanowić ważny element warsztatu informacyjnego biblioteki, zaś informacja w niej zawarta musi być aktualna i łatwo dostępna, co jest możliwe przy wykorzystaniu techniki komputerowej i użytkowaniu baz danych bibliografii regionalnych w sieciach komputerowych. Dziś jest to może mało realne, ale już wkrótce bazy danych tego rodzaju bibliografii będą stanowić ważny składnik lokalnych systemów informacyjnych dostępnych w trybie online.

Musimy wrócić do pojęcia regionu i kwestii kryteriów administracyjnych. Doświadczenia ostatnich lat powinny nam ułatwić wybór właściwego rozwiązania. Jest to sprawa o tyle ważna, że kroją się nam nowe zmiany w podziale administracyjnym kraju, dyskutuje się o gospodarce i administracji w układach regionalnych, a na obrzeżach naszego kraju tworzone są regiony przygraniczne, których rozwój gospodarczy ma się wyróżniać przyspieszonym tempem. To procesy gospodarcze na danym terytorium decydują o kształtowaniu się i rozwoju regionu, jego dynamice bądź czasowym osłabieniu. Region najczęściej nie mieści się w granicach administracyjnych, a często także — państwowych. Przykład bibliografii Jeziora Bodeńskiego, obejmującego części terytoriów Austrii, Niemiec i Szwajcarii, jest tu bardzo wymowny⁷.

Otwartym problemem — jak sądzę — nadal pozostają kwestie doboru i selekcji materiałów do bibliografii regionalnych. Musimy sobie odpowiedzieć, czy słuszne jest poszerzenie doboru w takim zakresie, jak to wyliczano w odniesieniu do bibliografii terytorialnych mających pełnić określone funkcje w ramach SINTO. Jeśli tak, to jakich i w jakim zakresie.

Wyjaśnić też winniśmy sobie wielokroć wysuwany wniosek dotyczący koordynacji prac nad bibliografiami regionalnymi. Niekiedy mówiono także o potrzebie nadzoru merytorycznego i organizacyjnego nad tymi pracami. Otóż wiele wskazuje na to, że tego rodzaju postulaty formułowano bez dostatecznej wiedzy o zarządzaniu i nie zadając sobie trudu sprecyzowania problemu podnoszonego przez wnioskodawców. Zarówno

⁷ L. Syre: *Bibliografia Regionalna w Republice Federalnej Niemiec. „Model” badeńsko-wirtemberski*. „Bibliotekarz” 1991, nr 2–3. s. 14–18.

pojęcie koordynacji, jak i nadzoru jest ściśle związane z procesem zarządzania i dotyczy elementów funkcji kierowniczych. Można skutecznie nadzorować i koordynować tylko wówczas gdy koordynowany jest powiązany z koordynującym więzami zależności i podporządkowania i gdy koordynujący dysponuje niezbędnymi środkami warunkującymi skuteczność procesu koordynacji. W odniesieniu do bibliotek samodzielnych, jakimi są wojewódzkie biblioteki publiczne lub uniwersyteckie opracowujące bibliografie regionalne, użycie tych pojęć jest mylące. Powinno się raczej mówić o pomocy, współpracy lub współdziałaniu dotyczącym bardzo konkretnych przedsięwzięć. Sprawom tym uwagę poświęca Jadwiga Sadowska w swoim referacie, rozważając możliwości i potrzeby współpracy BN z ośrodkami bibliografii regionalnych.

Istotnym wreszcie zagadnieniem jest wzajemna współpraca ośrodków bibliografii regionalnej. Potrzebna jest stała platforma kontaktów, umożliwiająca zainteresowanym wymianę doświadczeń oraz uzyskanie opinii i ocen. Musimy się zastanowić, w jaki sposób doprowadzić do utworzenia, a może tylko reanimacji takiej platformy obecnie.

Referat wygłasza Jan Wołosz,
Wicedyrektor Biblioteki Narodowej

BIBLIOGRAFIE REGIONALNE W WARUNKACH AUTOMATYZACJI

Bibliografie regionalne należą do tych tematów, które co pewien czas stają się przedmiotem większego zainteresowania bibliotekarzy i bibliografów. I choć sprawom tym poświęcono wiele uwagi przy okazji bibliograficznych konferencji krajowych, jak i na spotkaniach specjalnych, to możemy powiedzieć, że wiele problemów bibliografii regionalnych czeka wciąż na rozwiązanie lub przynajmniej na usprawnienie, a ponadto pojawiają się nowe związane z wdrażaniem w bibliotekarstwie i bibliografii techniki komputerowej.

Helena Hleb-Koszańska, dyrektorka Instytutu Bibliograficznego w referacie na Drugiej Ogólnokrajowej Naradzie Bibliografów w 1966 r. stwierdziła „Ewidencja IB wykryła w 1960 r. 25 prac w toku wykonania, przerwanych bądź zaplanowanych, retrospektywnych i bieżących, wśród nich także bibliografie o niepełnym zakresie, mianowicie ograniczone do aspektu historycznego, nadto bibliografie czasopism regionalnych — w sumie szereg bibliografii o krzyżujących się zakresach”¹. Zjawisko to zostało również potwierdzone na Trzeciej Ogólnokrajowej Naradzie Bibliografów w roku 1978 w referacie Cecylii Gałczyńskiej *O nową koncepcję bibliografii regionalnej w Polsce*², w którym wymienia około 40 bibliografii regionalnych mających dłuższą lub krótszą tradycję, realizowanych, zapowiadanych, o niezbyt wyraźnych lub zachodzących na siebie granicach terytorialnych, będących kontynuacjami pewnych tytułów, ale też i całkiem nowych, powstałych tuż po podziale administracyjnym kraju w 1975 r. Nie badałam losów tych przedsięwzięć, ale zapewne nie wszystkie zapowiedzi zostały zrealizowane, nie wszystkie tytuły były kontynuowane. Zdecydowały o tym zapewne różne względy, również finansowe.

Najprawdopodobniej dziś moglibyśmy stwierdzić to samo: są bibliografie kontynuowane od lat, tak jak np. *Bibliografia Śląska*, *Bibliografia*

¹ H. Hleb - Koszańska: *Aktualny stan bibliografii w Polsce oraz postulaty na przyszłość*. W: *Druga Ogólnokrajowa Narada Bibliografów*. Warszawa 1967.

² C. Z. Gałczyńska: *O nową koncepcję bibliografii regionalnej w Polsce*. W: *Trzecia Ogólnokrajowa Narada Bibliografów*. Warszawa 1980.

Pomorza Zachodniego czy *Bibliografia Warmii i Mazur* i pojawiają się efemerydy, typu bibliografii miasteczek, które nie mają sił i środków na kontynuację. Nie sądzę też, aby którykolwiek z ważnych problemów bibliografii regionalnej został w pełni rozwiązany, poczynając od definicji, poprzez zakres i zasięg tego typu bibliografii aż po sprawy organizacyjne i finansowe. A jednak bibliografie regionalne istnieją i nie wątpię, że mimo trudności będą się ukazywać.

Moje myślenie o bibliografii regionalnej opiera się na założeniu, że sprawy metodyczne zostały uporządkowane w stopniu wystarczającym do tego, aby bibliografie regionalne tworzyć i potwierdza to rzeczywistość. Chodziłoby natomiast, aby tworzyć je w sposób bardziej efektywny, mniej pracochłonny i bardziej nowoczesny. To znaczy, aby tworzyć je środkami i metodami stosownymi do naszych czasów. Inaczej mówiąc bibliografia regionalna powinna przede wszystkim być bazą danych, bibliograf powinien dążyć do zastąpienia pracochłonnych wielokrotnych opisów kartkowych zapisem komputerowym, a publikacja w formie papierowej powinna być jednym z efektów istnienia bazy.

Moje propozycje wobec bibliografii regionalnych dadzą się określić następująco:

- ujednolicone zasady opisu bibliograficznego i rzeczowego,
- jednakowy format opisu dokumentów,
- najlepiej jednakowy system obsługi bazy danych,
- współpraca organizacyjna ośrodków regionalnych i stała wymiana informacji między nimi.

I. Ujednolicone zasady opisu bibliograficznego i rzeczowego

Mówienie o ujednoliceniu zasad opisu bibliograficznego jest przypominaniem rzeczy oczywistych. Opisując jakikolwiek dokument odwołujemy się do odpowiednich przepisów, czasem przestarzałych, ale jednak znanych i przestrzeganych. Tu chciałabym tylko przypomnieć, że po wielu latach doprowadzono prawie do końca normę na opis wydawnictw ciągłych i artykułów. Chcielibyśmy także w BN przygotować poradnik na ten temat. Sądzę, że zwłaszcza norma na opis artykułów jest sprawą ważną dla bibliografii regionalnych.

Poświęćmy natomiast nieco uwagi opracowaniu rzeczowemu. Tradycyjne bibliografie zwykle mają jakiś rodzaj indeksów rzeczowych, podają też materiał w jakimś układzie systematycznym (klasyfikacja). Tworząc

bazę danych musimy mieć na uwadze dostęp do treści dokumentów. Badania wykazują, że czytelnicy niechętnie korzystają z klasyfikacji, ponieważ otrzymują w odpowiedzi zbyt wiele dokumentów, woła słowa języka naturalnego: nazwy osobowe, korporatywne, geograficzne i nazwy przedmiotów. Ta ostatnia grupa nastrocza wiele trudności, choć także niełatwą grupą są nazwy korporatywne.

Myślenie o treści dokumentu ma to do siebie, że w dużym stopniu jest sprawą indywidualną, zależną od naszej wiedzy, uwagi, doświadczenia i dotyczy to zarówno bibliotekarza jak i czytelnika. Każdy z nas może uznać w tekście dokumentu co innego za ważne. A nawet, jeśli myślimy o tym samym przedmiocie, to możemy go nazwać odmiennie. Jest to powszechnie znane zjawisko synonimii. Aby tego uniknąć przygotowuje się odpowiednie słowniki, które określają, który termin przyjąć, który odrzucić, który jest poprawny, a który nie, który częściej spotyka się w piśmiennictwie. Praca nad tego rodzaju słownikami jest niezwykle żmudna. Dlatego zachęcałabym do korzystania z tego, co już jest. Mam na uwadze *Słownik Języka Hasel Przedmiotowych Biblioteki Narodowej*. Słownikowi temu można wiele zarzucić, ale on istnieje i jest dostępny. Niewątpliwie nie jest on wystarczający do opisu rzeczy bardzo szczegółowych, ale dla tych można słownictwo poszerzać we własnym zakresie. Jego słownictwo może i powinno być rozbudowywane odpowiednio do potrzeb bibliografii specjalnych i regionalnych, ale w sposób kontrolowany. Chodziłoby więc o to, aby każdy ośrodek uszczegóławiał ten słownik stosownie do potrzeb, ale, aby nie zmieniał tego, co jest. Słownik ten zawiera tylko nazwy pospolite, nie zawiera jednostkowych, nad którymi BN w tej chwili pracuje.

To, co jest istotne dla bibliografii regionalnych, to połączenie jednostki geograficznej z odpowiednim tematem. W bibliografiach publikowanych zwykle jest to nazwa geograficzna, do której jest dodany określnik. Nie należy z tego sposobu wyrażania treści rezygnować. Natomiast konieczne jest kontrolowanie tego słownictwa, tzn. formy odrzucone powinny otrzymać odpowiednie odsyłacze, a określniki powinny mieć ustalone znaczenia. Samo hasło przedmiotowe powinno być zapisane w każdym rekordzie w sposób czytelny dla programu komputerowego. Hasła te w całości lub ich elementy będą podstawą do wieloaspektowego wyszukiwania rzeczowego. Pokażmy to na przykładzie, posługując się sposobem zapisu z BN. Mamy artykuł o uroczysku Błonie. Chcemy, aby artykuł ten wyszukać zarówno przez hasło geograficzne jak i przez hasło Uroczysko(a). Zapisujemy tę informację jako dwa hasła złożone ze słów kluczowych:

623 %cBłonie (podpole c dla nazw geograficznych)

623 %aUroczysko (podpole a dla nazw pospolitych)

lub jako jedno hasło przedmiotowe

623 %cBłonie %furoczysko (podpole f dla okreśników ogólnych)

Do każdego z tak zapisanych elementów jest bezpośredni dostęp. Każde wyrażenie może być wyszukiwane indywidualnie lub połączone operatorem i oraz **lub**.

Tak więc konieczne jest wprowadzenie do każdego opisu dokumentu wyrażen charakteryzujących jego treść. Czy będą to słowa kluczowe, przynajmniej częściowo kontrolowane, czy będą to hasła przedmiotowe z właściwą sobie strukturą jest sprawą drugorzędną z punktu widzenia wyszukiwania w systemie, natomiast nie jest to bez znaczenia z punktu widzenia edycji i indeksów drukowanych. Dlatego zachęcałabym raczej do posługiwania się hasłami przedmiotowymi.

Nie rezygnujemy także z klasyfikacji, która umożliwi nam odpowiedni układ materiałów w edycji, jak też ułatwi wyszukiwanie pewnych grup tematycznych. Praktyka wykazuje, że mogłaby to być klasyfikacja w znacznym stopniu jednakowa dla ogólnych bibliografii regionalnych. Taka, która jest stosowana w wielu bibliografiach, np. Bibliografii regionu białostockiego czy *Bibliografii Warmii i Mazur*. Należałoby ją być może jeszcze trochę rozbudować i dostosować do wymogów systemu zautomatyzowanego, tj. wprowadzić prostą notację. Dla bibliografii regionalnych historycznych pewnie nie byłaby ona wystarczająca. Klasyfikacja jest ważna w postaci drukowanej bibliografii, natomiast ma nieco mniejsze znaczenie przy wyszukiwaniu w bazie, ponieważ może być zastąpiona przez inne elementy opisu. Dlatego sądzę, że wskazane byłoby zachować klasyfikacje w takiej postaci, jak dotychczas, ponieważ wprowadzanie jakichś zupełnie nowych byłoby nie tylko pracochłonne, ale i ryzykowne, a może także zbędne, bowiem w przyszłości, kiedy bibliografie te będą funkcjonować jako bazy danych lub ukazywać się na CD ROM-ach sprawa klasyfikacji stanie się raczej sprawą drugorzędną. W tej chwili wydaje mi się, że niezwykle istotne jest doskonalenie opisu rzeczowego w postaci słów kluczowych lub haseł przedmiotowych, tj. wyrażen języka naturalnego, które są najbliższe myśleniu użytkownika.

II. Format opisu dokumentów

Format opisu dokumentów uważam za sprawę podstawową we wszelkich systemach zautomatyzowanych. Powinien to być format mający

zapewnioną opiekę metodyczną i organizacyjną na przyszłość. **Format nie może być jakikolwiek.** Musi to być format typu MARC spełniający międzynarodowe wymogi normalizacyjne. Nawet, jeśli dzisiaj formaty, którymi posługujemy się wydają się być wystarczające, to nie rezygnujemy z tego, aby był on czytelny i zrozumiały zarówno w kraju jak i za granicą. Pamiętamy, że wymaga on stałego uwzględniania zmian zachodzących w normach opisu bibliograficznego. Dlatego proponuję trzymać się formatu stosowanego w BN. Obecnie jest nim format MARC-BN. Pracujemy nad formatem USMARC, który za kilka lat będzie zapewne formatem obowiązującym w Polsce.

Druga sprawa to struktura rekordu. Uważam, że **powinniśmy doprowadzić do ujednolicenia struktur rekordu dla każdego typu dokumentu, a więc struktura dla książek, czasopism, artykułów, fragmentów, może także innych typów.** Nie powinna tego robić z osobna każda biblioteka i każda bibliografia. Opisujemy przecież to samo i w taki sam sposób (lub prawie taki sam), zgodny z normami opisu bibliograficznego, dlatego także struktury rekordu nie mogą się różnić, choć w praktyce nie wszystkie jej elementy muszą być wypełniane. A więc przygotowujemy struktury dla III stopnia szczegółowości, natomiast w praktyce wypełniamy te pola i podpola, które są nam potrzebne. Zapewniamy sobie w ten sposób łatwość wymiany rekordów oraz ułatwiamy sobie współpracę z BN i innymi bibliotekami.

III. System obsługi bazy danych

Pozornie wydawać by się mogło, że nie jest ważne, jaki system stosujemy, byle tylko spełniał on nasze wymagania, a więc umożliwiał wprowadzanie danych, wyszukiwanie ich, wyprowadzanie na zewnątrz. Proponowałabym jednak na sprawę tę spojrzeć w kontekście efektywnej współpracy. Doświadczenia systemów międzynarodowych typu ISDS (International Serials Data System) w Paryżu, czy systemów obsługujących katalogi centralne, np. OCLC (Online Computer Library Center) w Stanach Zjednoczonych wskazują, że jeśli jakieś ośrodki chcą prowadzić rzeczywistą współpracę, to stosują ten sam system lub przynajmniej ten sam moduł wprowadzania danych. Unika się w ten sposób konwersji, która zawsze jest możliwa, ale jest to dodatkowa praca. Umożliwia się całej grupie uczestników biorących udział we współpracy szybkie porozumiewanie się i wymianę informacji. **Jednakowy system to także znaczne ułatwienie w przygotowaniu programów edycyjnych.** Ważny jest tutaj także aspekt współpracy i przejmowania

danych z Biblioteki Narodowej. Dlatego nie ukrywam, że za najbardziej wskazany wybór uważałabym MAK-a, zwłaszcza, że jest on sprawdzony w BN zarówno na dużych bazach jak i w różnorodnych zastosowaniach edycyjnych, takich jak: Przewodnik Bibliograficzny, Bibliografia Wydawnictw Ciągłych Nowych, Zawieszonych i Zmieniających Tytuł, Bibliografia Analityczna Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Obecnie testujemy go na Bibliografii Zawartości Czasopism. Nie kierujemy się w wyborze systemu tylko jego tzw. przyjaznością. Jest to na pewno ważne, ale najważniejsze są rzeczywiste możliwości systemu, gdy ma on obsłużyć bazy wielkości kilkuset tysięcy rekordów, gdy dane zapisywane pod nim chcemy przenieść do innych baz lub na CD-ROM-y.

IV. Współpraca organizacyjna ośrodków

Wyobrażam sobie, że współpraca organizacyjna ośrodków, która przecież w jakimś stopniu istnieje, mogłaby przebiegać na trzech poziomach:

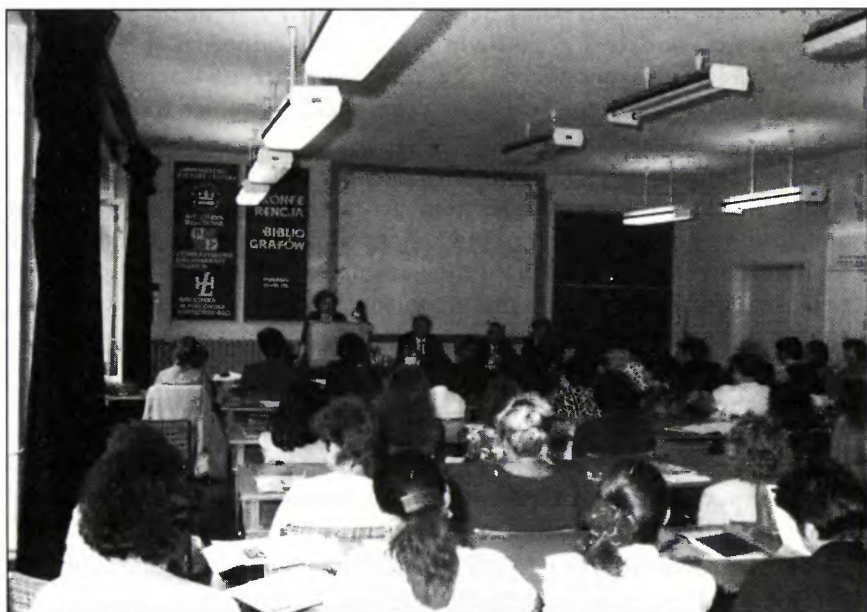
Pierwszy, to współpraca i podział zadań pomiędzy ośrodkami regionu. Może ona być rzeczywiście efektywna, jeśli ośrodki, które bibliografię współtworzą będą posługiwać się tym samym formatem i tym samym systemem. Raz w tygodniu dane należałoby przysyłać do ośrodka odpowiedzialnego za całość. Byłby to rodzaj współkatalogowania szeroko stosowany w krajach, które mają dobrze rozwiniętą telekomunikację. U nas musiałoby to odbywać się za pomocą przysyłania dyskietek lub pocztą elektroniczną.

Drugi poziom, to współpraca pomiędzy regionami, dotycząca w szczególności terenów granicznych. Bez wątpienia jest tak, że pewne opisy powtarzają się. Chodziłoby o realizację zasady: każdy opis przygotowuje się tylko jeden raz, inni korzystają z niego przejmując go do swojej bazy. Praktycznie oznaczałoby to, że ośrodki regionalne, których bibliografie mogą mieć zachodzące na siebie zakresy mają wzajemny wgląd w bazy i przejmują opisy, które chciałyby mieć w swojej bazie i w swojej bibliografii.

Trzeci poziom, to współpraca metodyczna i wymiana doświadczeń na forum jakiejś komisji SBP (nie sekcji). Proponowałabym powołanie przy SBP Komisji ds. Bibliografii Regionalnych, która zbierałaby się 2-3 razy w roku przede wszystkim po to, aby się wzajemnie poinformować. Przykładem takiego ciała jest powołana w 1986 r. Komisja ds. Katalogów Rzeczowych, która jak sądzę pozwoliła nie tylko poznać

się pracownikom bardzo wielu katalogów w Polsce, ale także podjęła pewne sprawy metodyczne.

I ostatnia uwaga. Sądzę, że nie należy liczyć na to, by Instytut Bibliograficzny koordynował prace nad bibliografiami regionalnymi. Postulat ten był wielokrotnie wysuwany, ale okazał się on niewykonalny w praktyce. Rola Instytutu powinna sprowadzać się do ogólnej pomocy metodycznej, do promowania bibliografii regionalnej, wreszcie do udostępniania danych z bibliografii narodowej, zwłaszcza z Bibliografii Zawartości Czasopism, które mogłyby zasilać w jakimś stopniu bibliografie regionalne. Myślę, że ważne są też doświadczenia BN związane z wdrażaniem automatyzacji i tu możliwa jest pomoc Instytutu Bibliograficznego.

Referat wygłasza Jadwiga Sadowska, Wicedyrektor Biblioteki Narodowej

POSTĘP CZY REGRES W OPRACOWANIU I WYDAWANIU BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ?

Problem gromadzenia przez wojewódzkie biblioteki publiczne literatury regionalnej został uregulowany, pod względem prawnym, już w art. 9 ust. 4 dekretu z dnia 17 kwietnia 1946 r. o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi.

Obowiązek gromadzenia pełnego piśmiennictwa i innych dokumentów odnoszących się do danego obszaru, w nieco zmienionej formie powtórzony został w ustawie z dnia 9 kwietnia 1968 r. o bibliotekach oraz w ramowym statucie biblioteki publicznej stopnia wojewódzkiego z dnia 6 marca 1992 r.

W okresie obowiązywania dekretu oraz ustawy — aż do 1975 r. podział na województwa w pewnym przybliżeniu odpowiadał podziałowi na makroregiony ekonomiczne, a w niektórych przypadkach na obszary geograficzno-historyczne i etnograficzne, chociaż granice tych ostatnich trudno jest określić.

Utworzenie w 1975 r. 49 województw zachwiało wszelkie próby podziału kraju na regiony. Pretekstem do zatrzymania dotychczasowego podziału na większe obszary była koncepcja powołania makroregionów ekonomicznych. Chyba tej koncepcji zawdzięczają utrzymanie dawnych związków organizacyjnych i merytorycznych wojewódzkie biblioteki publiczne wywodzące się z obszarów byłego województwa poznańskiego, rzeszowskiego, lubelskiego.

Po reformie administracyjnej kraju w 1975 r. i rozpadzie wielkich województw nie dokonano żadnej korekty w terytorialnej strukturze systemu dostarczania bibliotekom egzemplarzy obowiązkowych, które miały zapewnić względną kompletność materiałów regionalnych — w przedmiotowym znaczeniu tego pojęcia¹.

W opracowaniu tym podjęta została również próba odpowiedzi na pytanie w jaki sposób wykorzystywany jest, otrzymywany przez biblio-

¹ K. Ramlau-Klekowska: *Regionalny egzemplarz obowiązkowy*. „Bibliotekarz” nr 3/1993 s. 15–20.

teki, egzemplarz regionalny. Tak więc wszystko przemawiało za utrzymaniem dawnych powiązań w gromadzeniu i opracowaniu piśmiennictwa i dokumentów życia społecznego o regionie.

Aby zgromadzona w bibliotekach literatura regionalna w szerokim znaczeniu tego słowa, a więc wydawnictwa zwarte jak i artykuły w wydawnictwach ciągłych, mogła być w pełni wykorzystana, nie wystarczyło tworzyć dla niej specjalnych kartotek, katalogów. Wszystkie dobrze zorganizowane biblioteki na świecie prezentują tę literaturę, zarówno dla potrzeb nauki, gospodarki jak i miłośników regionu, w specjalnie wydawanych bibliografiach regionalnych. Tak więc kiedykolwiek mówimy o gromadzeniu literatury regionalnej, zawsze chcemy mieć do niej dostęp za pośrednictwem możliwie najpełniejszych, szybko wydawanych bibliografii regionalnych. Dorobek wojewódzkich bibliotek publicznych w wydawaniu bibliografii regionalnych do połowy lat osiemdziesiątych miałem okazję już przedstawić przy okazji omawiania źródeł wiedzy o regionie², a także w mniejszym przekroju czasowym — w 1992 roku³.

Zanim dokonamy oceny całościowego wysiłku wojewódzkich bibliotek publicznych w wydawaniu bibliografii regionalnych (na podstawie ostatnio przeprowadzonego sondażu ankietowego)⁴, wrócimy do okresu, kiedy podejmowano próby koordynacji bibliografii regionalnych przez działającą od 1978 r., przy Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich — Grupę Roboczą do Spraw Bibliografii Regionalnej. W 1984 r. Grupa ta zmieniła swoją nazwę na Zespół do Spraw Bibliografii Terytorialnej, a pojęcie „bibliografia regionalna” coraz częściej zastępowano terminem „bibliografia terytorialna”.

Cecylia Zofia Gałczyńska (kierowniczka owego Zespołu) w swej pracy doktorskiej porównuje znaczenie takich przymiotników jak regionalny, lokalny, terytorialny w różnych językach, aby ostatecznie, dla określenia rodzaju bibliografii podmiotowo-przedmiotowej obejmującej obszar mniejszy niż państwo, wybrać termin bibliografia terytorialna⁵.

² L. Biliński: *Źródła wiedzy o regionie*. W: *Informator Krajowego Ośrodka Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury* nr 5/6 s. 76–84.

³ L. Biliński: *Prace bibliotek publicznych o regionie i dla regionu*. „Poradnik Bibliotekarza” nr 9/1993 s. 4–11.

⁴ Ankietę w sprawie bibliografii regionalnych (terytorialnych), opracowywanych przez biblioteki publiczne, Departament Upowszechniania Kultury Ministerstwa Kultury i Sztuki skierował w sierpniu 1994 r. do wszystkich bibliotek publicznych stopnia wojewódzkiego — formularz ankiety w załączeniu.

⁵ Praca doktorska Cecylii Zofii Gałczyńskiej pt. *Bibliografia regionalna. Zagadnienia teoretyczne i organizacyjne* obroniona została w 1984 r. na Uniwersytecie Warszawskim.

O ile pojęcie to może się przyjąć w odniesieniu do bibliografii, jednak trudniej będzie go połączyć w takie określenia, jak np.: „literatura terytorialna”, „egzemplarz terytorialny”, „pisarz terytorialny” (chyba, że w znaczeniu dawnym: „pisarz gminny” (sic!)).

Tymczasem opracowane dotychczas interesujące nas bibliografie nazywają się bibliografiami regionalnymi i obejmują zarówno duże obszary, jak i znacznie mniejsze, zakreślone granicami województw utworzonych po 1975 r. — chociaż bibliografowie postulowali łączenie wysiłków bibliotek w celu tworzenia wspólnych bibliografii o zasięgu kilku sąsiadujących ze sobą i pokrewnych województw.

Idei tej pozostały wierne następujące województwa:

— szczecińskie, koszalińskie i słupskie, opracowując *Bibliografię Pomorza Zachodniego*,

— zielonogórskie i gorzowskie, wydając *Bibliografię Lubuską*,

— poznańskie, pilskie, leszczyńskie, kaliskie i konińskie, przygotowując *Bibliografię Wielkopolski*,

— gdańskie i elbląskie, kontynuując *Bibliografię Pomorza Gdańskiego*,

— białostockie, łomżyńskie, suwalskie, tworząc *Bibliografię Białostocką*,

— rzeszowskie, tarnobrzeskie, przemyskie, krośnieńskie, kontynuując wydawanie dawnej *Bibliografii Rzeszowszczyzny*.

W przypadku regionu lubelskiego i śląskiego nastąpiły już zmiany spowodowane wydzielaniem się obszarów: z *Bibliografii Lubelszczyzny* obejmującej teren woj. lubelskiego, chełmskiego, białkopodlaskiego i zamojskiego, pełną „autonomię” uzyskała *Bibliografia województwa białkopodlaskiego*, a z *Bibliografii Śląska* — geograficznie związanej ze Śląkiem w jego granicach historycznych, a według nowego podziału administracyjnego uwzględniającej województwa: bielskie, częstochowskie, jeleniogórskie, katowickie, legnickie, opolskie, wałbrzyskie i wrocławskie — samoistnymi stały się bibliografie: *Bibliografia województwa bielskiego*, *Bibliografia województwa częstochowskiego* i *Bibliografia województwa opolskiego*.

Zbadać należałoby na ile te „wydzielone” bibliografie dublują się z regionem śląskim i lubelskim, a na ile uzupełniają.

Innym przykładem może być region łódzki, objęty do 1988 r. *Bibliografią Łodzi i woj. łódzkiego*, wydawaną przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi, a później już nie kontynuowaną. Według opinii Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Sieradzu zrezygnowanie przez dyrekcję WiMBP im. Marszałka

J. Piłsudskiego z funkcji centrum regionu łódzkiego w dawnych jego granicach, uniemożliwiło redagowanie i wydawanie bibliografii regionalnej. W ten sposób województwa: łódzkie, piotrkowskie, sieradzkie i skierniewickie są białymi plamami, obszarami nie objętymi bibliografią regionalną, podobnie jak województwa siedleckie i włocławskie. Niektóre biblioteki zawężyły problematykę regionu do tematów: *Warszawa i okolice w zbiorach Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy*, *Kultura Wrocławia w publikacjach (WiMBP we Wrocławiu)*, *Kultura województwa sieradzkiego na łamach prasy (WBP w Sieradzu)*.

Bibliografię regionalną obejmującą tylko jedno województwo w obecnych jego granicach wydają:

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie (*Bibliografia Warmii i Mazur*).

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Kielcach (*Bibliografia Kielecczyzny*) a później „*Bibliografia woj. kieleckiego*).

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnowie (*Bibliografia woj. tarnowskiego*).

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Nowym Sączu (*Bibliografia woj. nowosądeckiego*).

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Ciechanowie (*Bibliografia woj. ciechanowskiego*).

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Ostrołęce (*Bibliografia woj. ostrołęckiego*).

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Radomiu (*Bibliografia Ziemi Radomskiej*).

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Płocku (opublikowana na łamach *Notatek Płockich*).

Należą do nich również, wymienione już, bibliografie regionalne obejmujące województwa: bielskie, częstochowskie, opolskie, białkopodlaskie.

Cykliczność i terminowość ukazywania się bibliografii regionalnych

Bibliografie regionalne wydawane są najczęściej jako roczniki, znacznie rzadziej obejmują okres kilku i wieloletni.

Z dotychczas wydawanych bibliografii regionalnych aż dziewięćdziesiąt dziewięć pozycji — to roczniki, osiemnaście — obejmuje okres 2 lat, dwie — 4 lata, pięć — 5 lat, dwie — 6 lat, dwie — 10 lat, jedna — 18 lat, trzy — 19 lat, jedna — 20 lat i jedna — 26 lat.

Najdłuższe ramy czasowe dotyczą głównie początkowych, dla danego regionu, bibliografii. Z biegiem lat powiększała się objętość bibliografii rejestrujących roczną produkcję wydawniczą.

Dla użytkownika bibliografii najważniejsza jest nie tylko kompletność bibliografii regionalnej, uwzględniającej wszystkie przejawy życia regionu w wydawnictwach zwartych i ciągłych, ale także termin jej ukazania się. Wieloletnie oczekiwanie na wydanie bibliografii nie satysfakcjonuje nawet historyków. Istnieje taki pogląd, że wydawanie bibliografii z blisko dziesięcioletnim opóźnieniem — to uprawianie sztuki dla sztuki.

Wyniki ankiety wypełnionej przez wojewódzkie biblioteki publiczne w sierpniu 1994 r. ujawniły następujące opóźnienia (w poniższym zestawieniu pominięto najdłuższe z opóźnień, charakteryzujących początkowe, dla danego regionu, opracowania bibliograficzne).

Tytuł bibliografii regionalnej	Średnia opóźnień w latach
<i>Bibliografia Lubelszczyzny</i>	9,8
<i>Bibliografia Łodzi i woj. łódzkiego</i>	8,7
<i>Bibliografia Ziemi Lubuskiej</i>	8,2
<i>Bibliografia woj. ciechanowskiego</i>	8,0
<i>Bibliografia Regionalna Wielkopolski</i>	7,8
<i>Bibliografia Rzeszowszczyzny (i jej kontynuacja)</i>	7,6
<i>Bibliografia woj. białostockiego</i>	7,0
<i>Bibliografia Krakowa</i>	5,6
<i>Bibliografia woj. opolskiego</i>	5,5
<i>Bibliografia Śląska⁶</i>	5,4
<i>Bibliografia woj. ostrołęckiego</i>	5,0
<i>Bibliografia woj. bielskiego</i>	5,0
<i>Bibliografia Pomorza Gdańskiego</i>	4,9
<i>Bibliografia Pomorza Zachodniego</i>	4,2
<i>Bibliografia woj. białkopodlaskiego</i>	3,0
<i>Bibliografia woj. częstochowskiego</i>	2,6

Na termin wydania bibliografii mają wpływ różne czynniki, jak: jej objętość, technika opracowania i druku i jego wykonywanie (np. we własnym zakresie, u profesjonalnego wydawcy) i in.

Chociaż w ankiecie nie postawiono pytania na temat stopnia wykorzystania bibliografii, to w pewnym przybliżeniu można o tym wnioskować na podstawie zmian w wysokości nakładu bibliografii. Zastrzec

⁶ Na ten wskaźnik „zapracowały” trzy ostatnie roczniki *Bibliografii Śląska* wydawane od 11 do 12 lat.

się jednak należy, że na zmniejszenie nakładu bibliografii mogły mieć wpływ również takie czynniki, jak względy oszczędnościowe (choć w stosowaniu odpłatności za wydawnictwa zwiększenie nakładu obniża koszty), zawyżony na samym początku nakład (jak np. w przypadku woj. ostrołęckiego) i in.

Stały nakład utrzymują tylko:

<i>Bibliografia woj. ciechanowskiego</i>	(250 egz.),
<i>Bibliografia woj. częstochowskiego</i>	(400 egz.),
<i>Bibliografia Pomorza Gdańskiego</i>	(ok. 750 egz.),
<i>Bibliografia Pomorza Zachodniego</i> — literatura zagraniczna	(350 egz.).

Wzrost nakładu miała tylko *Bibliografia woj. kieleckiego* (z 300 do 500 egz., czyli o 60%).

Największy spadek nakładu (o 95%) dotyczy *Bibliografii woj. ostrołęckiego* a następnie: *Bibliografii woj. opolskiego* (81%); o 50% spadły nakłady: *Bibliografii Rzeszowszczyzny*, *Bibliografii Pomorza Zachodniego* (wyd. krajowe), *Bibliografii woj. tarnowskiego*, *Bibliografii Łodzi i woj. łódzkiego*, *Bibliografia Śląska* zmniejszyła swój nakład o 45%, *Bibliografia Regionalna Wielkopolski* o 32%, natomiast o 30% spadły nakłady *Bibliografii Białostocczyzny* i *Bibliografii Ziemi Lubuskiej*.

Wydanie bibliografii regionalnej jest przedsięwzięciem kosztownym i trudnym do precyzyjnego wyliczenia, ponieważ większość bibliotek do kosztów wydania wlicza jedynie druk bibliografii.

Uwzględniając te niedokładności, wyniki ankiety są następujące: koszty do wysokości 20 mln zł za rocznik bibliografii poniosła tylko Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Częstochowie, natomiast w wysokości od 20 do 40 mln zł wojewódzkie biblioteki publiczne w: Kielcach, Nowym Sączu, Opolu, Rzeszowie, Tarnowie i Szczecinie; od 40 do 100 mln zł w: Ciechanowie, Krakowie, Olsztynie, Ostrołęce, Wrocławiu; od 100 do 200 mln zł w: Białymstoku i Gdańsku; powyżej 200 mln zł w Poznaniu i Lublinie.

Koszty wydania bibliografii powiększa niekompletność zbiorów regionalnych, co ma także wpływ na wydłużanie się cyklu opracowania redakcyjnego.

Wpływ egzemplarza regionalnego na opracowywanie bibliografii regionalnej

Na tak sformułowaną tezę tylko pozornie nasunąć się może pozytywna odpowiedź. W rzeczywistości problem jest bardziej złożony. Na

podstawie zarządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 2 sierpnia 1968 r. w sprawie dostarczania bibliotekom obowiązkowych egzemplarzy druków i nagrań dźwiękowych następujące biblioteki publiczne stopnia wojewódzkiego uprawnione zostały do otrzymywania obowiązkowego egzemplarza regionalnego:

- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Białymstoku,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Książnica Miejska im. M. Kopernika w Toruniu,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Gdańsku,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Kielcach,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Koszalinie,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Lublinie,
- Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Łodzi,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu,
- Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Szczecinie,
- Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy,
- Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu,
- Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Zielonej Górze.

Pośród wymienionych bibliotek, cztery nie wydają bibliografii regionalnych (Toruń, Koszalin, Łódź, m.Poznań), dwie tylko w ograniczonym zakresie tematycznym (Wrocław i Warszawa). Zakładając, że egzemplarz regionalny nie może być nagrodą za opracowywanie i wydawanie bibliografii regionalnych, to jednak wiedzieć należy, że przyznany on został dla tworzenia i opracowywania zbiorów regionalnych.

Koronnym argumentem dla zachowania dotychczasowego wyboru bibliotek — w czasie prac nad nowelizacją zarządzenia w tej sprawie — otrzymujących egzemplarz regionalny było usatysfakcjonowanie istnienia „rzeczywistych centrów” piśmiennictwa regionalnego.

Stwierdzamy jednak, że niektóre „centra” funkcję tę pełnią w ograniczonym zakresie, wszelako z bezpłatnych egzemplarzy regionalnych zrezygnować nie chcą.

Okazuje się, iż egzemplarz regionalny, o który toczy się walka — z merytorycznym poparciem Krystyny Ramlau-Klekowskiej, tylko w niewielkim stopniu może zasilić zbiory regionalne⁷.

⁷ K. Ramlau-Klekowska: *op. cit.*

Są to przecież publikacje regionalne w sensie miejsca ich wydania, a nie treści. Okazuje się ponadto, że tylko niektóre oficyny wywiązują się z tego obowiązku. Na przykład w woj. gdańskim tylko siedmiu wydawców — spośród wielu działających w tym rejonie dostarczyło w 1993 r. egzemplarz obowiązkowy⁸.

W Lublinie tylko 20–30% zakładów poligraficznych nadsyła egzemplarz regionalny. Obecnie trwają prace nad ustawą o bibliotekach i rozporządzeniem o egzemplarzu obowiązkowym, a więc odpowiedni czas na zweryfikowanie poglądu na temat egzemplarza regionalnego, w korelacji z faktycznym zaangażowaniem konkretnych bibliotek w gromadzeniu i opracowywaniu piśmiennictwa regionalnego oraz wydawaniu bibliografii regionalnej.

Unowocześnienie metod opracowywania i wydawania bibliografii regionalnej

Zastosowanie techniki komputerowej przy wydawaniu bibliografii regionalnej jest nakazem bezdyskusyjnym. Nasz kraj jest pod tym względem opóźniony o szereg lat. Na przykład, dzięki zastosowaniu techniki komputerowej Miejska Biblioteka Publiczna w Rovaniemi mogła wydać bibliografię lapponiców opublikowanych w 1984 r. już w marcu 1985 r.⁹

Zastosowanie komputerów nie tylko przyspiesza wydanie bibliografii, ale umożliwia prawie we własnym zakresie jej wydruk, co kolosalnie pomniejsza koszty. O pierwszych próbach zastosowania komputerów w wydawaniu bibliografii regionalnej będzie mowa w oddzielnych doniesieniach. Aby próby te były udane i by mogły się upowszechnić, wojewódzkie biblioteki publiczne powinny otrzymać pomoc ze strony Biblioteki Narodowej.

W sygnalizowanej arkiece skierowano pytanie: jakiej pomocy oczekuje się od Biblioteki Narodowej w przygotowaniu bibliografii regionalnej i uzyskano następujące odpowiedzi:

- najwięcej, bo 23 biblioteki, oczekują na opracowanie normy opisy dokumentów,
- 12 biblioteki na format opisu,
- 11 bibliotek na system MAK,
- 7 bibliotek na dobór materiałów.

⁸ Dane z analiz opisowych działalności i bibliotek publicznych w 1993 r.

⁹ *Lapponica. Vuosisuuttelo-Arskatalog 1984*, Rovaniemi 1985. Rovaniemem kaupungin-kirjasto — Lapin maakuntakirjasto.

Z innych postulatów zgłoszono propozycję prowadzenia stałej opieki merytorycznej nad opracowywaniem i wydawaniem bibliografii regionalnej oraz koordynowanie prac z tego zakresu.

ZESTAWIENIE OPUBLIKOWANYCH BIBLIOGRAFII REGIONALNYCH

woj. białkopodlaskie

— *Bibliografia województwa białkopodlaskiego 1985–1986* /oprac. Hanna Bajkowska, Grzegorz Michałowski/. Biała Podlaska, 1988, nakł. 500 egz.

— *Bibliografia województwa białkopodlaskiego 1987–1988* /oprac. Hanna Bajkowska, Grzegorz Michałowski/. Biała Podlaska: WiMBP, nakł. 300 egz.

— *Bibliografia województwa białkopodlaskiego 1989–1990*, Biała Podlaska: WiMBP 1994, nakł. 150 egz.

woj. białostockie¹⁰

— *Bibliografia regionu białostockiego. T. 1 (1944–1962)*. Białystok 1964, nakł. 1000 egz. (obejmuje trzy woj.: białostockie, łomżyńskie i suwalskie).

— *Bibliografia regionu białostockiego. T. 2 (1963–1967)*. Warszawa 1971, nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia regionu białostockiego. T. 3 (1968–1974)*. Warszawa 1983, nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia regionu białostockiego. T. 4 (1975–1980)*. Warszawa 1992, nakł. 700 egz.

woj. bielskie

— *Bielska bibliografia regionalna. Bielsko-Biała 1979*, nakł. 800 egz.

— *Bibliografia województwa bielskiego za lata 1979–1980*. Bielsko-Biała 1985.

¹⁰ Od 1975 r. bibliografia obejmuje województwa: białostockie, łomżyńskie i suwalskie.

woj. ciechanowski

— *Bibliografia województwa ciechanowskiego (1975–1979)*. /Oprac. Barbara Bielasta/. Ciechanów: WBP 1993, nakł. 250 egz.

— *Bibliografia województwa ciechanowskiego (1980–1985)*. Ciechanów: WBP 1993, nakł. 250 egz.

woj. częstochowski

— *Bibliografia województwa częstochowskiego: VI–1975 – XII–1977* /oprac. Dział Informacyjno-Bibliograficzny WiMBP w Częstochowie pod red. Waldemara Tyrasa. Częstochowa: WiMBP 1979, 96 s., nakł. 400 egz.

— *Bibliografia województwa częstochowskiego: 1978–1980* /oprac. Dział Informacyjno-Bibliograficzny WiMBP w Częstochowie pod red. Waldemara Tyrasa. Częstochowa: WiMBP 1983, 147 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia województwa częstochowskiego: 1981–1983* /oprac. Dział Informacyjno-Bibliograficzny WiMBP w Częstochowie pod red. Waldemara Tyrasa. Częstochowa: WiMBP 1986, 145 s., nakł. 400 egz.

— *Bibliografia województwa częstochowskiego: 1984–1986* /oprac. Dział Informacyjno-Bibliograficzny WiMBP w Częstochowie pod red. Waldemara Tyrasa. Częstochowa: WiMBP 1988, 99 s., nakł. 400 egz.

woj. gdańskie¹¹

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1961* /oprac. M. Bielewicz. Wrocław; Gdańsk: Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1975. — XXII, 280 s., nakł. 700 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1962* /oprac. M. Bielewicz. Warszawa; Poznań: PWN 1974. — XXIII, 237 s., nakł. 600 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1963* /oprac. W. Andrusiak, M. Bielewicz, B. Ramotowska. Warszawa; Poznań: PWN 1972. — XXIII, 285 s., nakł. 790 egz. nakł. 790 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1964* /oprac. W. Andrusiak, B. Ramotowska, A. Świderska. Gdynia: Wydaw. Morskie 1967, 156 s., nakł. 1200 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1965* /oprac. W. Andrusiak, B. Ramotowska, A. Świderska. Gdańsk; Poznań: PWN 1968, 173 s., nakł. 550 egz.

¹¹ Od 1975 r. bibliografia obejmuje województwa: gdańskie i elbląskie

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1966* /oprac. W. Andrusiak, B. Ramotowska, A. Świderska. Gdańsk; Poznań: PWN 1969, 210 s., nakł. 750 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1967* /oprac. W. Andrusiak, B. Ramotowska, A. Świderska. Gdańsk; Poznań: PWN 1970, 238 s., nakł. 750 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1968* /oprac. W. Andrusiak, B. Ramotowska, A. Świderska. Gdańsk; Poznań: PWN 1971, 271 s., nakł. 750 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1969* /oprac. P. Groth i in. Warszawa; Poznań: PWN 1972, 311 s., nakł. 750 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1970* /oprac. P. Groth i in. Warszawa; Poznań: PWN 1973, 286 s., nakł. 750 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1971* /oprac. P. Groth, J. Kucharski, A. Świderska. Warszawa; Poznań: PWN 1974, 299 s., nakł. 750 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1972* /oprac. P. Groth, J. Kucharski. Wrocław; Gdańsk: Zakł. Narod. im. Ossolińskich 1976. — XXI, 287 s., nakł. 700 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1973* /oprac. M. Kucharska, M. Pośpiech, K. Redmann. Wrocław; Gdańsk: Zakł. Narod. im. Ossolińskich 1977, 292 s., nakł. 550 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1974* /oprac. M. Mroczkiewicz, M. Pośpiech, K. Redmann. Wrocław; Gdańsk: Zakł. Narod. im. Ossolińskich 1978, 295 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1975* /oprac. M. Mroczkiewicz, M. Pośpiech, K. Redmann. Wrocław; Gdańsk: Zakł. Narod. im. Ossolińskich 1986, 285 s., nakł. 600 egz.

— *Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1976–1977* /oprac. M. Pośpiech. Wrocław; Gdańsk: Zakł. Narod. im. Ossolińskich 1989. — XXIII, 347 s., nakł. 600 egz.

woj. katowickie¹²

— *Bibliografia Śląska 1960*. Cz. 1. Red.: Zofia Frank. Opisy: Edward Engelking, Maria Pająk i in. Indeks alfab.: Bogumiła Rozwadowska; indeks przedmiot.: E. Engelking. Katowice-Kraków 1963 PWN, ss. XII, 44. Śląski Instytut Naukowy. Komisja Bibliograficzna. Prace Biblioteki Śląskiej. Nr 3, nakł. 900 egz.

— *Bibliografia Śląska 1960*. Cz. 2. Oprac. zespół pod kier. Edwarda Engelkinga. Opisy: Maria Pająk, Bogumiła Rozwadowska i in. Indeks alfab.: B. Rozwadowska; indeks przedmiot.: Teresa Służałek, Ewa Wyglenda. Katowice-Kraków 1964 PWN, ss. XIX, nlb. 1, 171. Śląski Instytut Naukowy. Komisja Bibliograficzna. Prace Biblioteki Śląskiej. Nr 6, nakł. 900 egz.

— *Bibliografia Śląska 1961*. Oprac. zespół pod kier. Edwarda Engelkinga. Opisy: Łucja Butlerowa, Teresa Służałek i in. Indeks alfab.: Ł. Butlerowa, Janina Woźnicka; indeks przedmiot.: T. Służałek, Ewa Wyglenda. Katowice-Kraków 1965 PWN, ss. XXI, nlb. 1, 324, err. Śląski Instytut Naukowy. Komisja Bibliograficzna. Biblioteka Śląska, nakł. 900 egz.

— *Bibliografia Śląska 1962*. Oprac. zespół pod kier. Edwarda Engelkinga. Opisy: Łucja Butlerowa, Jadwiga Sitkówna i in. Indeks alfab.: J. Sitkówna, Janina Woźnicka; indeks przedmiot.: Teresa Służałek, Ewa Wyglenda. Katowice-Kraków 1966 PWN ss. XVIII, 269, err. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 900 egz.

— *Bibliografia Śląska 1963*. Oprac. zespół pod kier. Edwarda Engelkinga. Opisy: Maria Janota, Hanna Kowalczyk i in. Indeks alfab.: Krystyna /Maria/ Heska-Kwaśniewicz, Jadwiga Sitkówna, Janina Woźnicka; indeks przedmiot.: Teresa Służałek. Katowice-Kraków 1967 PWN ss. XX, 334. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 690 egz.

— *Bibliografia Śląska 1964*. Oprac. zespół pod kier. Edwarda Engelkinga. Opisy: Krystyna /Maria/ Heska-Kwaśniewicz, Maria Janota i in. Indeks alfab.: Maria Teresa Michalewska, Jadwiga Sitkówna, Teresa Wajgiel-/Bątkiewicz/, indeks przedmiot.: M. Janota, Teresa Służałek. Katowice-Kraków 1968 PWN ss. XXII, 359, err. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 680 egz.

— *Bibliografia Śląska 1965*. Oprac. zespół pod kier. Edwarda Engelkinga. Opisy: Teresa Bątkiewicz, Krystyna /Maria/ Heska-Kwaśniewicz i in. Indeks alfab.: T. Bątkiewicz, Jadwiga Sitkówna; indeks

¹² Od 1975 r. bibliografia obejmuje województwa: bielskie, częstochowskie, jeleniogórskie, katowickie, legnickie, opolskie, wałbrzyskie i wrocławskie.

przedmiot.: Maria Teresa Michalewska, Teresa Służałek. Katowice-Kraków 1969 PWN ss. XXI, nlb. 1, 298, err. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 630 egz.

— *Bibliografia Śląska 1966*. Oprac. zespół pod kier. Edwarda Engelkinga. Opisy: Denise Balicka, Teresa Bątkiewicz i in. Indeks alfab.: T. Bątkiewicz, Jadwiga Sitkówna; indeks przedmiot.: D. Balicka, Teresa Służałek. Katowice-Kraków 1970 PWN ss. XX, 360. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 680 egz.

— *Bibliografia Śląska 1967*. Oprac. zespół pod kier. Teresy Służałek. Opisy: Ewa Babuchowska, Denise Balicka i in. Indeks alfab.: Teresa Bątkiewicz, Jadwiga Sitkówna; indeks przedmiot.: D. Balicka, Małgorzata Straż. Kraków 1971 PWN ss. XX, 413, err. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 580 egz.

— *Bibliografia Śląska 1968*. Oprac. zespół pod kier. Teresy Służałek. Opisy: Ewa Babuchowska, Denise Balicka i in. Indeks alfab.: Felicja Drobek, Jadwiga Sitko; indeks przedmiot.: Teresa Bątkiewicz, Małgorzata Straż. Kraków 1971 PWN ss. XX, 323. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 530 egz.

— *Bibliografia Śląska 1969*. Oprac. zespół pod kier. Teresy Służałek. Opisy: Teresa Bątkiewicz, Felicja Drobek i in. Indeks alfab.: F. Drobek, Jadwiga Sitko; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Małgorzata Straż. Kraków 1973 PWN ss. XX, 327. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 620 egz.

— *Bibliografia Śląska 1970*. Oprac. zespół pod kier. Teresy Służałek. Opisy: Ewa Babuchowska, Teresa Bątkiewicz i in. Indeks alfab.: Maria Czesława Janota, Jadwiga Sitko; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Małgorzata Straż. Kraków 1974 PWN ss. XX, 342. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 660 egz.

— *Bibliografia Śląska 1971*. Oprac. zespół pod kier. Teresy Służałek. Opisy: Ewa Babuchowska, Teresa Bątkiewicz i in. Indeks alfab.: E. Babuchowska, Maria Czesława Janota; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Małgorzata Straż. Kraków 1975 PWN ss. XIX, nlb. 1, 348, err. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 980 egz.

— *Bibliografia Śląska 1972*. Oprac. zespół pod kier. Teresy Służałek. Opisy: Ewa Babuchowska, Teresa Bątkiewicz i in. Indeks alfab.: E. Babuchowska, Maria Czesława Janota; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Małgorzata Straż. Kraków 1976 PWN ss. XIX, 353. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 980 egz.

— *Bibliografia Śląska 1973*. Oprac. zespół pod kier. Teresy Służałek. Opisy: Ewa Babuchowska, Teresa Bątkiewicz i in. Indeks alfab.:

E. Babuchowska, Maria Czesława Janota; indeks przedmiot.: Helena Mańkowska, Anna Radziszewska. Kraków 1978 PWN ss. XIX, 341. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 880 egz.

— *Bibliografia Śląska 1974*. Oprac. zespół pod kier. Anny Radziszewskiej. Opisy: Ewa Babuchowska, Teresa Bątkiewicz i in. Indeks alfab.: Maria Czesława Janota, Teresa Wyrębek; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Helena Mańkowska. Kraków 1979 PWN ss. XIX, nlb. 1, 367. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 780 egz.

— *Bibliografia Śląska 1975*. Oprac. zespół pod kier. Anny Radziszewskiej. Opisy: Teresa Bątkiewicz, Bronisława Borzyska i in. Indeks alfab.: Maria Czesława Janota, Teresa Wyrębek; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Helena Mańkowska. Kraków 1980 PWN ss. XIX, nlb. 1, 354, err. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 780 egz.

— *Bibliografia Śląska 1976*. Oprac. zespół pod kier. Teresy Bątkiewicz. Opisy: Bronisława Borzyska, Maria Czesława Janota i in. Indeks alfab.: Teresa Snopek, Teresa Wyrębek; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, B. Borzyska. Kraków 1982 PWN ss. XX, 368. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 680 egz.

— *Bibliografia Śląska 1977*. Oprac. zespół pod kier. Anny Radziszewskiej. Opisy: Teresa Bątkiewicz, Maria Czesława Janota i in. Indeks alfab.: Teresa (Wyrębek)-Mieszczuk, Teresa Snopek-Bąba; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, M.C. Janota. Kraków 1983 PWN ss. XXI, nlb. 1, 375, nlb. 2. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 680 egz.

— *Bibliografia Śląska 1978*. Oprac. zespół pod kier. Anny Radziszewskiej. Opisy: Teresa Bątkiewicz, Maria Czesława Janota i in. Indeks alfab.: M.C. Janota, Jadwiga Kocój; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Teresa Snopek-Bąba. Katowice 1985 ss. XX, 382. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 430 egz.

— *Bibliografia Śląska 1979*. Oprac. zespół pod kier. Anny Radziszewskiej. Opisy: Teresa Bątkiewicz, Maria Czesława Janota i in. Indeks alfab.: M.C. Janota, Elżbieta Jastrzębska, Jadwiga Kocój; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Teresa Snopek. Katowice 1990 ss. XIX, 339. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 730 egz.

— *Bibliografia Śląska 1980*. Oprac. zespół pod kier. Anny Radziszewskiej. Opisy: Teresa Bątkiewicz, Maria Czesława Janota i in. Indeks alfab.: Elżbieta Jastrzębska, Jadwiga Kocój; indeks przedmiot.: T. Bątkiewicz, Teresa Roszkowska. Katowice 1991 ss. XVIII, 328. Śląski Instytut Naukowy. Biblioteka Śląska, nakł. 730 egz.

— *Bibliografia Śląska 1982*. Oprac. zespół pod red. Teresy Bątkiewicz. Opisy: Elżbieta Ciempka, Jadwiga Kocój i in. Indeks alfab.: E. Ciempka, Magdalena Skóra, Danuta Tamiola; indeks przedmiot.: Barbara Maresz, Teresa Roszkowska. Katowice 1994 Wyd. „Awapol” ss. XVII, 282. Biblioteka Śląska, nakł. 500 egz. woj. kieleckie

— *Bibliografia Kielecczyny (1945–1964)*. Oprac. Regina Stupańska. Kielce: WBP 1979, 408 s., nakł. 300 egz.

— *Bibliografia województwa kieleckiego za 1981 rok*. Oprac. Ludmiła Kowalczyk-Mroczkowska. Kielce: Kieleckie Towarzystwo Naukowe, 191 s., nakł. 500 egz.

m. Kraków

— Bieńkowska Teresa, Vogel Zdzisława: *Książki o Krakowie: wybór publikacji z lat 1945–1969*. Kraków: MBP w Krakowie. 1971, 307 s., nakł. 640 egz.

— Bieńkowska Teresa, Vogel Zdzisława: *Książki o Krakowie: wybór publikacji z lat 1945–1971*. Kraków: MBP w Krakowie. 1972. — VIII, 316 s. Indeks nakł. 1032 egz.

— *Bibliografia Krakowa: 1970* /oprac. Teresa Bieńkowska, Zdzisława Vogel. — Kraków: MBP w Krakowie. 1973, 339 s. Indeks nakł. 500 egz.

— *Bibliografia Krakowa: za rok 1971* /oprac. Zdzisława Vogel. — Kraków: MBP w Krakowie, 1975. — XX, 317 s. Indeks nakł. 530 egz.

— *Bibliografia Krakowa: za rok 1972* /oprac. Teresa Bieńkowska, Zdzisława Vogel. — Kraków: MBP w Krakowie. 1977. — XIX, 482 s. Indeks nakł. 400 egz.

— *Bibliografia Krakowa: za rok 1973* /oprac. Teresa Bieńkowska, Zdzisława Vogel. — Kraków: MBP w Krakowie. 1979. — XIX, 285 s. Indeks nakł. 400 egz.

— *Bibliografia Krakowa: za rok 1974* /oprac. Teresa Bieńkowska, Zdzisława Vogel. — Kraków: MBP w Krakowie. 1980. — XVIII, 295 s. Indeks nakł. 500 egz.

— *Bibliografia Krakowa i województwa miejskiego krakowskiego: za rok 1975* /oprac. Teresa Bieńkowska, Zdzisława Vogel. — Kraków: MBP, 1982. — XVIII, 363 s. Indeksy nakł. 400 egz.

— *Bibliografia Krakowa i województwa miejskiego krakowskiego: za rok 1976* /oprac. Teresa Bieńkowska, Halina Fleszar. — Kraków: Miejska Biblioteka Publiczna, 1985. — XX, 479 s. Indeksy nakł. 400 egz.

— *Bibliografia Krakowa i województwa miejskiego krakowskiego: za rok 1977* /oprac. Teresa Bieńkowska, Halina Fleszar. 1990. — XVIII, 453 s. Indeksy nakł. 250 egz.

— *Kraków: przegląd wybranych opracowań z lat 1900–1939* /oprac. Teresa Bieńkowska: Wojewódzka Biblioteka Publiczna. Dział Informacyjno-Bibliograficzny. — Kraków: WBP. 1993, 74 s., nakł. 450 egz.

woj. lubelskie¹³

— *Bibliografia Lubelszczyzny 1944–1964. Cz. 1* /pod red. W. Baszyńskiej i I. Harhlowej/. Lublin, 1967 nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Lubelszczyzny 1944–1964. Cz. 2* /pod red. W. Baszyńskiej i I. Harhlowej/. Lublin 1974, nakł. 1025 egz.

— *Bibliografia Lubelszczyzny 1965–1970* /pod red. W. Baszyńskiej/. Lublin 1974, nakł. 1025 egz.

— *Bibliografia Lubelszczyzny 1965–1970* /pod red. W. Baszyńskiej/. Lublin 1982, nakł. 900 egz.

— *Bibliografia Lubelszczyzny 1971–1975* /pod red. W. Baszyńskiej/. Lublin 1994, nakł. 800 egz.

woj. łódzkie

— *Bibliografia Łodzi i województwa łódzkiego: za rok 1971* (Miejska Biblioteka Publiczna im. L. Waryńskiego w Łodzi). /Red. Andrzej Gawroński/. Łódź: MBP, 1978, 212 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia Łodzi i województwa łódzkiego: za rok 1972* (Miejska Biblioteka Publiczna im. L. Waryńskiego w Łodzi). /Red. Roman Kaczmarek, Andrzej Gawroński, Krystyna Mierzwianka, Małgorzata Basińska/. Łódź: MBP, 1976, 216 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia Łodzi i województwa łódzkiego: za rok 1973* (Miejska Biblioteka Publiczna im. L. Waryńskiego w Łodzi). /Red. Andrzej Gawroński/. Łódź: MBP, 1983, 420 s., nakł. 300 egz.

— *Bibliografia Łodzi i województwa łódzkiego: za rok 1974* (Miejska Biblioteka Publiczna im. L. Waryńskiego w Łodzi). /Red. Andrzej Gawroński/. Łódź: MBP, 1988, 399 s., nak. 250 egz.

¹³ Od 1975 r. bibliografia obejmować będzie woj. białkopodlaskie, chełmskie, lubelskie, zamojskie.

woj. nowosądeckie

— *Bibliografia województwa nowosądeckiego 1982.* /Oprac. Maria Kietlińska-Kamińska, Jolanta Kosecka, Lucyna Krzeszowska/. Nowy Sącz: WBP 1991, 181 s., nakł. 500 egz.

woj. olsztyńskie

- *Bibliografia Warmii i Mazur za rok 1961.* Olsztyn 1964.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za lata 1965–1967.* Olsztyn 1989.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za lata 1968–1970.* Olsztyn 1992.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za lata 1971–1973.* Olsztyn 1976.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za rok 1974.* Olsztyn 1977.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za rok 1975.* Olsztyn 1979.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za rok 1976.* Olsztyn 1984.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za rok 1977.* Olsztyn 1987.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za rok 1978.* Olsztyn 1988.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za rok 1979.* Olsztyn 1989.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za lata 1980–1981.* Olsztyn 1982.
- *Bibliografia Warmii i Mazur za lata 1982–1983.* Olsztyn 1993.

woj. opolskie

- *Bibliografia województwa opolskiego za rok 1980* /red. M. Faber/. Opole: WBP, 1983, 459 s., nakł. 650 egz.
- *Bibliografia województwa opolskiego za rok 1981* /red. M. Faber/. Opole: WBP, 1985, 498 s., nakł. 650 egz.
- *Bibliografia województwa opolskiego za rok 1982* /oprac. H. Jamry/. Opole: WBP, 1989, 474 s., nakł. 400 egz.
- *Bibliografia województwa opolskiego za rok 1983* /red. H. Jamry/. Opole: WBP, 1991, 546 s., nakł. 120 egz.

woj. ostrołęckie

- *Bibliografia Ostrołęki (do 1983 r.).* Warszawa: Wyd. Geologiczne 1988, 180 s., nakł. 1500 egz.
- *Bibliografia województwa ostrołęckiego za lata 1975–1985.* Cz. 1–2. Ostrołęka: WBP 1990, 434 s., nakł. 50 egz.

woj. poznańskie¹⁴

— *Bibliografia Regionalna Wielkopolski. Rocznik 1969.* /Oprac. zespół Biblioteki Uniwersyteckiej/. Poznań 1985, 181 s., nakł. 1200 egz.

— *Bibliografia Regionalna Wielkopolski. Rocznik 1970.* Poznań 1988, 188 s., nakł. 1060 egz.

— *Bibliografia Regionalna Wielkopolski. Rocznik 1971.* Poznań 1992, nakł. 935 egz.

— *Bibliografia Regionalna Wielkopolski. Rocznik 1980.* /Oprac. zespół Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Poznaniu/. Poznań 1986, 296 s., nakł. 1200 egz.

— *Bibliografia Regionalna Wielkopolski. Rocznik 1981.* /Oprac. zespół Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Poznaniu/. Poznań 1989, 327 s., nakł. 1050 egz.

— *Bibliografia Regionalna Wielkopolski. Rocznik 1982.* /Oprac. zespół Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Poznaniu/. Poznań 1991, 360 s., nakł. 935 egz.

— *Bibliografia Regionalna Wielkopolski. Rocznik 1983.* /Oprac. zespół Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Poznaniu/. Poznań 1994, 436 s., nakł. 935 egz.

woj. radomskie

— Kaczmarek Maria: *Bibliografia Ziemi Radomskiej 1945–1964.* Radom: WBP 1983, 164 s., nakł. 500 egz.

— Kaczmarek Maria: *Bibliografia Ziemi Radomskiej 1965–1975.* Radom: WBP 1986, 276 s., nakł. 400 egz.

woj. rzeszowskie¹⁵

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1944–1963:* /druki zwarte/ Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Aleksandra Misiowa. Rzeszów: WiMBP 1964, 61 s., nakł. 1000 egz.

¹⁴ Bibliografia obejmuje województwa: kaliskie, konińskie, leszczyńskie, pilskie i poznańskie; tomy za lata 1980 i 1981 bez woj. kaliskiego.

¹⁵ Od 1975 r. bibliografia obejmuje województwa: krośnieńskie, przemyskie, rzeszowskie, tarnobrzezkie.

— *Rzeszowszczyzna w prozie XX-lecia 1944–1963*; poradnik bibliograficzny Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paśławska. Rzeszów: WiMBP 1966, 64 s., nakł. 800 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1944–1963*: /artykuły z czasopism/ Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paśławska. Rzeszów: WiMBP 1968, 304 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1964*. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paśławska. Rzeszów: WiMBP 1968, 74 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1965*. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paśławska. Rzeszów: WiMBP 1970, 108 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeskiego (1 VI 1975—31 XII 1976)* Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Przemyśle. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paśławska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg 1981, 289 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeskiego 1977* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Przemyśle. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paśławska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg 1983, 226 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeskiego 1978* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Przemyśle. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paśławska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg 1985, 253 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografie województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeskiego 1979* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Przemyśle. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paśławska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg 1986, 277 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeskiego 1980* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna

w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Przemyślu. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg 1988, 252 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeckiego 1981* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Przemyślu. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg 1990, 200 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1966* /Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Bronisława Kurowska, Zofia Przywara. Rzeszów: WiMBP 1971, 103 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1967* /Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WiMBP 1970, 118 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1968* /Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WiMBP 1972, 142 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1969* /Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WiMBP 1973, 156 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1969* /Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WiMBP 1973, 156 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1970* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP 1976, 200 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1971* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP 1976, 364 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1972* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP 1980, 193 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1973* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP 1982, 225 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia Rzeszowszczyzny 1974 — 31 V 1975* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna

w Przemyśle. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl. Rzeszów, Tarnobrzeg 1990 — XIX, 325 s., nakł. 500 egz.

— *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzckiego 1982* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Przemyśle. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg 1991, 210 s., nakł. 450 egz.

— *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzckiego 1983* /Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krośnie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Przemyśle. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg 1993, 200 s., nakł. 200 egz.

— *Materiały do bibliografii Rzeszowa za lata 1944–1968* / Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie; Towarzystwo Przyjaciół Rzeszowa; oprac. Paulina Paślawska. Rzeszów: WBP w Rzeszowie, TPRz., 1985, 49 s., nakł. 500 egz.

woj. szczecińskie¹⁶

Piśmiennictwo krajowe

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 1 1945–1950*. Oprac. Cecylia Gałczyńska, Ewa Gos, Weronika Nieznanowska. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie 1971, 390 s., nakł. 2000 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 2 1951–1956*. Oprac. Cecylia Gałczyńska, Weronika Nieznanowska. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie, 1969 XVI + 244 s., nakł. 2000 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 3 1957–1959*. Oprac. Cecylia Gałczyńska, Weronika Moskaluniec. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie 1965, XVI + 227 s., nakł. 2000 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 4 1960*. Oprac. Cecylia Gałczyńska, Weronika Moskaluniec. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie 1963, VII + 167 s., nakł. 2000 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 5 1961–1962*. Oprac. Cecylia Gałczyńska, Weronika Moskaluniec. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie 1964, XVI + 298 s., nakł. 2000 egz.

¹⁶ Bibliografia obejmuje województwa: koszalińskie, słupskie, szczecińskie.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 6 1963–1964.* Oprac. Cecylia Gałczyńska, Weronika Nieznanowska. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie 1967, XIV + 243 s., nakł. 2000 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 7 1965–1966.* Oprac. Cecylia Gałczyńska, Weronika Nieznanowska. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie 1970, XVI + 342 s., nakł. 2000 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 8 1967–1968.* Oprac. Weronika Nieznanowska. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie 1975, 344 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 9 1969–1970.* Oprac. Ewa Gos. Szczecin: WiMBP w Szczecinie, WiMBP w Koszalinie, WiMBP w Słupsku 1977, 548 s., nakł. 1000 egz.

Piśmiennictwo zagraniczne

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 1 Piśmiennictwo zagraniczne 1945–1956.* Oprac. Cecylia Gałczyńska. Szczecin: WiMBP 1978, XXX + 693 s., nakł. 300 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 2 Piśmiennictwo zagraniczne 1957–1961.* Oprac. Cecylia Gałczyńska. Szczecin: WiMBP 1983, XX + 415 s., nakł. 300 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 3 Piśmiennictwo zagraniczne za lata 1962–1966 wraz z uzupełnieniami od roku 1945.* Oprac. Cecylia Gałczyńska. Szczecin: WiMBP 1986, XXII + 463 s., nakł. 320 egz.

— *Bibliografia Pomorza Zachodniego. T. 4 Piśmiennictwo zagraniczne za lata 1967–1970 wraz z uzupełnieniami od roku 1945.* Oprac. Cecylia Gałczyńska. Szczecin: WiMBP 1991, XXI + 580 s., nakł. 310 egz.

woj. tarnowskie

— *Bibliografia wojewódzka tarnowskiego za rok 1979* /Oprac. Maria Sąsiadowicz/. Tarnów: WBP 1979, 183 s., nakł. 400 egz.

— *Bibliografia województwa tarnowskiego za rok 1980.* Tarnów: WBP 1980, 219 s., nakł. 200 egz.

— *Bibliografia województwa tarnowskiego za rok 1992.* Tarnów: WBP 1992, 137 s., nakł. 200 egz.

m. st. Warszawa

— *Warszawska prasa lokalna i środowiskowa: /Warszawa i okolice/ 1992*: w zbiorach Działu Varsavianów Biblioteki Głównej/ /Informator oprac. Anna Kołtuniak, Ewa Pękalska/: Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy – Biblioteka Główna. – /Warszawa/: BP Varsaviana, 1992, – 19 s., nakł. 100 egz.

— *Warszawska prasa lokalna i środowiskowa: /Warszawa i okolice/ 1992/93*: w zbiorach Działu Varsavianów Biblioteki Głównej/ /Informator oprac. Anna Kołtuniak, Ewa Pękalska/; Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy – Biblioteka Główna. – /Warszawa/: BP Varsaviana, 1993. – 22 s., nakł. ok. 100 egz.

— *Warszawska prasa lokalna i środowiskowa: /Warszawa i okolice/ stan na 30 kwietnia 1984*: w zbiorach Działu Varsavianów /informator oprac. Jolanta Błaszczuk, Anna Kołtuniak, Ewa Pękalska/; Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy – Biblioteka Główna, Dział Varsavianów. – Warszawa: BP /Dział Varsavianów/, 1994. – 39 s., nakł. 200 egz.

Wrocław

— *Kultura Wrocławia w publikacjach 1945–1946*: bibliografia /oprac. Alina Sokołowska-Szczepaniec. Wrocław: WiMBP im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu, 1985, 339 s., nakł. 600 egz.

— *Kultura Wrocławia w publikacjach 1979*: bibliografia /oprac. Maria Kunc. Wrocław: WiMBP im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu 1980, 146 s., nakł. 250 egz.

— *Kultura Wrocławia w publikacjach 1980*: bibliografia /oprac. Maria Kunc. Wrocław: WiMBP im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu 1982, 286 s., nakł. 250 egz.

— *Kultura Wrocławia w publikacjach 1981*: bibliografia /oprac. Maria Kunc. Wrocław: WiMBP im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu 1990, 211 s. — *Kultura Wrocławia w publikacjach 1982*: bibliografia /oprac. Urszula Podsiadły. Wrocław: WiMBP im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu 1993, 170 s., nakł. 250 egz.

— *Kultura Wrocławia w publikacjach 1983–1984*: bibliografia /oprac. Jolanta Słowik. Wrocław: WiMBP im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu 1991, 228 s., nakł. 250 egz.

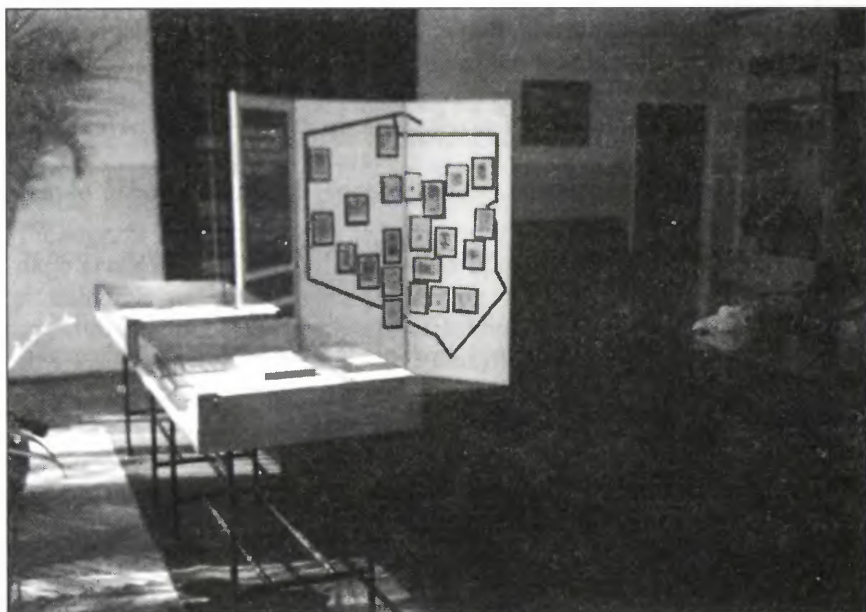
woj. zielonogórskie¹⁷

— *Bibliografia Ziemi Lubuskiej za 1960.* /Oprac. Grzegorz Chmielewski/ Zielona Góra 1966, 143 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Ziemi Lubuskiej za 1977.* /Oprac. Grzegorz Chmielewski/ Zielona Góra 1984, 172 s., nakł. 1000 egz.

— *Bibliografia Ziemi Lubuskiej za 1978.* /Oprac. Grzegorz Chmielewski/ Zielona Góra 1987, 192 s., nakł. 800 egz.

— *Bibliografia Ziemi Lubuskiej za 1979.* /Oprac. Grzegorz Chmielewski/ Zielona Góra 1990, 256 s., nakł. 700 egz.

Wystawa obrazująca dorobek wydawnictw bibliograficznych wojewódzkich bibliotek publicznych

¹⁷ Od 1975 r. obejmuje województwa: zielonogórskie i gorzowskie.

ANKIETA

w sprawie bibliografii regionalnych/terytorialnych,
opracowywanych przez biblioteki publiczne

1. Nazwa biblioteki opracowującej bibliografię regionalną (w przypadku udziału kilku bibliotek współpracujących w wydawaniu bibliografii, wymienić je — z zaznaczeniem biblioteki kierującej pracami redakcyjnymi)
2. Zasięg terytorialny bibliografii (województwo, region, inny obszar) — w przypadku zmiany obszaru objętego bibliografią, podać datę tej zmiany i jej istotę
3. Typy dokumentów rejestrowanych w bibliografii
4. Postać bibliografii:
- a) opublikowane roczniki, podać opis bibliograficzny każdej pozycji, łącznie z wysokością nakładu
- b) materiały opracowane i przekazane do druku (podać okres) ...
- c) materiały opracowane nie przekazane do druku (podać okres)
- d) materiały opracowane na nośnikach komputerowych (podać okres)
5. Orientacyjny koszt (aktualny) wydania jednego rocznika bibliografii
6. Sponsorzy bibliografii regionalnej
7. Oczekiwania wobec Biblioteki Narodowej w przygotowaniu bibliografii regionalnej/terytorialnej:
- a) dobór materiałów
- b) normy opisu dokumentów
- c) format opisu
- d) system MAK
- e) inne

data wypełnienia ankiety

podpis i pieczętka Biblioteki

WSPÓŁDZIAŁANIE BIBLIOTEK WOJEWÓDZKICH W OPRACOWANIU „BIBLIOGRAFII LUBELSZZCZYZNY”

Prace nad *Bibliografią Lubelszczyzny* prowadzone są w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie od 1963 r. W latach 1963-1986 zajmował się nimi (w miarę wolnego od innych prac czasu) cały zespół (4 etaty, później 5 1/2 etatu).

Dyrekcja WBP liczyła na szybkie dotarcie do czytelników z informacją o regionie poprzez wydawanie bibliografii na bieżąco, dlatego też w 1987 r. wyodrębniono Pracownię Bibliografii Regionalnej, w której obsada personalna miała liczyć docelowo 5 1/2 etatu. Nad bibliografią pracowały jednak tylko trzy osoby (na 2 1/2 etatu) lub cztery osoby (3 1/2 etatu) i te pierwotne zamierzenia nie zostały w pełni zrealizowane.

Do prac działu należało — i należy: gromadzenie materiałów do *Bibliografii Lubelszczyzny* i jednocześnie powielanie ich do prowadzonego przez nas Katalogu Lublinianów (pochłania to pracę jednej osoby w całości); sprawdzanie na podstawie autopsji opisów bibliograficznych do nieopublikowanych części bibliografii; redakcja merytoryczna kolejnych tomów i sporządzanie maszynopisów; cyklicznie — korekty drukowanych tomów bibliografii; prace redakcyjne nad *Bibliotekarzem Lubelskim*; zmiana sygnatur kart katalogowych z opisami artykułów czasopism w Katalogu Lublinianów, spowodowana pracami inwentaryzacyjnymi Działu Czasopism; prowadzenie bibliografii prac pracowników Biblioteki im. H. Łopacińskiego. Ponadto okresowo sprawowaliśmy opiekę merytoryczną nad trzema osobami — pracownikami Wydziału Humanistycznego UMCS, które odbywały u nas staże pracy. Dzięki tej dodatkowej pomocy mogliśmy zintensyfikować pracę nad tomami za lata 1971–1975 i 1976–1980.

Po odejściu stażystów i przejściu w 1991 r. na emeryturę dwu koleżanek (1 1/2 etatu) obsada Pracowni Bibliografii Regionalnej liczyła dwie osoby na pełnych etatach, dopiero w czerwcu bieżącego roku otrzymaliśmy jeszcze jeden etat.

W tym okresie tempo prac nad bibliografią z konieczności osłabło, gdyż większość czasu pochłania gromadzenie bieżących materiałów oraz prowadzenie Katalogu Lublinianów.

Dotychczas Biblioteka im. H. Łopacińskiego wydała drukiem następujące tomy bibliografii: *Bibliografia Lubelszczyzny 1944–1964. Cz. 1, 2.* Lublin, 1967–1974; *Bibliografia Lubelszczyzny 1965–1970.* Lublin, 1982 i ostatnio: *Bibliografia Lubelszczyzny 1971–1975.* Lublin, 1994.

Bibliografia Lubelszczyzny jest bibliografią ogólną przedmiotową, tylko czasopisma i wydawnictwa ciągle rejestrujemy podmiotowo. Zasięg terytorialny obejmował i obejmuje wyodrębnione po reformie administracyjnej w 1975 r. województwa (z pewnymi korektami terytorialnymi): białkopodlaskie, chełmskie, lubelskie i zamojskie. Zasięg chronologiczny określany w tytułach publikowanych tomów objął najpierw dwudziestoletni okres (pozycje wydane po 1944 r.), następne tomy obejmują okresy pięcioletnie. Te pięcioletnie zasięgi zamierzamy utrzymać dla lat 1976–1995. Opisy bibliograficzne z tych lat mamy zgromadzone w kartotekach, większość sprawdzona na podstawie autopsji.

Zmiany terytorialne i powstanie nowych bibliotek wojewódzkich spowodowały pojawienie się problemów również na polu bibliografii regionalnej. Należało od nowa określić miejsce bibliografii regionalnej przedmiotowej w systemie bibliografii w Polsce, rolę bibliografii w systemie SINTO. Odczuwano też potrzebę stworzenia jednolitego systemu bibliografii regionalnych sterowanych centralnie (pisała o tym Cecylia Gałczyńska).

Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej zwołał w czerwcu 1978 r. III Ogólnokrajową Radę Bibliografów. Wśród wygłoszonych tam referatów, dla bibliografów w regionach, istotny był m. in. referat Cecylii Gałczyńskiej ze Szczecina: *O nową koncepcję bibliografii regionalnej w Polsce.* Autorka „dokonała w nim analizy dorobku polskiej bibliografii regionalnej w okresie powojennym oraz przeglądu aktualnego stanu bibliografii w 49 województwach; przedstawiła perspektywy bibliografii regionalnej w warunkach nowego podziału administracyjnego i tworzącego się terenowego układu ośrodków SINTO. Jej propozycje zmierzają do ukształtowania systemu bibliografii regionalnych o ujednoliconym profilu, modelach i koncepcji organizacyjnej” pisała K. Ramlau-Klekowska, „Prz. Bibl.” 1978 z. 4 s. 443.

Przeprowadzona przez autorkę referatu analiza sytuacji bibliografii regionalnych, oparta na wynikach ankiety, dała obraz stanu i perspektyw rozwoju bibliografii w poszczególnych województwach. Zamierzenia w naszym regionie wg tej ankiety przedstawiały się następująco:

Białkopodlaskie — objęte dotąd *Bibliografią Lubelszczyzny*. WBP w Białej Podlaskiej deklaruje zamiar przystąpienia w przyszłości do opracowania bibliografii regionu Podlasia (woj. białkopodlaskie oraz częściowo siedleckie i białostockie)...

Chełmskie. Objęte *Bibliografią Lubelszczyzny*. WBP w Chełmie nie planuje żadnych samodzielnych działań w tym kierunku.

Lubelskie... Biblioteka zamierza kontynuować tę bibliografię, ale zasady kontynuacji nie zostały dotąd ustalone z nowo powstałymi bibliotekami wojewódzkimi w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu.

Zamojskie. Notowane dotąd w *Bibliografii Lubelszczyzny*. WiMBP w Zamościu nie może podjąć samodzielnych działań w kierunku opracowania bibliografii regionalnej swojego województwa, natomiast jest gotowa dołączyć się finansowo i organizacyjnie do prac związanych z opracowaniem i wydaniem bibliografii do innej, wyżej zorganizowanej biblioteki".

We wnioskach wspomnianej III Ogólnokrajowej Narady Bibliografów zaproponowano m. in. również reaktywowanie Sekcji Bibliograficznej Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz utworzenie grupy roboczej do spraw bibliografii regionalnej. Jej zadaniem miało być opracowanie założeń metodycznych i zasad organizacyjnych dla bibliografii regionalnej. Grupa Robocza powołana została 5 X 1978 r. Weszły do niej przedstawicielki bibliotek: Lublina, Bielska-Białej, Płocka, Szczecina, Katowic oraz przedstawiciel Departamentu Bibliotek MKiS. Obecność przedstawiciela ministerstwa dawała nadzieję na ważne traktowanie prac Grupy Roboczej. Niepokoił jednak brak przedstawiciela Biblioteki Narodowej.

Plany pracy przewidywały „przydział ściśle określonych terytoriów dla poszczególnych bibliografii, ustalenie kategorii dokumentów, jakie winny być uwzględnione w tych bibliografiach (w większym stopniu włączenie *dźs*), praktyczne szkolenie bibliografów oraz opiniowanie bibliografii przeznaczonych do druku". Plany te, po uprzedniej konsultacji z Instytutem Bibliograficznym BN, zostały przedstawione przez C. Gałczyńską w styczniu 1979 r. na konferencji dyrektorów w Rzeszowie i miały być punktem wyjścia do dyskusji.

Wspominam o tym może zbyt szczegółowo, ale ta gaść informacji dziś już historycznych jest ważna dla współdziałania bibliotek. Ponadto Grupa Robocza (później Zespół ds. Bibliografii Terytorialnych) przez przeszło dziesięcioletni okres inspirowała prace nad nowymi bibliografiami regionalnymi (terytorialnymi) w Polsce i chociaż nie wszystkie jej zamierzenia były realizowane, to jednak ma duże zasługi w organizowaniu konferencji i kursów dla bibliografów opracowujących te bibliografie,

a tym samym stworzeniu dla nich płaszczyzny do wymiany doświadczeń. Właśnie Grupa Robocza i Ministerstwo inspirowały współpracę wszystkich województw przy opracowaniu bibliografii, widząc w bibliografii regionalnej możliwość uzupełnienia trzech członków bibliografii narodowej materiałami w nich nie ujętymi.

W 1980 r. wzrost produkcji wydawniczej nieprofesjonalnej, przy jednoczesnej utracie egzemplarza obowiązkowego z woj. białkopodlaskiego, chełmskiego i zamojskiego na rzecz nowo powstałych WBP oraz inspiracja Grupy Roboczej i zalecenia Ministerstwa Kultury i Sztuki (pismo z 24 VI 1980 r.) zobligowały nas do nawiązania ścisłej współpracy w gromadzeniu materiałów do *Bibliografii Lubelszczyzny* z bibliotekami dawnego terytorium województwa lubelskiego.

W tym celu nasza biblioteka zorganizowała w lipcu 1980 r. spotkanie dyrektorów i kierowników działów informacyjno-bibliograficznych bibliotek Białej Podlaskiej, Chełma, Zamościa i Lublina. Przedstawiono na nim stan prac nad *Bibliografią Lubelszczyzny* 1965–1970 i 1971–1975 i wstępnie ustalono formy współpracy.

WBP Białej Podlaskiej, Chełma i Zamościa zobowiązały się do: 1) szczególnie wnikliwego śledzenia wydawnictw własnego regionu i odnotowywania ich dla potrzeb bibliografii; 2) nadsyłania na bieżąco materiałów gromadzonnych w swoich kartotekach regionalnych od 1980 r.; 3) ustalenia osób spoza Lublina, które będą stale prowadziły te prace; 4) przygotowania wykazów tytułów prenumerowanych przez WBP czasopism, które miały stanowić podstawę ich przydziału poszczególnym ośrodkom; 5) współfinansowania kosztów druku bibliografii. Postanowiono też zwołać następne spotkanie, zaś w dalszej kolejności zorganizować seminarium poświęcone metodyce pracy nad bibliografią regionalną.

Jeszcze w tym samym roku biblioteki współdziałające zrealizowały niektóre ustalenia. Wyznaczono osoby zajmujące się gromadzeniem materiałów. Te same osoby w Białej Podlaskiej i Zamościu pracują nad tym do chwili obecnej. Przesłano nam też wykazy tytułów prenumerowanych czasopism. Ich szczegółowa analiza wykazała, że prawie wszystkie tytuły WBP im. H. Łopacińskiego posiada w swoich zbiorach i ze względu na prowadzony Katalog Lublinianów, bibliografuje ich zawartość na bieżąco. W tej sytuacji opisy sporządzone przez współpracujące z nami biblioteki dublowały się. Ustalono więc, że opisy artykułów z czasopism nie będą nas interesowały. Kwestię tę podnieśliśmy w czasie spotkania, które odbyło się w październiku 1981 r. w Zamościu. Uczestniczyły w nim ponownie dyrekcje bibliotek wojewódzkich i osoby zajmujące się bibliografią.

Omówione zostały wtedy następujące kwestie: 1) postępy w pracach nad *Bibliografią Lubelszczyzny*; 2) udział bibliotek w gromadzeniu materiału — zwrócono szczególną uwagę na „nie dostępne dla nas publikacje obiegu nieprofesjonalnego, nieoficjalne oraz nielegalne tzw. trzeciego obiegu (prasa zakładowa, związkowa) (W. Baszyńska), fragmenty większych całości, poważniejsze artykuły z mutacji dzienników regionalnych; 3) wybrane zagadnienia z zakresu metodyki prac nad bibliografią regionalną (w tym budowa karty z opisem bibliograficznym); 4) zasady doboru materiałów do bibliografii terytorialnej. Ponadto zapoznano uczestników spotkania z sytuacją działu i problemami działalności informacyjno-bibliograficznej WiMBP w Zamościu.

Seminarium poświęcone metodyce pracy bibliograficznej odbyło się w 1985 r. W programie znalazły się: 1) relacja z seminarium w Szczecinie (1984 r.); 2) informacja o aktualnym stanie prac nad *Bibliografią Lubelszczyzny*; 3) zasady doboru materiałów do bibliografii; 4) omówienie warsztatu podręcznego bibliografii regionalnej; 5) informacja o pracach realizowanych w poszczególnych województwach; 6) kwestia nowego opisu bibliograficznego książki.

Te trzy spotkania i ich ustalenia sformułowały podstawy współpracy bibliotek naszego regionu. Pierwsze efekty uzyskaliśmy już w kwietniu 1982 r., otrzymując pierwszą partię opisów bibliograficznych z WBP w Chełmie; jednocześnie otrzymaliśmy 50 jednostek dokumentów życia społecznego z terenu województwa. W sumie uzyskaliśmy ok. 1200 opisów bibliograficznych z lat 1975–1984, a więc mających szerszy zasięg chronologiczny niż zakładaliśmy (cezurą miał być rok 1980).

Podobnie WiMBP w Zamościu dostarczyła nam, w kilku partiach, 650 opisów za lata 1975–1980.

Z WiMBP w Białej Podlaskiej materiałów nie otrzymaliśmy, gdyż biblioteka ta od początku deklarowała wydawanie własnej bibliografii, choć w spotkaniach naszych uczestniczyła.

Pierwsze dostarczone materiały wymagały gruntownej analizy i taką analizę przeprowadziliśmy. Opisy pod względem formalnym sporządzono poprawnie, uwzględniały wszystkie wcześniejsze uzgodnienia. Jednak wiele opisów, szczególnie artykułów z czasopism dublowało nasze, sporządzone wcześniej, gdyż w tych pierwszych partiach dostarczono nam to wszystko, co wpływało do kartotek regionalnych.

Przy okazji sprawdzania kart na podstawie autopsji (tylko artykułów z dzienników) przeprowadziliśmy selekcję zgromadzonych opisów, wycofując sporo artykułów o małej wartości informacyjnej. Dzięki tym

zabiegom ilość otrzymanych kart zmniejszyła się. Trwające w tym czasie prace redakcyjne nad tomami za lata 1971–1975 i 1976–1980 pozwoliły nam włączyć do właściwych ciągów nawet rok 1975.

Nasze uwagi dotyczące pierwszych partii opisów omawialiśmy w trakcie indywidualnych spotkań, które odbywały się przeciętnie raz na dwa lata, najczęściej z inicjatywy współpracujących z nami osób. Systematyczne kontakty utrzymywała z nami p. Grażyna Markiewicz z Zamościa.

WiMBP w Białej Podlaskiej podjęła wprawdzie wydawanie bibliografii własnego województwa, ale (jak już wcześniej wspomniałam) jej redaktor uczestniczył we wszystkich wcześniejszych spotkaniach i utrzymywał z nami kontakty. Przywoził do wglądu wykazy prac poświęconych województwu białkopodlaskiemu. Zwracał uwagę na nowe pozycje książkowe, czasopisma i artykuły, które — jego zdaniem — nie zaistniały w szerokim odbiorze społecznym i o których istnieniu rzeczywiście nie miałyśmy informacji. Obecnie Biała Podlaska wydaje (w miarę regularnie) od 1985 r. dwurocznik, który wykorzystujemy do gromadzenia materiałów.

WBP w Chełmie ze względu na własne trudności kadrowe, tych kontaktów z nami już nie utrzymywała.

Spotykaliśmy się ponadto kilkakrotnie na konferencjach organizowanych przez Grupę Roboczą dla redaktorów bibliografii regionalnych, do której od konferencji w Poznaniu (1987 r.) dołączył p. Grzegorz Michałowski z Białej Podlaskiej.

Uczestnicząc w pracach Grupy Roboczej zabiegałam o obecność również naszych koleżanek z Zamościa i Chełma. Koleżanka z Zamościa była obecna na konferencji w Krakowie (1989 r.). Chełm z zaproszeń nie korzystał.

Na początku września br. (w trakcie przygotowania niniejszego komunikatu) poprosiłam o spotkanie koleżanki z działów informacyjno-bibliograficznych Chełma i Zamościa. W trakcie tego spotkania przedstawiłam: 1) aktualny stan prac nad *Bibliografią Lubelszczyzny*; 2) informację o odbywającej się konferencji i własnym komunikacie; 3) przypominałam poprzednie ustalenia dotyczące współpracy.

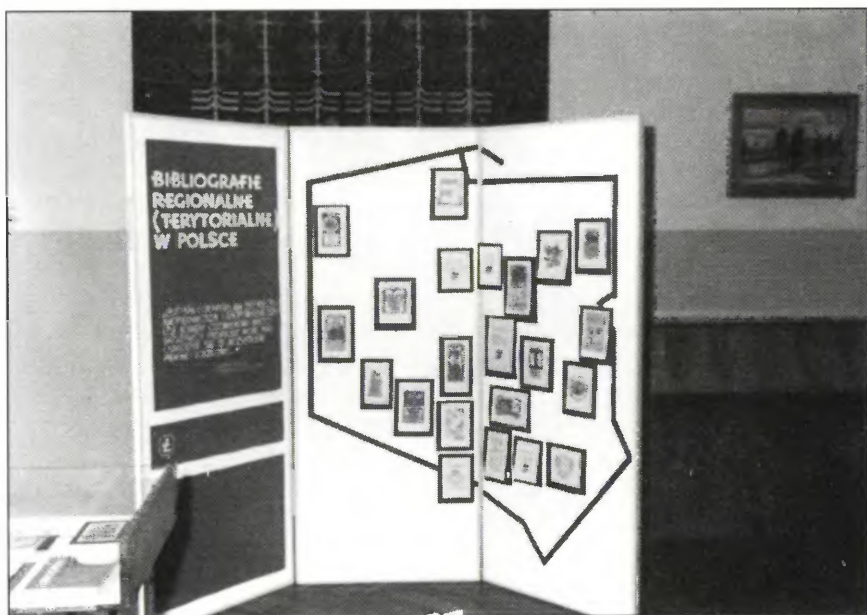
Wspólnie podjęłyśmy następujące uzgodnienia: koleżanki z Chełma i Zamościa dostarczą nam opisy bibliograficzne (druków zwartych, fragmentów większych całości, czasopism oraz artykułów z mutacji dzienników) za lata 1986–1990 i 1990–1994, gdyż nad materiałami z tego okresu podejmiemy w najbliższym czasie intensywne prace; w ciągu pierwszego półrocza 1995 r. spotkamy się na zajęciach omawiających

nowy opis bibliograficzny czasopism oraz artykułu (o ile do tego czasu ukaże się nowa norma); zamierzamy w przyszłości organizować spotkania raz w roku (w styczniu). Planujemy wtedy omówienie przygotowanych za dany rok materiałów. Ponadto koleżanka z Chełma (pracująca w dziale informacyjno-bibliograficznym od 1990 r.) pozna nasz warsztat bibliograficzny w trakcie indywidualnej praktyki.

Pozytywy naszego współdziałania:

1. Wzrastająca działalność wydawnicza lokalnych społeczności samorządowych i jednocześnie brak egzemplarza obowiązkowego z całego terytorium objętego bibliografią czyni nasze współdziałanie koniecznością.

2. Znajomość własnego środowiska i otrzymywany z WBP Białej Podlaskiej, Chełma i Zamościa egzemplarz obowiązkowy pozwala im i nam na pełne gromadzenie opisów bibliograficznych ukazujących się publikacji.

Fragment wystawy obrazujący przestrzenie dorobek wydawnictw bibliograficznych WBP

3. Zacieśnianie więzi ww bibliotek sprzyja wymianie doświadczeń, a tym samym lepszej obsłudze czytelników interesujących się piśmienictwem o regionie.

4. Wysokie koszty finansowania druku przy kilku kontrahentach stają się niższe.

Negatywy:

1. Prowadzenie *Katalogu Lublinianów* ogranicza zasięg wydawniczy świadczonej nam pomocy do opisów druków zwartych, fragmentów większych całości i czasopism (jednak bez ich zawartości) z terytoriów ościennych województw.

2. Częste zmiany osób zajmujących się doбором materiałów do bibliografii w bibliotekach współpracujących wymuszają każdorazowe wprowadzanie ich w organizację i metodykę pracy nad bibliografią.

Tak (w wielkim skrócie) wygląda współpraca bibliotek wojewódzkich w opracowaniu *Bibliografii Lubelszczyzny*. Sądzę, że koleżanki z innych ośrodków, publikujące swoje bibliografie o mniejszym zasięgu chronologicznym lub terytorialnym mają inne doświadczenia, które możemy wymienić w dyskusji. Sądzę, że będą one bodźcem dla naszych dalszych działań.

II.

KOMUNIKATY

STAN PRAC NAD „BIBLIOGRAFIĄ ZIEMI LUBUSKIEJ”

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana K. Norwida w Zielonej Górze opracowuje *Bibliografię Ziemi Lubuskiej*, której zasięg terytorialny wyznaczają obecnie granice administracyjne województwa zielonogórskiego i gorzowskiego, tzn. obszar środkowego Nadodrza, zwany umownie Ziemią Lubuską. Jest to bibliografia przedmiotowa, jedynym odstępstwem od tej zasady jest uwzględnienie materiałów z konferencji, zjazdów i sesji naukowych oraz katalogów wystaw.

Bibliografia uwzględnia wydawnictwa zwarte, ciągłe, w tym czasopisma zakładowe i lokalne z mniejszych miejscowości, a także utwory i fragmenty większych całości wydawniczych dotyczących regionu. Opisy bibliograficzne w przeważającej większości sporządzane są z autopsji.

Materiały do *Bibliografii Ziemi Lubuskiej* obejmują cały okres powojenny i gromadzone są na bieżąco. Dotychczas wydane zostały tylko 4 roczniki: za rok 1960 i lata 1977–1979, przygotowany do druku jest skomasowany tom z lat 1980–1981, którego wydanie sfinansuje WiMBP. Materiały z pozostałych lat znajdują się w postaci kartoteki i w tej formie są dostępne dla użytkowników.

Z powodu trudności finansowych nie planuje się w najbliższej przyszłości wydawania drukiem następnych roczników, a jedynie wprowadzanie opisów do bazy komputerowej. Zainteresowani otrzymają za odpłatnością wydruk zestawienia opisów na wybrany temat.

Biblioteka zakupiła w celu komputeryzacji zbiorów i prac bibliotecznych system PROLIB, opracowany przez zielonogórską firmę Max Elektronik. Od dwóch lat system ten jest stosowany przez Bibliotekę Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Zielonej Górze.

PROLIB jest modułowym, zintegrowanym systemem tworzonym w języku bazy danych PROGRESS. Podzielony jest na bloki funkcjonalne, które mogą pracować samodzielnie lub w środowisku zintegrowanym. Jeden z takich bloków, obejmujący opracowanie wydawnictw zwartych, jest aktualnie wdrażany w bibliotece, przygotowywany jest też blok obejmujący dane czytelników i wypożyczanie zbiorów.

Tworzony jest również moduł dla *Bibliografii Ziemi Lubuskiej*. Jest to program stosowany w Bibliotece Wyższej Szkoły Inżynierskiej przy opracowywaniu *Bibliografii publikacji pracowników WSI w Zielonej Górze*, ale modyfikowany odpowiednio dla potrzeb bibliografii regionalnej.

Program ten uwzględnia aktualne normy opisu bibliograficznego, adnotacje, klasyfikację regionalną oraz hasła przedmiotowe.

Przewiduje się, że baza danych *Bibliografii Ziemi Lubuskiej* obejmie okresy wieloletnie, a nie jak dotychczas wydawany drukiem rocznik. W związku z tym konieczne było szczegółowe rozbudowanie dotychczas stosowanej klasyfikacji regionalnej, z możliwością dalszego jej rozwijania w trakcie tworzenia bazy.

Niezależnie od klasyfikacji stosowane będą hasła przedmiotowe, co pozwoli na wyszukiwanie ze zbioru opisów dotyczących nawet bardzo specjalistycznych tematów. Program pozwoli też na wybieranie opisów dotyczących poszczególnych miejscowości, których nazwy występują w tytule publikacji lub w adnotacji.

W pierwszej kolejności na nośnikach komputerowych opracowywany będzie rok bieżący i sukcesywnie lata ubiegłe *Bibliografii Ziemi Lubuskiej*.

Opracowanie komputerowej bazy bibliografii regionalnej, umożliwiającej szybkie udzielanie informacji, usprawni w przyszłości wydawanie jej drukiem.

BIBLIOGRAFIA WOJEWÓDZTWA CIECHANOWSKIEGO

Bibliografia Województwa Ciechanowskiego jest jedną z kilku obecnie wydawanych bibliografii mazowieckich. Traktujemy ją po trosze jako wycinkową kontynuację *Bibliografii Województwa Warszawskiego*, wydawaną przez nie istniejącą już Wojewódzką Bibliotekę Publiczną Województwa Warszawskiego. Bibliografia ta była początkowo kwartalnikiem i półrocznikiem, później rocznikiem, w sumie objęła materiał za lata 1958–1968.

Przystępując do opracowywania *Bibliografii Województwa Ciechanowskiego* zastanawialiśmy się, czy to dobrze, że będzie bibliografią jednego województwa. Doszliśmy do wniosku, że w obecnej sytuacji administracyjnej to chyba konieczność. Bardzo trudno byłoby teraz opracowywanie bibliografii Mazowsza. Przede wszystkim trudno byłoby wyłonić spośród wojewódzkich bibliotek na Mazowszu tę wiodącą, a sztuczne łączenie dwu czy trzech województw, tak jak proponowano w koncepcji SINTO, też nie byłoby najlepszym rozwiązaniem.

Jak dotąd ukazały się dwa tomy *Bibliografii Województwa Ciechanowskiego*, obejmujące lata 1975–1979, 1980–1985, w sumie 11 lat, które to tomy ukazały się w 1993 r. W przygotowaniu jest tom trzeci, który obejmie lata 1986–1990. Wydawanie bibliografii finansował dotychczas Urząd Wojewódzki w Ciechanowie. Nasze prace cieszą się dużym poparciem ze strony obecnych władz ciechanowskich, stąd te dwa tomy opublikowane w ciągu jednego roku. Pierwszy z nich był zresztą przygotowany wcześniej i na tę przychylność czekał.

Bibliografia Województwa Ciechanowskiego jest bibliografią terytorialną przedmiotową, obejmującą całokształt piśmiennictwa dotyczącego województwa, które jako nowa jednostka administracja powstało 1 czerwca 1975 r. Rejestruje opisy książek, artykułów z wydawnictw zwartych i ciągłych, fragmentów większych całości, ważniejszych dokumentów życia społecznego, map, czasopism (wydanych na terenie województwa ciechanowskiego, przygotowanych przez instytucje i organizacje tu istniejące oraz ogólnomazowieckich — powszechnie uważanych za regionalne), dokumentów niepublikowanych.

Nie ograniczano zasięgu terytorialnego i językowego bibliografii, chociaż materiały w językach obcych zdarzają się rzadko. Selekcja dotyczyła tylko materiałów o niewielkiej wartości informacyjnej. Nie stosujemy też jakiegokolwiek selekcji ideowo-politycznej. Zebrany w bibliografii materiał odzwierciedla więc — w naszym przekonaniu wiernie — produkcję wydawniczą okresu, którego dotyczy bibliografia, wskazując tym samym na tematy szczególnie często opracowywane oraz te pomijane przez autorów.

Większość opisów zrobiono z autopsji, niewiele przejęto z innych źródeł informacyjnych. W bibliografii zastosowano opis rejestracyjny, uzupełniony w razie konieczności adnotacjami przybliżającymi czytelnikom treść zarejestrowanych pozycji. Całość materiału, jak ma to miejsce w innych polskich bibliografiach regionalnych, zebrano w szesnastu działach rzeczowych, wprowadzając poddziały niższego stopnia. Oba tomy zawierają łącznie 6799 pozycji. W rzeczywistości ta liczba jest większa z uwagi na zastosowanie pozycji zbiorowych. Do bibliografii dołączono wykazy i indeksy (alfabetyczny i przedmiotowy), które ułatwiają korzystanie z publikacji.

Prace nad bibliografią oparte są na kartotece regionalnej liczącej obecnie około 20000 opisów. Opisy do kartoteki są sporządzane na bieżące i prócz tego, że są gromadzone w działach rzeczowych, to jeszcze w każdej grupie tematycznej są dzielone na okresy pięcioletnie. To bardzo ułatwia wyszukiwanie potrzebnych informacji, szczególnie tych najnowszych, nie objętych spisem drukowanym.

Chcielibyśmy kontynuować prace nad bibliografią regionalną, wydając następne tomy. Zależać to jednak będzie od tego, jak długo będzie istniało województwo ciechanowskie i czy władze województwa będą dysponowały środkami finansowymi na ten cel.

Żałujemy, że prace redakcyjne nad kolejnymi tomami bibliografii są znacznie opóźnione, ale niestety na razie, ze względu na małą obsadę działu, mogą być prowadzone tylko dorywczo.

WYKORZYSTANIE KOMPUTERA W PRACACH NAD „BIBLIOGRAFIĄ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO”

Kilkuletnie doświadczenia w pracy nad bibliografią terytorialną z wykorzystaniem komputera skłoniły mnie do podzielenia się uwagami na ten temat. Dla powyższych potrzeb w WBP w Opolu zaadoptowano pakiet Mikro CDS/ISIS. Od 1991 r. na bieżąco uzupełniano kartotekę materiałów bibliograficznych, wprowadzając je do pamięci komputera. Dla każdego roku kalendarzowego stworzono osobną bazę: Bib91, Bib92 itd. Oprócz bibliografii bieżącej, jako pierwszy doświadczalny rocznik, wprowadzony został materiał z 1986 r. Każdej jednostce bibliograficznej (opis główny, opis skrócony, odsyłacz numerowy) przyporządkowany jest jeden rekord w pamięci komputera. Rekord składa się z ośmiu pól. Pierwsze brzmi — **Wprowadź opis bibliograficzny dokumentu** (w obrębie tego pola zaznacza się hasła, które wejdą później do indeksu alfabetycznego), drugie pole — **Wprowadź symbole** (wg wewnętrznej klasyfikacji oznaczona jest ważność informacji zawartej w dokumencie, pochodzenie opisu — czy z autopsji, czy przejęty z innych źródeł bibliograficznych oraz symbol osoby sporządzającej opis). Następne pole dotyczy słów kluczowych, z których tworzy się indeks przedmiotowy. Kolejne dwa pola zarezerwowane są dla opisu skróconego i odsyłacza numerowego (jeśli w rekordzie wprowadzony jest opis główny, to pola te pozostają puste i odwrotnie). W trzech ostatnich polach zapisuje się adresy klasyfikacyjne opisów, brzmią one: **Gdzie umieścić opis główny?**, **Gdzie umieścić opis skrócony?**, **Gdzie umieścić odsyłacz numerowy?**

Bibliografie z lat 1991–1994 wydawane są w postaci roboczych, półrocznych wydruków komputerowych, które powielone, rozsyłane są do większych bibliotek miejsko-gminnych w województwie. Materiały zgromadzone w pamięci komputera są jednocześnie źródłem uzupełniania kartotek regionalnych 64 placówek bibliotecznych gminnych i miejsko-gminnych w postaci wydruków komputerowych o formacie karty katalogowej. Sporządza się je dwa razy w ciągu roku. Oczywiście materiał bibliograficzny tu zgromadzony nie jest kompletny. Opiera się na dokumentach wpływających do zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej

w Opolu, stanowiących zaledwie połowę źródeł przeglądanych pod kątem przyszłego wydawnictwa. Wszelkie uzupełnienia będą realizowane dopiero w momencie przystąpienia do redagowania kolejnego tomu *Bibliografii Województwa Opolskiego*.

Obecnie przygotowywany jest do wydania tom bibliografii za rok 1986. Jest to pierwszy rocznik, w którym całkowicie zastosowano technikę komputerową. W chwili obecnej trwają ostatnie prace nad wydawnictwem, a mianowicie skład komputerowy tekstu. Jako że uczestniczę w każdej fazie „produkcji” bibliografii — od sporządzenia opisu bibliograficznego dokumentu, przez wprowadzenie go do pamięci komputera, redakcję tomu, przeniesienie danych do programu wykorzystywanego do składu komputerowego, komputerowe przygotowanie tekstu do druku — chciałam podzielić się niektórymi doświadczeniami.

Na początku bardzo entuzjastycznie podeszłam do sprawy komputeryzacji bibliografii, znając przybliżone rezultaty i ułatwienia jakie dzięki komputerowi można w tej pracy osiągnąć.

Opisy bibliograficzne wprowadzane były tylko przez dwie osoby, by wyeliminować jak najwięcej błędów. Pomagały nam półroczne wydruki robocze, które dawały przybliżony obraz przyszłej bibliografii, a jednocześnie uczuwały na „pułapki”, jakie po drodze nas spotykały. Dotyczyły one szczególnie trzech pól: pierwszego z opisem bibliograficznym, gdzie zaznacza się hasła do indeksu alfabetycznego, trzeciego zarezerwowanego dla słów kluczowych i ostatnich pól, które dotyczą adresu opisu bibliograficznego, opisu skróconego i odsyłacza numerowego.

I tak pierwsze błędne założenie ujawniło się przy wydruku indeksu alfabetycznego. W opisie bibliograficznym, tam gdzie występowało najpierw imię, później nazwisko, np. Wstęp: Jan Kowalski, należało zmienić kolejność w momencie wprowadzania dokumentu już w pierwszym polu rekordu, a nie korygować błędy w indeksie alfabetycznym.

Następna grupa omyłek występowała przy słowach kluczowych, z których tworzony jest indeks przedmiotowy oraz przy polach dotyczących adresu opisu bibliograficznego. Tutaj „byle spacja” powodowała błędne umieszczenie opisu w zrębie głównym bibliografii oraz wielokrotne zamieszczanie tego samego hasła w indeksie przedmiotowym.

Tak więc ilość korekt wydruków komputerowych musiała zostać podwojona. I nawet wtedy, kiedy wydawało się nam, że bibliografia jest już zapięta na przysłowiowy „ostatni guzik” — w momencie składu komputerowego tekstu, odnajdywano jeszcze błędy.

Podsumowując i odpowiadając na pytanie: czy komputeryzacja przyspieszyła prace nad bibliografią? — trudno o jednoznaczną ocenę. Nie-

wątpliwie usprawniła proces redagowania bibliografii oraz indeksowania. Całkowicie wyeliminowała błędy w układach alfabetycznych. Bardzo cenną i chyba najważniejszą zaletą komputeryzacji jest szybkość odnajdywania dokumentu ze zbioru wprowadzonego do komputera w bieżącej działalności informacyjnej. Możliwość wydruku gotowych zestawów bibliograficznych na poszczególne tematy, niejednokrotnie była wykorzystywana przez pracowników Działu Informacyjno-Bibliograficznego.

Żmudny natomiast jest proces wprowadzania danych i nieustannych korekt. Opis bibliograficzny, sporządzany pierwotnie na kartach katalogowych, ze względu na różne rozmieszczenia źródeł (połowa poza Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Opolu), po raz drugi musi być zapisany w pamięci komputera, a więc prawdopodobieństwo zrobienia błędu zwiększa się.

Wspomnieć należy również o niedoskonałościach samego narzędzia — pakietu Mikro CDS/ISIS. Dołączona do niego dokumentacja jest zbyt lakoniczna. Ponadto pracę utrudnia nie zidentyfikowane, częste zawieszanie się komputera w trakcie wprowadzania danych.

Ostatnia faza prac nad bibliografią, czyli skład komputerowy, spowodowała kilkumiesięczną przerwę w innych działaniach bibliograficznych, bowiem ze względu na brak redaktora technicznego, zmuszona zostałam do tego typu czynności. Dzięki zastosowaniu pakietu Page Maker przygotowuję edycję bibliografii, a dzięki drukarce laserowej uzyskuję wydruk zbliżony do profesjonalnego składu drukarskiego. Jednak proces dwuszpaltowego składania tekstu, rozciągania tytułów działów i poddziałów w układ jednoszpaltowy, żywa pagina, wyróżnienia innym krojem pisma cytaty wydawniczej, adnotacji, spacje i wiele innych czynności typograficznych, wydłużają okres wydawania kolejnego tomu bibliografii.

STAN PRAC NAD BIBLIOGRAFIĄ REGIONALNĄ W WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTECIE PUBLICZNEJ W KOSZALINIE

WiMBP w Koszalinie współpracowała z WiMBP w Szczecinie przy opracowywaniu *Bibliografii Pomorza Zachodniego* za lata 1945–1972. Dostarczała materiały bibliograficzne z prasy regionalnej dotyczące tematycznie województw koszalińskiego i słupskiego do poszczególnych tomów.

W dniu 8 XI 1989 r. odbyło się spotkanie dyrekcji WiMBP w Szczecinie i WiMBP w Koszalinie oraz pracowników odpowiedzialnych za opracowywanie ww bibliografii. WiMBP w Koszalinie zobowiązała się wtedy że opracuje, tym razem samodzielnie, 4 tomy bibliografii za lata 1976–1979. Do pierwszego z tych tomów zebraliśmy wszelkie materiały wydane w 1976 r.: książki, mapy, plany, czasopisma jako całości i ich zawartość (artykuły) dotyczącą tematycznie woj. szczecińskiego, koszalińskiego i słupskiego oraz ważniejsze dokumenty życia społecznego, Materiały zostały zaopatrzone w adnotacje treściowe, podzielone na działy i poddziały, sporządzono odsyłacze. Opracowany w ten sposób tom znajduje się w Dziale Bibliografii Regionalnej WBP w Koszalinie w postaci kartoteki przygotowanej do sporządzenia maszynopisu. W związku ze zmianą dyrekcji w końcu 1991 r. prace te zostały wstrzymane. Obecnie po ponownej zmianie dyrekcji mamy nadzieję na kontynuację zaplanowanych prac nad bibliografią.

Ze względu na duże opóźnienia w wydawaniu *Bibliografii Pomorza Zachodniego* bardzo ważną rolę uzupełniającą odgrywa opracowywana w Dziale Bibliografii Regionalnej WBP w Koszalinie bieżąca bibliografia za miniony rok pt. *Bibliografia literatury dotyczącej województwa koszalińskiego i słupskiego* zamieszczana w wydawanym przez WBP *Roczniku Koszalińskim*. Ukazała się ona w R. 22: 1992, R. 23: 1993, a R. 24: 1994 znajduje się w druku. Obejmuje ona druki zwarte, czasopisma, ważniejsze dokumenty życia społecznego oraz artykuły (tylko) z czasopism naukowych i popularnonaukowych. Materiały do kolejnego rocznika są już zbierane.

Poza tym Dział Bibliografii Regionalnej przygotowuje kwartalne zestawy bibliograficzne pt. *Literatura regionalna dotycząca woj. koszalińskiego* dla naszych bibliotek gminnych i miejsko-gminnych. Są one powielane i rozdawane na szkoleniach bibliotekarzy. Obejmują wydane ostatnio numery czasopism pomorskich z adnotacją treściową dotyczącą zawartości poświęconej woj. koszalińskiemu, książki, mapy, plany, foldery turystyczne. Przy każdej pozycji zaznaczono dodatkowo, czy nasza biblioteka już ją posiada i czym można ją wypożyczyć do domu. Zestawy te są bieżącym źródłem informacji dla terenu o ostatnio wydanych materiałach o regionie. Biblioteki mogą starać się je zakupić lub skierować swoich czytelników do nas.

Na bieżąco opracowywane są również wszystkie dzienniki regionalne i gazetki lokalne samorządowe oraz dokumenty życia społecznego. Te materiały bibliograficzne dotyczące przedmiotowo woj. koszalińskiego umieszczane są na razie w kartotece regionalnej z wydzielonym osobno Koszalinem oraz kartoteką literatów (zamieszkałych na Pomorzu Środkowym).

Warto tu jeszcze wspomnieć o opracowanym w ostatnich latach dużym trzytomowym wydawnictwie Działu Bibliografii Regionalnej. Są to *Pomorzana w bibliotekach woj. koszalińskiego i słupskiego*. T. 1: druki zwarte do 1944 r. (wyd. 1991 r.), T. 2: druki zwarte 1945–1980 (wyd. 1993 r.) oraz T. 3: czasopisma do roku 1992, który ukaże się w tym roku (pozostał jeszcze do sporządzenia indeks rzeczowy). Bibliografia ta, będąca katalogiem centralnym książek i czasopism znajdujących się na obszarze Pomorza Środkowego, informuje również w jakiej bibliotece można znaleźć poszukiwaną pozycję.

INFORMACJA O STANIE PRAC NAD „BIBLIOGRAFIĄ POMORZA ZACHODNIEGO”

Historia *Bibliografii Pomorza Zachodniego* datuje się od 1960 r. W tym właśnie czasie — po serii narad i konferencji inspirowanych przez Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej poświęconych idei bibliografii regionalnej — również w WiMBP w Szczecinie rozpoczęto prace nad tym wydawnictwem.

Pierwszy tom ukazał się w 1963 r. Do 1982 r. wyszło łącznie 10 tomów *Bibliografii Pomorza Zachodniego*. Ostatni wydrukowany tom obejmuje piśmiennictwo za lata 1971–1972.

Specjalnie podkreśliłam słowo „wydrukowany”, bowiem prace nad gromadzeniem materiałów do bibliografii oczywiście nie ustały, choć niestety zmniejszyło się ich tempo, głównie z powodu licznych zmian kadrowych. Z tego też powodu wątpliwość budzi wartość i przydatność opisów zbieranych przez coraz to inne osoby. Wagi stabilnego i wyszkolonego zespołu bibliograficznego nie trzeba chyba w tym gronie szczególnie podkreślać.

Wkrótce zakończą się prace drukarskie nad dwoma tomami „Bibliografii Pomorza Zachodniego” za lata 1970 i 1981. Te dwa roczniki funkcjonowały dotąd w Książnicy Szczecińskiej w postaci powielonej, tzn. zrobiliśmy po prostu kserokopie obu tomów maszynopisów (po 5 egz.).

Dwa kolejne tomy, za rok 1988 i 1990, przygotowywane są już do druku. Jeśli starczy pieniędzy — wkrótce wydamy i te roczniki.

Na ostateczne zredagowanie czeka kompletny rejestr piśmiennictwa za lata 1973–1974. Rozpoczęte są też prace nad latami 1982 i 1989.

Do początku lat osiemdziesiątych przy zbieraniu opisów do *Bibliografii Pomorza Zachodniego* współpracowali z nami koledzy z WBP w Koszalinie. Na początku obecnej dekady dyrekcje obu bibliotek (w Szczecinie i Koszalinie) uzgodniły, że koledzy z Koszalina samodzielnie, korzystając także z naszych zbiorów, opracują zaległe tomy za lata 1976–1979.

W związku ze specyfiką regionu, którym się zajmujemy, od początku prac istniała konieczność rejestrowania piśmiennictwa na temat Pomo-

rza Zachodniego także w innych językach, głównie w języku niemieckim. W końcu zdecydowano się je wydawać w dwóch mutacjach:

1. *Bibliografia Pomorza Zachodniego. Piśmiennictwo krajowe.*

2. *Bibliografia Pomorza Zachodniego. Piśmiennictwo zagraniczne.*

Ta druga mutacja jest w całości dziełem dr Cecylii Gałczyńskiej. Od 1978 do 1991 r. opublikowała ona 4 tomy *Bibliografii Pomorza Zachodniego. Piśmiennictwo zagraniczne*, obejmujące łącznie piśmiennictwo za lata 1945–1970. W chwili obecnej, po przejściu C. Gałczyńskiej na emeryturę, nikt na razie nie rejestruje piśmiennictwa zagranicznego. Niestety, trudno znaleźć osobę z biegłą znajomością języka niemieckiego, która chciałaby kontynuować tę żmudną pracę.

Koszty wydania *Bibliografii Pomorza Zachodniego* pokrywane są obecnie w całości ze środków własnych Książnicy Szczecińskiej.

Na zakończenie chciałabym wyrazić nadzieję, że bardzo już bliskie wprowadzenie systemu komputerowego przyspieszy i usprawni redagowanie kolejnych tomów naszej bibliografii.

CZYTAJCIE CZASOPISMA BIBLIOTEKARSKIE!

Miesięczniki Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich:

BIBLIOTEKARZ — pismo zajmujące się ważnymi i aktualnymi problemami bibliotekarstwa

PORADNIK BIBLIOTEKARZA — pismo o charakterze instrukcyjno-metodycznym przeznaczone głównie dla bibliotekarzy bibliotek publicznych i szkolnych.

Oba pisma tylko w prenumeracie „Ruchu”, na pocztę i w siedzibie Wydawnictwa SBP.

Szczegóły w obu pismach na stronie redakcyjnej.

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY — kwartalnik o charakterze naukowym wydawany przez Bibliotekę PAN i SBP.

Prenumerata tylko w Redakcji: Pałac Kultury i Nauki VI p, 00-901 Warszawa, tel. 656-66-00, 20-33-02

DOKONANIA ORAZ PROBLEMY BIBLIOGRAFII TERYTORIALNEJ I PERSPEKTYWY JEJ KONTYNUOWANIA

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu przystąpiła do realizacji prac z zakresu bibliografii regionalnej w 1979 r. Podjęta wtedy decyzję o publikowaniu serii prac bibliograficznych poświęconych kulturze Wrocławia. Pierwsze trzy tomy dotyczące kultury Wrocławia w latach 1979, 1980 i 1981 przygotowała do druku i opublikowała Maria Kunc, ówczesna kierowniczka Działu Informacyjno-Bibliograficznego. Każdy z tomów zawiera wykazy publikacji zwartych, prasowych i czasopiśmienniczych, traktujących o różnych aspektach rozwoju kultury we Wrocławiu. Wykazy te oparte zostały częściowo na autopsji, a częściowo na *Przewodniku Bibliograficznym* i *Bibliografii Zawartości Czasopism*.

Zapoczątkowaną przez Marię Kunc pracę kontynuowały Jolanta Słowik i Urszula Podsiadły. Pierwsza z nich wydała w 1991 r. tom zawierający wykazy bibliograficzne publikacji z lat 1983 i 1984, natomiast druga wydała w 1993 r. tom rejestrujący publikacje z 1982 r. Obie wymienione autorki w swoich pracach trzymały się częściowo zasad zastosowanych przez Marię Kunc, widocznych między innymi w sposobie doboru materiału, konstrukcji bibliografii, układzie działów itp. W przygotowaniu znajdują się dalsze tomy bibliografii, lecz są to już tomy bibliografii regionalnej województwa wrocławskiego, w których kultura będzie jedynie jednym z działów. W 1993 r. rozpoczęto zbieranie materiałów za lata 1990, 1991 i 1992, a na bieżąco rozpisywane są gazety wrocławskie za lata 1993 i 1994, który to materiał umieszczany jest w kartotece regionalnej. Jednak tempo przygotowania do druku i wydania bibliografii wydłuża się coraz bardziej, w wyniku czego wymienione roczniki trafią do rąk odbiorców ze znacznym opóźnieniem.

W pierwszej połowie lat osiemdziesiątych WiMB postanowiła rejestrować i publikować także materiały o charakterze retrospektywnym, dotyczące dziejów kultury wrocławskiej od 1945 r. Realizacji zadań na tym odcinku podjęła się Alina Sokołowska-Szczepaniec, która w 1985 r.

opublikowała tom poświęcony materiałom z lat 1945 i 1946, zaś w ubiegłym roku oddała do druku tom z materiałami odnoszącymi się do 1947 r. Przygotowując te tomy, autorka oparła opisy publikacji na podstawie autopsji, wykorzystując około stu gazet i czasopism zgromadzonych w WiMBP i bibliotekach naukowych Wrocławia. Jedynie opisy druków zwartych włączono do wymienionych tomów za pośrednictwem dostępnych kompendiów bibliograficznych. Starano się o kompletność materiału. Przy ich opisie korzystano częściowo z metod zastosowanych w *Bibliografii Warszawy*, *Bibliografii Śląskiej* i *Bibliografii Pomorza Zachodniego*.

W chwili obecnej prace nad kontynuowaniem bibliografii kultury Wrocławia zostały — jak już wspomniałem — zawieszone na rzecz bibliografii terytorialnej województwa wrocławskiego. Biblioteka opracowała ramowy schemat tej bibliografii, który przedstawiono bibliotece wojewódzkiej regionu dolnośląskiego wraz z propozycją gromadzenia materiałów tematycznie związanych z województwami: jeleniogórskim, legnickim, wałbrzyskim i wrocławskim. Tak więc każda z bibliotek wojewódzkich Dolnego Śląska przystąpiła do rejestracji piśmiennictwa regionalnego (materiały dotyczące tych województw były zbierane od dawna w kartotekach regionalnych).

Na kolejnych spotkaniach roboczych zorganizowanych w bibliotekach wojewódzkich we Wrocławiu, Legnicy, Jeleniej Górze i Wałbrzychu zatwierdzono wspólny ramowy schemat bibliografii terytorialnej oraz mówiono ogólne zasady doboru materiału bibliograficznego. Oczywiście nie wszystkie problemy i kwestie sporne zostały rozwiązane. WiMBP we Wrocławiu dostrzega wiele zagadnień, które należałoby przedyskutować na forum ogólnopolskim oraz zaproponować w miarę jednolite i uniwersalne zasady w zakresie:

- a) doboru materiałów do bibliografii regionalnej,
- b) nowego bądź znowelizowanego schematu bibliografii regionalnej.

Bibliografia terytorialna jako uzupełnienie czy dopełnienie bibliografii narodowej winna rejestrować przede wszystkim informacje o tych dokumentach, tematycznie związanych z regionem, które nie są uwzględniane przez poszczególne człony bibliografii narodowej, to jest *Przewodnik Bibliograficzny*, *Bibliografię Zawartości Czasopism* i *Bibliografię Wydawnictw Ciągłych* oraz *Polonica Zagraniczne*. Celowo zwracamy uwagę na problem powielania informacji o dokumentach przez bibliografię narodową i bibliografię terytorialną. Jest to jeszcze w miarę dopuszczalne przy gromadzeniu materiałów metodą tradycyjną, chociaż zastanawiamy się, czy nie szkoda czasu na wielokrotne wykonywanie tych samych czynności. Problem ten z pewnością

trzeba będzie wyeliminować przy opracowywaniu bibliografii terytorialnej, korzystając z nowego narzędzia pracy, jakim jest komputer.

Biblioteka Narodowa, konkretnie Instytut Bibliograficzny, opracowując bibliografię narodową rejestruje piśmiennictwo dotyczące poszczególnych regionów, oczywiście dokonując dużej selekcji. Stąd też biblioteki wojewódzkie winny rejestrować w bibliografii terytorialnej te dokumenty, które nie są uwzględniane w bibliografii narodowej. W ten sposób powstałaby w miarę kompletna i spójna informacja o dokumentach wydanych na terenie kraju (bibliografia narodowa) oraz dotycząca poszczególnych terytoriów-województw (bibliografia terytorialna), bez konieczności wielokrotnego powielania informacji o tych samych dokumentach.

Ponadto ważnym zagadnieniem, które należałoby rozwiązać z myślą o komputeryzacji prac nad bibliografią terytorialną jest — oprócz kryterium doboru materiału i niepowtarzalności informacji o publikacjach w bibliografii narodowej i bibliografii terytorialnej — ustalenie formatu opisu różnego typu dokumentów (druk zwarty, wydawnictwo ciągłe, artykuł z czasopisma itp.) oraz ustalenie języka informacyjno-wyszukiwawczego. Są to problemy istotne, które winny być rozwiązane i zatwierdzone na szczeblu ogólnokrajowym. Zwracano na nie uwagę na naradzie roboczej bibliografów, zorganizowanej w grudniu 1993 r. w Krakowie. Próba unifikacji zasad doboru materiału oraz ujednolicenie formatu opisu dokumentów byłaby — być może — pierwszym krokiem do stworzenia krajowego systemu informacji bibliograficznej. Może przyczyniłoby się to także do przyspieszenia opracowywania bibliografii terytorialnej i bieżącego jej wykorzystywania. Stosunkowo długi cykl wydawniczy bibliografii terytorialnej i związane z tym duże nakłady finansowe można by w przyszłości zminimalizować, dokonując wymiany baz danych, początkowo na dyskietkach, a być może w przyszłości na CD-ROM-ach.

Wierząc w dużą i efektywną pomoc Biblioteki Narodowej, a w szczególności Instytutu Bibliograficznego, przy pracach związanych z ustaleniem formatu opisu dokumentów i doбором języka informacyjno-wyszukiwawczego oraz wypracowywaniu wspólnego systemu przepływu informacji bibliograficznych możemy przypuszczać, iż proces gromadzenia i przetwarzania (opracowywania) bibliografii terytorialnej zostanie usprawniony. Natomiast decydenci finansowi (należy mieć taką nadzieję) zechcą przeznaczać odpowiednie środki na sprzęt, który umożliwi komputeryzację procesów bibliograficznych związanych z tworzeniem baz danych wchodzących w skład bibliografii terytorialnej, a tym samym w skład bibliografii narodowej.

ZASTOSOWANIE MINIKOMPUTERÓW W OPRACOWANIU BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ W WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTECE PUBLICZNEJ W OLSZTYNIE

Wojewódzka Biblioteka Publiczna pracuje w bardzo trudnych warunkach lokalowych, jest rozrzucona w wielu punktach miasta. Kilka lat temu, kiedy wprowadzano komputeryzację, kompleksowa mechanizacja prac placówki nie wchodziła w rachubę ze względu na trudności sprzętowe, jak i wysokie koszty przedsięwzięcia. Okoliczności te przesądziły o tym, że pierwszy zakupiony mikrokomputer trafił do Działu Informacyjno-Bibliograficznego, gdzie postanowiliśmy wykorzystać go przy opracowywaniu bibliografii regionalnej.

Konieczność gromadzenia w jednej bazie danych opisów wydawnictw zwartych, fragmentów, artykułów z czasopism oraz charakterystyczna dla opisów bibliograficznych zmienna długość danych elementarnych opisu, wreszcie fakt, że Biblioteka była już użytkownikiem darmowego pakietu MIKRO CDS/ISIS spowodowały, że zadanie postanowiliśmy realizować właśnie w oparciu o pakiet ISIS. Z tego wynika, że w tym czasie nie był to wybór, a raczej konieczność. Za przyjęciem takiego rozwiązania przemawiał również szczegół, że CDS/ISIS zawiera język formatowania wydruków oraz język programowania CDS PASCAL pozwalający na wzbogacenie języka formatowania oraz opracowanie programów uzupełniających funkcje pakietu.

Przy opracowywaniu struktury bazy przyjęto następujące założenia:

- baza zawiera opisy wszystkich rodzajów dokumentów (wydawnictwa zwarte, artykuły, czasopisma, fragmenty),
- każdy opis bibliograficzny stanowi odrębny fizycznie rekord bazy danych,
- zdefiniowane pola i podpola są maksymalnie wykorzystywane dla wszystkich rodzajów dokumentów, co upraszcza sposób wprowadzania informacji,
- projektuje się pola głównie dla informacji niezbędnych do uzyskania właściwego (poprawnego merytorycznie) opisu bibliograficznego oraz indeksów autorskiego i przedmiotowego,

- przewidziano możliwość wykorzystania pól powtarzalnych,
- ograniczono do niezbędnego minimum powtarzanie wprowadzania informacji elementarnych.

Założono ponadto, że opisy złożone, tzw. zbitki, będą uzyskiwane na etapie generowania opisów na podstawie różnych fizycznie rekordów powiązanych ze sobą zawartością specjalnie przewidzianych pól.

Opracowując strukturę bazy uwzględniono również to, że proponowane rozwiązanie ma być przyjazne dla użytkownika tak, by każdy pracownik działu mógł bez trudności opanować zasady wprowadzania danych. W konsekwencji powstała baza o zupełnie unikalnej strukturze, ale z logicznym, przejrzystym układem pól i podpól odpowiadającym strukturze opisu bibliograficznego.

W celu ułatwienia wprowadzania opisów opracowano trzy różne formularze (dla każdego typu opisywanych dokumentów), w których nazwy formalne poszczególnych obszarów odpowiadają znaczeniu merytorycznemu wprowadzanych danych. Poszczególne formularze opatrzone krótkimi informacjami dotyczącymi wypełniania konkretnych pól i podpól. Rozwiązanie takie pozwoliło zmieścić formularze maksymalnie na dwóch ekranach (pakiet CDS/ISIS posiada ograniczenie ilości pól umieszczanych na jednym ekranie formularza).

Przyjęto założenie, że wszystkie opisy bibliograficzne wprowadzane będą na bieżąco, a do bibliografii wejdą tylko te, które oznaczono umówionym znakiem kwalifikacyjnym bez usuwania tych, które do bibliografii nie zostały zakwalifikowane. Założenie to pociągnęło za sobą konieczność przygotowania programu nadającego wyselekcjonowanym rekordom kolejne numery pozycji bibliografii, wiążące ze sobą rekordy wchodzące w skład „zbitki” oraz rekordy będące odsyłaczami do innych opisów.

Dość trudnym zadaniem okazało się opracowanie wspólnego dla wszystkich typów dokumentów formatu wydruku zgodnego z PN-82/N-01152.01 (Opis bibliograficzny książki), PN-85/N-01158 (Skróty wyrazów i wyrażeń w opisie bibliograficznym) oraz przyjętymi zasadami w tym zakresie stosowanymi w „Przewodniku Bibliograficznym” i „Bibliografii Zawartości Czasopism”. Zadanie to zostało rozwiązane dzięki opracowaniu szeregu „programików” formatujących zawartość poszczególnych pól.

CDS/ISIS oferuje hierarchiczne sortowanie danych z zastosowaniem czterech kluczy sortowania. Wykorzystując język formatowania klucze te można tak zdefiniować, że opracowywana baza będzie posortowana zgodnie z potrzebami. W czasie wydruku sortowanej bazy można ge-

nerować nagłówki będące zawartością kluczy sortowania lub ich częścią. Mankamentem systemu jest to, że liczba nagłówków nie może być większa od liczby kluczy sortowania, co okazało się niewystarczające i zmusiło do składania bazy wynikowej z poszczególnych działów bibliografii osobno. Takie rozwiązanie pozwala na drukowanie wystarczającej w naszym wypadku ilości nagłówków poddziałów i niższych struktur opracowania.

Już starsze wersje pakietu (np. wersja 2.3) posiadały pewne rozwiązania pozwalające na generowanie i drukowanie prostych indeksów tematycznych. Zadanie to stosunkowo proste w bazach o nieskomplikowanej strukturze, wymagało zastosowania całego szeregu specjalnych rozwiązań w przypadku naszej bazy. Chodziło tu głównie o obsługę pól powtarzalnych, z których pobierane były hasła do indeksów. Zastosowanie baz przejściowych oraz kilkakrotny eksport i import odpowiednio sformatowanych danych, pozwoliło na otrzymanie poprawnych merytorycznie indeksów: autorskiego i przedmiotowego, w których każde hasło występuje tylko jeden raz i przypisane są do niego, również bez powtórzeń, numery wszystkich pozycji bibliograficznych (nie numery fizycznych rekordów) zawierających to hasło.

Wersja pakietu 3.0, dzięki opcji pozwalającej na pobieranie kluczy sortowania z pól powtarzalnych i ładowanie zbioru kluczy do bazy, znacznie uprościła proces uzyskiwania indeksów.

Postawiony przed laty cel: zastosowania komputerów do prac związanych z wydawaniem bibliografii regionalnej został w pełni osiągnięty, a dzisiaj przygotowanie bibliografii do druku stało się — jak gdyby — zadaniem drugorzędnym. Na plan pierwszy wysunęło się bieżące wykorzystywanie bazy danych do wyszukiwania informacji, wyszukiwanie pozycji na podstawie spisu haseł tworzonych w oparciu o wybrane pola i przechowywanych w tzw. pliku odwróconym, umożliwiającym natychmiastowy dostęp do rekordów zawierających dane hasło. Wyszukane rekordy mogą być wyświetlane na ekranie lub wydrukowane w wybranym formacie. Stworzona baza danych służy również do opracowywania zestawień bibliograficznych oraz drukowania tradycyjnych kart do kartotek regionalnych.

W chwili obecnej w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym pracują dwa komputery. Jeden o pojemności dysku 200 MB i procesorze 386 DX, drugi o pojemności dysku 40 MB. Jest to bardzo skromna baza sprzętowa. Dwie osoby jednocześnie wprowadzają do bazy danych opisy bibliograficzne dotyczące regionu Warmii i Mazur. Wprowadza się opisy sporządzane na bieżąco (z danego dnia) oraz retrospektywne,

znajdujące się w kartotekach regionalnych. W ciągu roku wprowadzamy około 10000 rekordów. Naszą regionalną bazę danych tworzą już opisy dokumentów z lat 1982–1967 oraz 1992–1994. „Bibliografia Warmii i Mazur za lata 1984–1985”, którą wydaliśmy w tym roku, jest wydrukiem części bazy danych z pamięci komputera. Podobnie przygotowany jest już do druku tom za lata 1986–1987.

Bazując na naszym skromnym jeszcze doświadczeniu, możemy z całą pewnością stwierdzić, że komputeryzacja prac informacyjnych skróci pracochłonne opracowanie dalszych tomów bibliografii regionalnej.

JUŻ JEST!

Oczekiwana przez wielu naszych stałych czytelników książka Jana Burakowskiego **SAMORZĄDOWA BIBLIOTEKA PUBLICZNA.**

Jest to przystępnie napisany poradnik dla bibliotekarzy bibliotek samorządowych, który będzie także bardzo przydatny dla wszystkich uczących się adeptów zawodu. W książce tej znajdziecie Państwo m.in.:

- podstawy prawne funkcjonowania bibliotek,
- organizacja bibliotek,
- biblioteka a potrzeby społeczności lokalnej,
- gospodarka finansowa biblioteki,
- informacja o instytucjach i organizacjach środowiska bibliotekarskiego,
- aktualne przepisy prawne oraz użyteczne adresy.

To podstawowe kompendium wiedzy o tym, czym jest biblioteka i jak winna funkcjonować w społeczności lokalnej, bardzo by się przypadło członkom komisji kultury rad gminnych oraz administracji gminnej. Autor — doświadczony praktyk — przedstawia w książce sprawdzone wzorce działania, które warto wykorzystać. Zachęcamy do kupna tej książki!

Cena: 4 złote (40.000 zł)

Zamówienia prosimy kierować na adres: **Biuro ZG SBP, ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-953 Warszawa. Sprzedaż od rączna w Warszawie, ul. Konopczyńskiego 5/7 i ul. Hankiewicza 1, pok. 104**

BIBLIOGRAFIA REGIONALNA WOJEWÓDZTWA PIŁSKIEGO

Województwo piłskie objęte jest zasięgiem *Bibliografii regionalnej Wielkopolski*, redagowanej i wydawanej w Poznaniu. Niezależnie od tego, od 1990 r. ukazuje się bieżąca *Bibliografia województwa piłskiego*, jako niesamoistny dodatek *Rocznika Nadnoteckiego*. Jest to bibliografia przedmiotowa, jako kryterium kwalifikacji materiału przyjęto jego wartość faktograficzno-dokumentacyjną. Zawiera wydawnictwa samoistne i niesamoistne o tematyce częściowo lub całkowicie dotyczącej województwa. Uwzględnia wydawnictwa zwarte, fragmenty, opisy dokumentów życia społecznego wydawane drukiem i techniką powielaną, maszynopisy, afisze, plakaty, katalogi wystaw, widokówki, informatory handlowe i adresowe oraz materiały audiowizualne, m. in. kasety wideo, taśmy magnetofonowe, audycje radiowe. Zamieszcza spisy gazet regionalnych, lokalnych, szkolnych, zakładowych, parafialnych i innych. Bibliografia nie rejestruje zapowiedzi imprez, zaproszeń, materiałów okolicznościowych o przemijającej wartości informacyjnej, relacji z imprez sportowych, wyników sportowych.

Opisy sporządzane są z autopsji na podstawie normy PN-82/N-001152.01 oraz na wzorach stosowanych w *Bibliografii Zawartości Czasopism*. Od 1992 r. opisy zawierają adnotacje treściowe. W bibliografii zastosowano układ wg schematu *Bibliografii regionalnej Wielkopolski*. Na końcu zamieszcza się:

- wykaz instytucji wydawniczych, czasopism i ich skrótów,
- wykaz skrótów i symboli używanych w bibliografii.

Materiały do bibliografii gromadzone są na podstawie następujących źródeł:

- nabytków Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Pile,
- regionalnego egzemplarza obowiązkowego, otrzymywanego na podstawie Pisma okólnego Wojewody Piłskiego z dnia 23 X 1981 r.,
- źródeł pomocniczych („Przewodnik Bibliograficzny”, „Bibliografia Zawartości Czasopism” i inne bibliografie),
- anonsów w prasie i innych środkach przekazu.

Bibliografia adresowana jest do szerokiego kręgu odbiorców, pracowników administracji, gospodarki, instytucji kulturalno-oświatowych, osób uczących się i studiujących oraz wszystkich innych zainteresowanych. Jest jednocześnie w miarę pełnym i bieżącym odbiciem regionalnego rynku wydawniczego i aktualną informacją o województwie.

UWAGA OKAZJA UZUPEŁNIENIA ZBIORÓW!

Wydawnictwo SBP mając na uwadze kłopoty finansowe bibliotek i studiującej młodzieży bibliotekarskiej, postanowiło radykalnie obniżyć cenę na część swoich książek mających charakter dydaktyczny. Są to:

1. M. Drzewiecki — BIBLIOTEKA WE WSPÓŁCZESNEJ SZKOLE
2. B. Howorka — ELEMENTY PRAWA DLA BIBLIOTEKARZY I DOKUMENTALISTÓW
3. W. Pięta — CENTRALNY KATALOG POLSKICH CZASOPISM MUZYCZNYCH I WYDAWNICTW CIĄGŁYCH O TEMATYCE MUZYCZNEJ
4. J. Sadowska, T. Turowska — JĘZYKI INFORMACYJNO-WYSZUKIWAWCZE, KATALOGI RZECZOWE
5. J. Wojciechowski — PODSTAWY PRACY Z CZYTELNIKIEM
6. E.B. Zybert — BIBLIOTEKI WIĘZIENNE
7. Pr. zbiorowa — OPRACOWANIE RZECZOWE ZBIORÓW W DUŻYCH BIBLIOTEKACH UNIWERSALNYCH
8. Pr. zbiorowa — MIKROKOMPUTER W BIBLIOTECE

Oferujemy Państwu osiem wartościowych książek w cenie 1 złoty (10.000 zł) każda.

To jest naprawdę korzystne!

Zgłoszenia prosimy kierować na adres: **Biuro ZG SBP, ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-953 Warszawa Sprzedaż odręczna w Warszawie, ul. Konopczyńskiego 5/7 i ul. Hankiewicza 1, pok. 104**

AUTORZY I UCZESTNICY

1. Maria ADAMEK, WiMBP Zielona Góra
2. Barbara ANDRZEJEWSKA, WBP Konin
3. Hanna BAJKOWSKA, WiMBP Biała Podlaska
4. Ewa BARTECZKO, Biblioteka Narodowa
5. Joanna BĄKOWSKA, WBP Piotrków Trybunalski
6. Teresa BĄTKIEWICZ, Biblioteka Śląska Katowice
7. Barbara BIELASTA, WBP Ciechanów
8. Lucjan BILIŃSKI, Główny Specjalista w MKiS, autor artykułów i opracowań fachowych w czasopismach bibliotekarskich
9. Jolanta BŁASZCZYK, Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy
10. Ewa BOMERSKA, WBP Gdańsk
11. Danuta BYCZYŃSKA, WBP Włocławek
12. Stanisław CZAJKA, Wicedyrektor BN, Przewodniczący SBP
13. Elżbieta DOBRÓŃ, WBP Płock
14. Teresa DZIEMIŃSKA, WBP Bielsko-Biała
15. Aniela DZIUBANY, WBP Katowice
16. Halina GAJDUKIEWICZ, WiMBP Bydgoszcz
17. Urszula GALAS, WBP Leszno
18. Agata GRĘBSKA, WBP Skierniewice
19. Krystyna GRECZYCHO, WBP Elbląg
20. Janina JAGIELSKA, Dyrektor Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy, Sekretarz Generalny SBP
21. Hanna JAMRY, WBP Opole
22. Anna JĘDRAS, WBP Sieradz
23. Maria KACZMARSKA, WBP Radom
24. Tomasz KĘDZIORA, pracownik naukowy IBIN-UW, Warszawa
25. Jolanta KOSECKA, WBP Nowy Sącz
26. Maria LALEK, MBP Łódź
27. Ewa LIS, WBP Przemyśl
28. Teresa MATEJKO, WBP Koszalin
29. Joanna MAKOSZA, WBP Kalisz

30. Zofia MACZEL-JAKUBOWSKA, WBP Legnica
31. Grażyna MARKIEWICZ, WBP Zamość
32. Anna MENC, WiMBP Częstochowa
33. Bożena MICHALSKA, Biblioteka UMK Toruń
34. Ewa MIELCZAREK, WBP Jelenia Góra
35. Elżbieta MINDA, WiMBP „Książnica Szczecińska” Szczecin
36. Beata NOWAK, WBP Poznań
37. Jadwiga NOWACKA, WBP Suwałki
38. Janusz NOWICKI, Dyrektor Wydawnictwa SBP, Warszawa
39. Zdzisława PIOTROWSKA, Dyrektor WBP Lublin, współorganizator Konferencji
40. Alicja PRZYCHODZKA, WBP Chełm
41. Elżbieta ROMANOWSKA, WBP Kraków
42. Jadwiga SADOWSKA, Kierownik Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej
43. Jolanta SŁOWIK, WiMBP Wrocław
44. Alina SOKOŁOWSKA-SZCZEPANIEC, WiMBP Wrocław
45. Halina SOŁOMIANKO, WBP Białystok
46. Elżbieta STEC, WBP Kielce
47. Joanna STEC, WBP Tarnów
48. Alicja STYCZEŃ, WBP Wałbrzych
49. Magdalena STRYŻ, WBP Olsztyn
50. Alicja ŚWIETLIKA, WBP Słupsk
51. Danuta TESZNAR, WBP Krosno
52. Mirosława TOMCZAK, WBP Bydgoszcz
53. Bożena WASILEWSKA, WBP Olsztyn
54. Jolanta WĄDOŁOWSKA, WBP Łomża
55. Jan WOŁOSZ, Wicedyrektor Biblioteki Narodowej, naczelny redaktor „Bibliotekarza”
56. Maria WYRZYKOWSKA, WBP Piła
57. Teresa ZABIELSKA, Kierownik Pracowni Bibliografii Regionalnej WBP w Lublinie
58. Małgorzata ZAREMBA, WBP Rzeszów
59. Danuta ZIELIŃSKA, WBP Gorzów Wlkp.
60. Elżbieta ZIELIŃSKA, WBP Ostrołęka
61. Grupa organizatorów z WBP Lublin: Jerzy GAJEWSKI, Ewa HADRIAN, Waldemar JAKSON, Teresa JARZYNA, Bożena LECH-JABŁOŃSKA, Halina WOLSKA

PIŚMIENNICTWO POLSKIE nt. BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ

Wybór za lata 1950–1994

- Badoń Stanisław: *Stan regionalnych bibliografii w Polsce w latach 1945–1972*. Bibliotekarz Zach.–Pom. 1972, nr 4 s. 69–76.
- Borzyska Bronisława: *Rozwój śląskiej bibliografii regionalnej. Wprowadzenie do tematu*. Książnica Śląska 1979/82. T. 21 (druk 1982) s. 237–256 (w tekście liczne inf. bibliograficzne).
- Burbianka Marta: *Problematyka bibliografii śląskiej (druk XV–XVIII w.)*. Roczniki Biblioteczne 1959 z. 1/2 s. 56–81.
- Gałczyńska Cecylia Zofia: *Bibliografia regionalna. Zagadnienia teoretyczne i organizacyjne*. Rozprawa doktorska. Warszawa, Uniwersytet Warszawski 1984 s. 472, sygn. S.3886 (Zakład Dokumentacji Księgoznawczej).
- Gałczyńska Cecylia Zofia: *Bibliografia terytorialna jako nowa koncepcja bibliografii regionalnej*. Prz. Bibl. 1979 z. 4 s. 413–422.
- Gałczyńska Cecylia Zofia: *Budowa systemu bibliografii terytorialnych w Polsce*. Aktualne Probl. Inf. i Dok. 1988 nr 1, s. 35–36 (materiały z seminarium 23–24.11.87 w Poznaniu).
- Gałczyńska Cecylia Zofia: *O nową koncepcję bibliografii regionalnej w Polsce*. W: Trzecia Ogólnokrajowa Narada Bibliografów, Warszawa 5–7.06.1978. Warszawa 1980 s. 148–182, bibliogr. 46 poz.
- Gałczyńska Cecylia Zofia: *Polska bibliografia terytorialna. Zarys dziejów, teoria i organizacja*. Zeszyty Naukowe Uniw. Szczecińskiego 1991 nr 67. Szczecińskie Prace Polonistyczne nr 3 s. 169–183.
- Gałczyńska Cecylia Zofia: *Stan realizacji systemu bibliografii terytorialnej w Polsce*. Prz. Bibl. 1988 z. 3/4 s. 389–39.
- Gałczyńska Cecylia Zofia: *System bibliografii terytorialnej w realizacji programu SINTO*. Aktualne Prob. Inf. i Dok. 1983 nr 4 s. 29–33.
- Gałczyńska Cecylia Zofia: *System bibliografii terytorialnych w Polsce. Zagadnienia organizacyjne*. Prz. Bibl. 1981 z. 1 nr 47/58.
- Gawroński Andrzej: *Dobór materiału do bibliografii regionalnej. Między teorią i praktyką*. Biul. Inf.-Instr. Miejsk. Bibl. Krak. 1989 nr 4 s. 13–30.

- Gawroński Andrzej: *Współpraca bibliotek w ramach prac nad bibliografiami terytorialnymi*. Bibliotekarz 1989 nr 1/2 s. 3–8.
- Engelkind Edward: *Z zagadnień bibliografii bieżącej Śląska*. Biul. Inf. Bibliot. Śląsk. 1964 nr 1/2 s. 36–78.
- Eychler Barbara: *Bibliografia regionalna historyczna a bibliografia regionalna ogólna*. Nadb. Z problemów bibliografii. Prace Instytutu Bibliograficznego nr 16 Warszawa: BN 1970 s. 343–355, sygn. 33.062, 33.033.
- Wychler Barbara: *Bibliografia regionalna i lokalna*. W: *Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych*. Warszawa 1963 s. 291–312.
- Eychler Barbara: *Problematyka bibliografii regionalnej Ziem Zachodnich*. Warszawa: BN 1960 s. 39. Biuletyn Instytutu Bibliograficznego T. 6 nr 5. Zawiera: s. 26–32: zestawienie piśmiennictwa dotyczącego bibliografii regionalnej; s. 32–40: Wykaz bibliografii Ziem Zachodnich opublikowanych w latach 1945–1962, sygn. 15764 A.
- Eychler Barbara: *Z problemów teoretycznych bibliografii regionalnej*. Prz. Bibl. 1971 z. 1/4 s. 141–149. Nadb. sygn. 971.553, 971.554.
- Jurczak Jan: *Moje doświadczenia w pracy bibliografa (regionalnego)*. Bibliotekarz Zach.–Pom. 1985 nr 2 s. 100–107.
- Kamińska Halina: *Głos w sprawie bibliografii regionalnej*. Bibliotekarz 1989 nr 4/5 s. 25–25. Polem. Gawroński A.: *Pozorna troska*. Tamże nr 9 s. 12–14; Gałczyńska C.Z.: *Co widać zza urzędniczego biurka*. Tamże nr 10/12 s. 19–21.
- Matczuk Alicja: *Rozwój metodyczny bibliografii historycznych regionalnych*. Lublin: Agencja Wyd.–Handlowa AD 1994 s. 219; UMCS. Zakład Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa, sygn. II.1.809.249.
- Materiały z III konferencji poświęconej problemom bibliografii regionalnych*. Warszawa 11.12.1967. Warszawa: BN 1968 s. 42. Prace Instytutu Bibliograficznego nr 11, sygn. II.764.811. Zawiera m.in.: 1. Piśmiennictwo polskie dot. bibliografii regionalnej (od 1960 r.); 2. Wykaz bibliografii regionalnych Ziem Zachodnich i Północnych (od 1960) oraz innych regionów Polski (od 1945 r.).
- Michalski Lech: *O potrzebie tworzenia bibliografii regionalnych w gminnych bibliotekach publicznych*. Por. Bibl. 1987 nr 4 s. 13–14. Polem: Gałczyńska C.Z.: *O tworzeniu bytów niepotrzebnych czyli o bibliografiach gminnych*. Tamże nr 12 s. 8–10. Odp.: Michalski L.: *Ze szczytów nie wszystko widać*. Tamże nr 12 s. 11–12.

- Miejsce informacji regionalnej w krajowym systemie informacji naukowej.* Sesja naukowa, Poznań, 23 października 1979. Materiały. Poznań: OIN PAN. Oddział Poznań 1979; referaty m.in. Bibliografia regionalna.
- Nowak Beata: *Bibliografia regionalna Wielkopolski: organizacja i metodyka prac.* Poznań: WBP 1987 s. 32.
- Podsiadły Urszula, Sokołowska-Szczepaniec Alina: *Ogólnopolska Konferencja Bibliografów.* Książka i Czytelnik 1990 nr 1/2 s. 62–70. Sprawozdanie z konferencji w dn. 13–16 marca 1989 r. w Krakowie dot. bibliografii regionalnej.
- Słowik Jolanta: *Bibliografia regionalna w okresie międzywojennym (krótki rys historyczny).* Książka i Czytelnik 1990 nr 1/2 s. 9–13.
- Sokołowska-Szczepaniec Alina: *Bibliografia terytorialna. Zagadnienia ogólne.* Książka i Czytelnik 1989 nr 2/3 s. 14–19.
- Strużalek Teresa: *W sprawie koncepcji bibliografii regionalnej w Polsce.* Prz. Bibl. 1979 z. 1 s. 115–121.
- Strużalek Teresa: *Z problematyki zakresu terytorialnego bibliografii regionalnych. (Na przykładzie Bibliografii Śląska).* Prz. Bibl. 1978 z. 1 s. 53–57.
- Syré Ludger: *Bibliografia regionalna w Republice Federalnej Niemiec. „Model” badeńsko-wirtemberski.* Tłum. Katarzyna Diehl. Bibliotekarz 1991 nr 2/3 s. 14–18.
- Zajewska Anna: *Bibliografia regionalna.* W: Skłodkowska Elżbieta, Wilgat Janina: *Bibliografia osobowa.* . . Warszawa: Państw. Ośr. Kształc. Korespond. Bibliot. 1959, sygn. II.701.958.
- Żmuda Ryszard: *Bibliografie regionalne opracowane w Łodzi w latach 1976–1988.* Acta Uniw. Łodz. Folia Librorum 1992(t) 3 s. 111–134 (Aneks: Dokumentacja bibliograficzna).

Oprac. Ewa Barteczka
Biblioteka Narodowa

SPIS TREŚCI

Od Wydawnictwa	4
Wstęp	5

I. REFERATY

Jan Wołosz	
DLACZEGO BIBLIOGRAFIA REGIONALNA?	13
Jadwiga Sadowska	
BIBLIOGRAFIE REGIONALNE	
W WARUNKACH AUTOMATYZACJI	21
Lucjan Biliński	
POSTĘP CZY REGRES W OPRACOWANIU I WYDAWANIU	
BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ	28
Teresa Zabielska	
WSPÓŁDZIAŁANIE BIBLIOTEK WOJEWÓDZKICH	
W OPRACOWANIU „BIBLIOGRAFII LUBELSZCZYZNY”	53

II. KOMUNIKATY

Maria Adamek	
STAN PRAC NAD „BIBLIOGRAFIĄ ZIEMI LUBUSKIEJ”	63
Barbara Bielasta	
BIBLIOGRAFIA WOJEWÓDZTWA CIECHANOWSKIEGO	65
Hanna Jamry	
WYKORZYSTANIE KOMPUTERA W PRACACH NAD	
„BIBLIOGRAFIĄ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO”	67
Teresa Matejko	
STAN PRAC NAD BIBLIOGRAFIĄ REGIONALNĄ	
W WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTECIE PUBLICZNEJ	
W KOSZALINIE	70
Elżbieta Minda	
INFORMACJA O STANIE PRAC NAD „BIBLIOGRAFIĄ POMORZA	
ZACHODNIEGO”	72

Jolanta Słowik	
Alina Sokołowska-Szczepaniec	
DOKONANIA ORAZ PROBLEMY BIBLIOGRAFII TERYTORIALNEJ I PERSPEKTYWY JEJ KONTYNUOWANIA	74
Bożena Wasilewska	
ZASTOSOWANIE MINIKOMPUTERÓW W OPRACOWANIU BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ W WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTECE PUBLICZNEJ W OLSZTYNIE	77
Maria Wyrzykowska	
BIBLIOGRAFIA REGIONALNA WOJEWÓDZTWA PIŁSKIEGO . . .	81
UCZESTNICY I AUTORZY	83
PIŚMIENNICTWO POLSKIE nt. BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ .	85

to system, który pozwoli Ci usprawnić katalogowanie

MAK to opracowany w Bibliotece Narodowej w Warszawie uniwersalny pakiet obsługi tekstowych baz danych. Przeznaczony jest do prowadzenia kartotek informacyjnych na komputerach zgodnych z IBM PC pod systemem operacyjnym DOS, a także w sieci NOVELL. Jest szczególnie przydatny do prowadzenia katalogów i kartotek bibliograficznych w różnego typu bibliotekach. Może być także wykorzystywany do obsługi innych baz, np. książki adresowej, ewidencji klientów dowolnej firmy itp.

MAK oferuje:

- Zakładanie tekstowych baz danych o dowolnej strukturze rekordów
- Modyfikację struktury bazy danych
- Zakładanie i wypełnianie indeksów wg życzeń użytkownika
- Wyszukiwanie i tworzenie podzbiorów bazy
- Bieżącą aktualizację bazy danych
- Import danych do bazy i eksport danych z bazy z/do innej bazy lub zbiorów zewnętrznych w różnych formatach; w szczególności możliwy jest import danych z formatu ISIS, dBase itp.
- Opracowanie raportów z bazy danych wg formatów dostosowanych do potrzeb użytkownika
- Ochronę bazy i funkcji systemu

MAK składa się z:

- Pakietu programów do zakładania i reorganizacji bazy oraz do ustawiania standardowych parametrów systemu. Programy te pracują w trybie konwersacyjnym opierając się na bardzo rozbudowanych, ale prostych w obsłudze menu.
- Programu do wprowadzania i wyszukiwania danych z bazy oraz programu wypożyczeń. Pracują one także w oparciu o rozbudowane menu, a ponadto są wyposażone w bardzo rozbudowaną funkcję help.
- Pakietu programów do edycji i wydruku raportów zgodnie z wymaganiami użytkownika. Dla tego pakietu opracowano specjalny język służący do opisu żądanych wydruków.

MAK jest:

- Łatwy do zainstalowania...
- Łatwy do nauczania się...
- Łatwy w użyciu... ...i łatwy w zarządzaniu

Użytkownicy MAK-a to:

Czytelnicy — korzystają z istniejącej bazy, tj. szukają i oglądają zawarte w bazie informacje

Bibliotekarze — korzystają z istniejącej bazy, ale także wprowadzają do niej nowe dane, korygują błędy itp.

Administratorzy — organizują pracę, a więc określają strukturę bazy, rodzaje indeksów, standardowe sposoby prezentacji danych na ekranie, standardowe formy wydruku i inne standardowe parametry systemu

Szczególne cechy MAK-a to:

struktura bazy określana przez użytkownika

- liczba pól w strukturze — do 1 000
- liczba pól w rekordzie — do 2 000

zmienna długość informacji

- długość rekordu — do 16 000 znaków
- nieograniczona (w ramach rekordu) długość pola

opcjonalność i powtarzalność informacji

dobrze zorganizowany i efektywny system indeksów

- indeks składa się z niezależnych albo połączonych pól
- liczba indeksów — do 63
- wartości w indeksach mogą mieć do 72 znaków
- możliwość podglądania innych baz, np. kartotek wzorcowych

rozbudowany aparat do wyszukiwania

- wyszukiwanie poprzez indeksy, wartości podpól, zmienne systemowe, hierarchie itp.
- wyszukiwanie za pomocą przygotowanych wcześniej albo budowanych ad hoc zestawów pytań
- logiczne łączenie do 15 pytań prostych

łatwy sposób wprowadzania danych

- wprowadzanie z klawiatury
- kopiowanie danych z innych baz, np. wzorcowych
- rozbudowany import danych

możliwość różnych sposobów prezentacji danych

- liczba masek do prezentacji danych — do 32

możliwość stosowania różnych nazw pól

- akceptowanie nazw wg standardu MARC
- akceptowanie nazw określonych przez użytkownika

przyjazny sposób obsługi wypożyczeń

- wypożyczenia, rezerwacja, zwroty, monity, prolongaty
- rozbudowana statystyka

rozbudowany aparat do przygotowania wydruków

- drukowanie wg wymagań użytkownika
- współpraca z profesjonalnymi programami składu tekstu (np. T_EX)
- jednokrotne przygotowanie formatu do wydruku
- wielokrotne korzystanie z tego formatu dla automatycznego formatowania wydruków

przyjazny dla użytkownika sposób współpracy

- procedury typu bat
- czytelne menu
- rozbudowana funkcja help, dla której użytkownik może przygotować własne teksty

łatwe tworzenie baz pochodnych

- kopiowanie struktury bazy lub wybranych elementów

**MAK umożliwi Ci stworzenie
własnej, tekstowej bazy danych**

MAK teraz:

Wśród ponad 350 użytkowników systemu MAK (poza Biblioteką Narodową) należy wymienić liczne biblioteki publiczne, pedagogiczne, uniwersyteckie oraz sieć bibliotek kościelnych FIDES, które wykorzystują MAK-a a nie tylko do prowadzenia katalogów książek i czasopism, ale także do ewidencji prac magisterskich itp.

Kilkadziesiąt zastosowań MAK-a w Bibliotece Narodowej obejmuje między innymi: Przewodnik Bibliograficzny (około 100 tys. opisów z okresu 9 lat), słownik haseł przedmiotowych, zasoby czytelní, ewidencje zbiorów specjalnych (rękopisy, pamiętniki, zbiory muzyczne, stare druki itp.)

... i w przyszłości:

Pakiet MAK jest cały czas udoskonalany i rozbudowywany.

Wymagania techniczne:

- dowolny komputer (szybkość działania systemu zależna od szybkości komputera) + program generujący polskie litery
- dowolna drukarka (z możliwością drukowania polskich liter)
- wielkość pamięci dyskowej dostosowana do przewidywanej wielkości bazy (lub baz); dla porównania: jeden rocznik pełnych opisów Przewodnika Bibliograficznego wymaga 20 MB. Programy systemu MAK zajmują około 1 mega. MAK może pracować w sieci Novell, chociaż nie jest typowym programem sieciowym; równocześnie może wiele osób wprowadzać dane do tej samej bazy lub je modyfikować.

Konsultacji udziela:

*Dział Przetwarzania Danych
Biblioteki Narodowej
00-973 Warszawa
Al. Niepodległości 213
tel./fax 25-96-47*

PRZEWODNIK BIBLIOGRAFICZNY NA CD-ROM

Odpowiadając na liczne postulaty środowiska bibliotekarskiego dotyczące wydania bibliografii narodowej na CD-ROM, w czerwcu 1994 r. Biblioteka Narodowa podjęła decyzję o przeniesieniu opisów „Przewodnika Bibliograficznego” na płytę kompaktową. Ukazanie się tej płyty planowane było na styczeń 1995 r. Zawiera ona 98 tysięcy opisów książek zarejestrowanych w bibliografii narodowej w latach 1986–1994 (do 47 numeru PB). Nie zamieściliśmy pełnych danych za rok 1994. Nie chcieliśmy tego robić z różnych względów, również dlatego, że traktujemy ten CD-ROM jako pewnego rodzaju eksperyment. Stąd wydajemy go w nakładzie tylko 300 egzemplarzy. Następny zamierzamy wydać w lipcu 1995 r. Zależy nam, aby wiedzieć, jakie jest rzeczywiste zapotrzebowanie na nasze dane na tym nośniku. Chcemy zebrać wszelkie uwagi o nim, w szczególności o jego przydatności do tworzenia katalogów bibliotecznych.

CD-ROM jest obsługiwany przez system MAK

Cenę wydanego CD-ROM ustalamy na 500 zł, natomiast biblioteki, które zakupiły w BN retrospektywny „Przewodnik Bibliograficzny” za okres 5 lat i dłuższy mogą kupić CD-ROM za 70 zł; biblioteki, które zakupiły dane za okres 3 i 4 lat mogą kupić za cenę 120 zł. Szczegółowe warunki abonamentu podamy w terminie późniejszym. (Ceny ww nowych złotych).

Wszelkie uwagi i zgłoszenia zakupu (najchętniej na piśmie) przyjmowane są przez **Instytut Bibliograficzny lub Dział Przetwarzania Danych BN, 00-970 Warszawa, Al. Niepodległości 213.**

Fax/tel.: 25-96-47 lub tel. 25-68-77

Polecamy szczególnie uwadze miłych Czytelników książki z serii
«**NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA**»

1. BIBLIOTEKA I INFORMACJA W SYSTEMIE
EDUKACJI
2. Katarzyna Materska: BIBLIOTEKA — EDUKACJA
3. Barbara Sosińska-Kalata: UNIWERSALNA
KLASYFIKACJA DZIESIĘTNA — podręcznik
4. Jacek Wojciechowski: MARKETING W BIBLIOTECE
5. AUTOMATYZACJA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH.
Praktyczne aspekty — nakład wyczerpany
6. BIBLIOTEKA W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ
7. Elżbieta Barbara Zybert: Informacja-edukacja cz. II.
KONCEPCJA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWA
INFORMACJI EDUKACYJNEJ W POLSCE
8. Praca zbiorowa pod red. Jadwigi Woźniak:
KARTOTEKA WZORCOWA JĘZYKA KABA
9. KOMPUTERY W BIBLIOTEKACH — Polska '94
Materiały z ogólnopolskiej konferencji (pod tym samym
tytułem)
10. Praca zbiorowa pod red. nauk. prof. Z. Żmigrodzkiego:
BIBLIOTEKARSTWO
11. Maria Semeniuk-Polkowska, Lech T. Polkowski:
MATEMATYKA DLA HUMANISTÓW Elementy
matematyki dla studentów nauk humanistycznych i
społecznych
12. Jan Burakowski: SAMORZĄDNA BIBLIOTEKA
PUBLICZNA

Wszystkie ww pozycje (z wyjątkiem poz. 5) są do nabycia
w Dziale Promocji i Sprzedaży SBP w Warszawie.

Zamówienia prosimy kierować na adres: **Biuo ZG SBP,**
00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7.

KOLEŻANKI I KOLEDZY – BIBLIOTEKARZE

ukazał się nowy, starannie wydany

STATUT STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

NIECH DZIĘKI WASZEJ INICJATYWIE

- trafi do każdej biblioteki
- wzbogaci zbiory bibliologiczne

NIECH DOBRZE WAM SŁUŻY

W DZIAŁALNOŚCI SPOŁECZNEJ!

Cena przystępna, poniżej kosztów własnych – 25.000 zł

Zamówione egzemplarze wysyłamy za zaliczeniem
pocztowym lub po wpłaceniu na nasze konto:
Bank Gdański IV O/Warszawa Nr 300009-4040-132.

Nasz adres: **Biuro Zarządu Głównego
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich,
00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7**

15701

WYDAWNICTWO

SBP

